ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πολιτικές για τους Ψηφιακούς Νομάδες στην Ελλάδα και την Ευρώπη: Μια Συγκριτική Μελέτη με Εστίαση στη Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΕΡΤΕΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΚΥΡΙΑΚΑΚΗ ΑΝΝΑ

ΑΘΗΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Μερτέκη Κωνσταντίνας που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Πολιτικές για τους Ψηφιακούς Νομάδες στην Ελλάδα και την Ευρώπη: Μια Συγκριτική Μελέτη με Εστίαση στη Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

Κωνσταντίνα Μερτέκη

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Άννα Κυριακάκη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Αικατερίνη Σταυριανέα
Επίκουρη Καθηγήτρια, ΕΚΠΑ

Αθήνα, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι συμμετείχαν στην έρευνα για τη συμβολή τους στην ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Άννα Κυριακάκη για την καθοδήγηση, την υποστήριξη και την πολύτιμη βοήθειά της σε όλα τα στάδια εκπόνησης αυτής της εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην κ. Θεοδώρα Θεολόγη για τις επιστημονικές της συμβουλές και την παραχώρηση δεδομένων που συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της έρευνας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι ψηφιακοί νομάδες αποτελούν μία ομάδα επαγγελματιών που εκτελούν ψηφιακά την εργασία τους μέσω του διαδικτύου και ακολουθούν έναν τρόπο ζωής πολλαπλών ταξιδιών και διαβίωσης με συνεχή γεωγραφική κινητικότητα. Το φαινόμενο του ψηφιακού νομαδισμού αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο της κοινωνίας των πληροφοριών και της επικοινωνίας δικτύου που έχει αναδυθεί λόγω της κινητικότητας και της ψηφιοποίησης. Καθώς τα ταξίδια αποτελούν συστατικό μέρος του ψηφιακού νομαδισμού, οι ψηφιακοί νομάδες αποτελούν μία ομάδα τουριστών με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και δυναμική παρουσία και επιρροή στους προορισμούς που επιλέγουν. Η Ευρώπη βρίσκεται στην πρώτη γραμμή αυτής της τάσης, με πολυάριθμους προορισμούς να αναδύονται ως κόμβοι ψηφιακών νομάδων. Η Ελλάδα παρόλο που χαρακτηρίζεται παραδοσιακά ως ένας δημοφιλής τουριστικός προορισμός, έχει αναπτύξει πολιτικές προσέλκυσης και διαχείρισης ψηφιακών νομάδων για την βελτίωση του τουριστικού της προϊόντος και την αντιμετώπιση προκλήσεων όπως η εποχικότητα και ο υπερτουρισμός.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των υφιστάμενων εθνικών πολιτικών της Ελλάδας που αφορούν τους ψηφιακούς νομάδες, την σύνδεση αυτών με την βιώσιμη και τουριστική ανάπτυξη και την σύγκριση αυτών με αντίστοιχες πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών. Η εργασία βασίστηκε σε θεωρητική προσέγγιση μέσω των δευτερογενών πηγών και της διαθέσιμης σχετικής βιβλιογραφίας, καθώς και σε πρωτογενή ποσοτική έρευνα με ερωτηματολόγιο, το οποίο διατέθηκε σε ηλεκτρονική μορφή και διανεμήθηκε στους υποψήφιους συμμετέχοντες μέσω κοινοτήτων ψηφιακών νομάδων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν ότι, παρά την ύπαρξη σύγχρονων πολιτικών προσέλκυσης και διαχείρισης ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα, οι πολιτικές αυτές χρήζουν βελτίωσης μέσω προσεκτικού, συνεργατικού και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού.

Λέξεις - κλειδιά

Ψηφιακοί νομάδες, Workation, Δημόσια Πολιτική, Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

ABSTRACT

Digital nomads are a group of professionals who perform their work digitally via the internet and follow a lifestyle of frequent travel and continuous geographic mobility. The phenomenon of digital nomadism is a modern development within the information society and networked communication, emerging as a result of increased mobility and digitalization. Since travel is an inherent component of digital nomadism, digital nomads constitute a distinct category of tourists with specific characteristics, as well as a dynamic presence and influence on the destinations they choose. Europe is at the forefront of this trend, with numerous destinations emerging as digital-nomad hubs. Greece, although traditionally known as a popular tourist destination, has developed policies for attracting and managing digital nomads in order to enhance its tourism product and address challenges such as seasonality and overtourism.

The purpose of this study is to examine Greece's existing national policies concerning digital nomads, to explore their connection with sustainable and tourism development, and to compare them with corresponding policies in other European countries. The study is based on a theoretical approach using secondary sources and relevant literature, as well as primary quantitative research through a questionnaire distributed electronically to potential participants via digital-nomad communities on social media.

The research findings revealed that, despite the existence of modern policies for attracting and managing digital nomads in Greece, these policies need improvement through careful, collaborative and long-term strategic planning.

Keywords

Digital Nomads, Workation, Public Policy, Sustainable Tourism Development

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ 5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ 10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ & ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ 11
Ευρετήριο Πινάκων 11
Ευρετήριο Διαγραμμάτων 11
Εισαγωγή 13
1. Βασικές έννοιες 13
2. Σκοπός και ερευνητικοί στόχοι 14
3. Ερευνητική Συνεισφορά και Κενά Βιβλιογραφίας 14
4. Διάρθρωση διπλωματικής 15
1. Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Ψηφιακοί Νομάδες 17
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης 17
1.2 Ορισμός και χαρακτηριστικά των Ψηφιακών Νομάδων 22
1.3 Η έννοια του Workation: Εργασία και αναψυχή ως νέα μορφή τουρισμού 24
1.3.1 Κριτήρια επιλογής προορισμού εργασίας ψηφιακών νομάδων 25
1.4 Ψηφιακοί νομάδες και τουριστική ανάπτυξη 29
1.5 Πολιτικές διαχείρισης και προσέλκυσης ψηφιακών νομάδων 31
2. Πολιτικές Ευρωπαϊκών Χωρών για τους Ψηφιακούς Νομάδες 35
2.1 Επιλογή χωρών για συγκριτική ανάλυση 35
2.2 Παρουσίαση των πολιτικών και στρατηγικών ανά χώρα 37
2.2.1 Βουλγαρία 38
2.2.2 Κροατία 40
2.2.3 Κύπρος 41
2.2.4 Εσθονία 42
2.2.5 Ουγγαρία 45
2.2.6 Ιταλία 46
2.2.7 Λετονία 48
2.2.8 Μάλτα 50
2.2.9 Πορτογαλία 51

2.2.10 Ρουμανία 53
2.2.11 Σλοβενία 55
2.2.12 Ισπανία 56
3. Πολιτικές για τους Ψηφιακούς Νομάδες στην Ελλάδα 59
3.1 Το πλαίσιο ανάπτυξης πολιτικών για ψηφιακούς νομάδες στην Ελλάδα 59
3.2 Το πρόγραμμα "Work From Greece" και η στρατηγική ελκυστικότητας 60
3.3 Θεσμικές πρωτοβουλίες: Digital Nomad Visa, φορολογικά και νομικά κίνητρα 62
3.4 Υποστηρικτικές δομές: υποδομές, συνεργατικοί χώροι, περιφερειακές πρωτοβουλίες 65
3.5 Ανάλυση των ελληνικών πολιτικών σε σχέση με τη βιώσιμη και καινοτόμο ανάπτυξη 67
3.6 Προκλήσεις και περιορισμοί εφαρμογής των πολιτικών 68
4. Συγκριτική Ανάλυση Πολιτικών Ευρωπαϊκών Χωρών 71
4.1 Ανάλυση κοινών χαρακτηριστικών και διαφοροποιήσεων 71
4.2 Συνοπτική σύγκριση: Πίνακας συγκριτικής ανάλυσης πολιτικών 13 Ευρωπαϊκών χωρών 74
4.3 Καλές πρακτικές για την ελληνική περίπτωση 77
5. Μεθοδολογία της Πρωτογενούς Ποσοτικής Έρευνας 78
5.1 Ερευνητικοί στόχοι και ερωτήματα 78
5.2 Μεθοδολογία Έρευνας 79
5.3 Εργαλείο έρευνας 80
5.4 Δειγματοληψία - Δείγμα 81
5.5 Διάρκεια και περιορισμοί της Έρευνας 84
5.6 Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων 84
6. Αποτελέσματα της Πρωτογενούς Έρευνας 86
6.1 Περιγραφή Δείγματος 86
6.2 Περιγραφική ανάλυση βασικών μεταβλητών 92
6.2.1 Μοντέλο Κινητικότητας ψηφιακών νομάδων 92
6.2.2 Κριτήρια Αξιολόγησης Προορισμού 96
6.2.3 Αξιολόγηση Νομοθετικού Πλαισίου Ελλάδας 99
6.2.4 Αξιολόγηση Φορολογικών Κινήτρων 103
6.2.5 Αξιολόγηση επίσημης ιστοσελίδας 105
6.2.6 Παρουσίαση της εμπειρίας των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα 107

6.3 Παρουσίαση σύνθετων δεικτών 113
6.4 Έλεγχοι υποθέσεων ανά ερευνητικό άξονα 116
6.4.1 Η επιρροή της πολιτικής βίζας στην απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό. 116
6.4.2 Η γνώση των φορολογικών κινήτρων συνδέεται με μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλωθεί ότι αυτά τα κίνητρα επηρέασαν την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού 118
6.4.3 Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφέρει μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ. 120
6.4.4 Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφοροποιείται ανάλογα με την διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα. 122
6.5 Πίνακας συσχετίσεων 123
6.5.1 Συσχέτιση του Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας με τον Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης 124
6.5.2 Συσχέτιση της Πρόθεσης επανεπίσκεψης με την Πρόθεση σύστασης της Ελλάδας σε άλλους ψηφιακούς νομάδες 126
6.5.3 Συσχέτιση Δυσκολίας φορολογικών διαδικασιών με την Δυσκολία νομικών διαδικασιών 128
6.6 Σύντομος ερευνητικός σχολιασμός των ευρημάτων σε σχέση με το κύριο ερευνητικό ερώτημα 130
7. Συμπεράσματα και Προτάσεις 132
7.1 Γενικά Συμπεράσματα 132
7.2 Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής 132
7.3 Εμπειρικά συμπεράσματα 133
7.4 Ανάλυση SWOT 134
7.5 Περιορισμοί της Έρευνας 138
7.6 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα 139
Βιβλιογραφία 140
Ξενόγλωσση 140
Ελληνική 148
Παραρτήματα 149
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α - Ερωτηματολόγιο Πρωτογενούς Έρευνας 149
Επίλογος 163

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας (ΔΑΠΒ)

Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης (ΔΑΠΙΠ)

Ελάχιστος Διεπαγγελματικός Μισθός (ΕΔΜ)

Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)

MICE (Meetings, Incentives, Conferences, and Exhibitions)

Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών - United Nations (UN)

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)

Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού των Ηνωμένων Εθνών - United Nations World Tourism Organisation (UNWTO)

Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον - United Nations Environmental Program (UNEP)

Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ & ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 4.1: Πίνακας Συγκριτικής Ανάλυσης Πολιτικών για τον Ψηφιακό Νομαδισμό σε 13 χώρες ΕΕ 74
Πίνακας 5.1: Ομάδες που δημοσιεύτηκε η έρευνα 83
Πίνακας 6.1: Επίπεδο χρησιμότητας κοινοτήτων 111
Πίνακας 6.2: Δείκτες Αποτελεσματικότητας 114
Πίνακας 6.3: Η επιρροή της πολιτικής βίζας στην απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό. 117
Πίνακας 6.4: Η γνώση των φορολογικών κινήτρων συνδέεται με μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλωθεί ότι αυτά τα κίνητρα επηρέασαν την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού 119
Πίνακας 6.5: Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφέρει μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ. 120
Πίνακας 6.6: Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφοροποιείται ανάλογα με την διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα. 122
Πίνακας 6.7: Συσχέτιση δεικτών αποτελεσματικότητας 125
Πίνακας 6.8: Συσχέτιση πρόθεσης επανεπίσκεψης και σύστασης 127
Πίνακας 6.9: Συσχέτιση δυσκολίας φορολογικών και νομικών διαδικασιών 129
Πίνακας 7.1: Ανάλυση SWOT για την Ελλάδα ως προορισμό ψηφιακών νομάδων 135

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Γράφημα 6.1: Ηλικιακή ομάδα 86
Γράφημα 6.2: Κατηγορίες Φύλου 87
Γράφημα 6.3: Εθνικότητα 88
Γράφημα 6.4: Κατάσταση Προσωπικής Σχέσης 88
Γράφημα 6.5: Μηνιαίο Καθαρό Εισόδημα 89
Γράφημα 6.6: Επαγγελματική Κατάσταση 90

Γράφημα 6.7: Επαγγελματικός Τομέας Απασχόλησης 91
Γράφημα 6.8: Εμπειρία ψηφιακών νομάδων 92
Γράφημα 6.9: Διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα 93
Γράφημα 6.10: Διαμονή στην Ελλάδα διάκριση πόλεων - περιφέρειας 94
Γράφημα 6.11: Περιοχές διαμονής στην Ελλάδα 94
Γράφημα 6.12: Τοποθεσία Εργασίας 95
Γράφημα 6.13: Παράγοντες επιλογής προορισμού 96
Γράφημα 6.14: Διαδικασίες προετοιμασίας 97
Γράφημα 6.15: Αίτηση για Βίζα Ψηφιακού Νομά 99
Γράφημα 6.16: Λόγος μη αίτησης για Βίζα Ψηφιακού Νομά 99
Γράφημα 6.17: Αξιολόγηση διαδικασίας έκδοσης Βίζας Ψηφιακού Νομά 100
Γράφημα 6.18: Επιρροή πολιτικής βίζας στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας 102
Γράφημα 6.19: Γνώση φορολογικών κινήτρων πριν την άφιξη στην Ελλάδα 103
Γράφημα 6.20: Επιρροή πολιτικής φορολογικών κινήτρων στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας 103
Γράφημα 6.21: Γνώση επίσημη ιστοσελίδας workfromgreece.gr πριν την άφιξη στην Ελλάδα 105
Γράφημα 6.22: Επιρροή πολιτικής προώθησης της Ελλάδας μέσω της επίσημης ιστοσελίδας στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας 107
Γράφημα 6.23: Προκλήσεις κατά την επίσκεψη στην Ελλάδα 108
Γράφημα 6.24: Ευκαιρίες κατά την επίσκεψη στην Ελλάδα 109
Γράφημα 6.25: Επίπεδο ικανοποίησης συνολικής εμπειρίας διαμονής στην Ελλάδα 112
Γράφημα 6.26: Αξιολόγηση συνολικής εμπειρίας διαμονής στην Ελλάδα 112
Γράφημα 6.27: Scatter/ Dot συσχέτισης δεικτών αποτελεσματικότητας 125
Γράφημα 6.28: Scatter/ Dot συσχέτισης πρόθεσης επανεπίσκεψης και σύστασης 127
Γράφημα 6.29: Scatter/ Dot συσχέτισης δυσκολίας φορολογικών και νομικών διαδικασιών 129

Εισαγωγή

1. Βασικές έννοιες

Η είσοδος στη νέα κανονικότητα μετά την πανδημία COVID-19 σηματοδότησε μια νέα εποχή ψηφιακού μετασχηματισμού. Έχει αναδυθεί ένα νέο εργασιακό περιβάλλον που επιτρέπει την ελευθερία του χρόνου και του χώρου, κάτι που δεν ήταν δυνατό στο παρελθόν. Καθώς ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός μειώνεται, οι τοπικές πόλεις χρειάζονται μια νέα στρατηγική βιώσιμου τουρισμού. Μετά την πανδημία COVID-19, η αντιμετώπιση των περιφερειακών προκλήσεων απαιτεί την ανάπτυξη διακριτών τουριστικών προορισμών που συνδυάζουν κοινωνικούς στόχους, δημιουργία οικονομικής αξίας και περιφερειακά χαρακτηριστικά, διακρίνοντάς τους από τις συμβατικές στρατηγικές περιφερειακής ανάπτυξης (Ji et al., 2024).

Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να οριστούν ως οι "εργαζόμενοι εξ αποστάσεως, ανεξάρτητοι από την τοποθεσία, οι οποίοι ταυτόχρονα ασχολούνται με εκτεταμένα ταξίδια αναψυχής, ενώ παραμένουν στην εργασία τους ψηφιακά. Συνδυάζουν την εργασία και την αναψυχή υιοθετώντας έναν υβριδικό τρόπο ζωής" (Zhou et al., 2024, p.1). Οι ψηφιακοί νομάδες ζουν εκτός των κλασικών οργανωτικών ορίων και μπορούν να θεωρηθούν ως «σύγχρονοι επιχειρηματίες» που φέρνουν ανατρεπτικά επιχειρηματικά μοντέλα σε διαφορετικούς κλάδους, δίνοντας αξία σε διαφορετικές εργασιακές κουλτούρες και διαφορετικά είδη κεφαλαίου (π.χ. φήμη, πληροφορίες, συμβολικά) (Mourato et al., 2023). Επιπλέον, οι ψηφιακοί νομάδες εξαπλώνονται σε όλο τον κόσμο με τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Με την έλευση της έννοιας του ψηφιακού νομά, έχει διεξαχθεί έρευνα για την περιφερειακή αναγέννηση και αναζωογόνηση (Ji et al., 2024).

Οι έξυπνοι προορισμοί αντιμετωπίζουν ευκαιρίες και προκλήσεις σε σχέση με τη διαχείριση και το μάρκετινγκ αγορών με ποικίλες μορφές και πρότυπα κινητικότητας. Η πανδημία COVID-19 και το επακόλουθο φαινόμενο της τηλεργασίας κατέστησαν δυνατή την εργασία ανεξάρτητη από την τοποθεσία και καλλιέργησαν αγορές ψηφιακών νομάδων. Οι έξυπνοι προορισμοί έχουν εκμεταλλευτεί την ευκαιρία να καινοτομήσουν και να προωθήσουν αυτήν την αγορά, υποστηρίζοντας τη

διεθνοποίηση βελτιώνοντας την προσβασιμότητα και την ασφάλεια. Τα αποτελέσματα της πανδημίας λειτούργησαν ως επιταχυντής, καθώς τα άτομα έμαθαν να εργάζονται εξ αποστάσεως. Οι προορισμοί που βασίζονται στον τουρισμό έχασαν έσοδα και αναγκάστηκαν να αναζητήσουν επειγόντως νέες αγορές για να αντισταθμίσουν και να υποστηρίξουν τις τοπικές τουριστικές επιχειρήσεις. Η καινοτομία αύξησε την ανταγωνιστικότητα των προορισμών, ενίσχυσε την ετοιμότητα των προορισμών για νέες αγορές και συνέβαλε στη βιωσιμότητα των προορισμών (Zhou et al., 2024).

2. Σκοπός και ερευνητικοί στόχοι

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στη μελέτη των υφιστάμενων εθνικών πολιτικών της Ελλάδας που αφορούν τους ψηφιακούς νομάδες, στη σύνδεση αυτών με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και στη σύγκριση αυτών με αντίστοιχες πολιτικές Ευρωπαϊκών χωρών.

Οι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι αφορούν:

1) την καταγραφή και ανάλυση των πολιτικών και στρατηγικών της Ελλάδας που στοχεύουν στην προσέλκυση ψηφιακών νομάδων.

2) την διερεύνηση της αντιλαμβανόμενης αποτελεσματικότητας των ελληνικών πολιτικών προσέλκυσης και διαχείρισης ψηφιακών νομάδων, όπως αυτή αξιολογείται από τους ίδιους τους ψηφιακούς νομάδες.

3) την σύγκριση των ελληνικών πρακτικών με αντίστοιχες ευρωπαϊκές πολιτικές ώστε να αναδειχθούν καλές πρακτικές και σημεία βελτίωσης.

3. Ερευνητική Συνεισφορά και Κενά Βιβλιογραφίας

Η ερευνητική συνεισφορά της παρούσας εργασίας εστιάζει στην αποτύπωση και ανάλυση των τρεχόντων εθνικών πολιτικών για ψηφιακούς νομάδες στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο αυτές συνδέονται με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και συγκρίνονται με αντίστοιχες ευρωπαϊκές πρακτικές. Η συμβολή της έρευνας είναι σημαντική, καθώς η διεθνής βιβλιογραφία επικεντρώνεται κυρίως σε

κοινωνιολογικές και εργασιακές προσεγγίσεις του ψηφιακού νομαδισμού, ενώ περιορισμένες μελέτες εξετάζουν συστηματικά τον ρόλο των δημόσιων πολιτικών και τη στρατηγική ένταξη των ψηφιακών νομάδων στο τουριστικό προϊόν μιας χώρας. Επιπλέον, η πρωτογενής ποσοτική έρευνα που διεξήχθη προσφέρει νέα δεδομένα σχετικά με την αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των ελληνικών πολιτικών, όπως αυτή αξιολογείται από τους ίδιους τους ψηφιακούς νομάδες — ένα πεδίο που παραμένει ερευνητικά υποφωτισμένο. Τα κενά της βιβλιογραφίας εντοπίζονται κυρίως στην απουσία συγκριτικών μελετών μεταξύ χωρών, στην περιορισμένη αξιολόγηση των πολιτικών προσέλκυσης και στη μη συστηματική διερεύνηση της συμβολής των ψηφιακών νομάδων στη βιώσιμη ανάπτυξη προορισμών. Η εργασία καλύπτει αυτά τα κενά, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη ανάλυση που συνδυάζει πολιτικές, στρατηγική τουρισμού και εμπειρικά δεδομένα, συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση πιο στοχευμένων και αποτελεσματικών μελλοντικών παρεμβάσεων, που μπορούν να αξιοποιηθούν από φορείς χάραξης πολιτικής για την ενίσχυση νέων μορφών τουρισμού στην Ελλάδα και την διαφοροποίηση έναντι Χωρών- ανταγωνιστών.

4. Διάρθρωση διπλωματικής

Η παρούσα διπλωματική εργασία οργανώνεται με τρόπο που επιτρέπει τη σταδιακή και ολοκληρωμένη κατανόηση του φαινομένου των ψηφιακών νομάδων και των πολιτικών που το πλαισιώνουν. Η διπλωματική εργασία απαρτίζεται από οκτώ κεφάλαια. Στο εισαγωγικό κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι βασικές έννοιες, ο σκοπός, οι ερευνητικοί στόχοι και η συμβολή της μελέτης. Στο 1ο Κεφάλαιο, αναλύονται η έννοια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, ο ορισμός και τα χαρακτηριστικά των ψηφιακών νομάδων και η έννοια του workation, ενώ εξετάζονται η σχέση τους με την τουριστική ανάπτυξη και οι πολιτικές διαχείρισης και προσέλκυσής τους. Στο 2ο Κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι πολιτικές δώδεκα ευρωπαϊκών χωρών, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Στο 3ο Κεφάλαιο, εξετάζονται οι ελληνικές πολιτικές και στρατηγικές προσέλκυσης, μέσω των θεσμικών πρωτοβουλιών και των υπαρχόντων υποστηρικτικών δομών, και αναλύεται η σχέση αυτών των πολιτικών με την βιώσιμη ανάπτυξη. Στο 4ο Κεφάλαιο, πραγματοποιείται συγκριτική ανάλυση των πολιτικών της Ελλάδας με τις επιλεγμένες χώρες της Ευρώπης και αναδεικνύονται καλές πρακτικές.

Στο 5ο Κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία της έρευνας και η εφαρμογή της ποσοτικής μεθόδου ερωτηματολογίου και στο 6ο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Τέλος, στο 7ο Κεφάλαιο διατυπώνονται τα συμπεράσματα της έρευνας και η συσχέτισή τους με την βιβλιογραφία και την ποιοτική έρευνα, παρουσιάζεται η ανάλυση SWOT, οι περιορισμοί της έρευνας και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

1. Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Ψηφιακοί Νομάδες

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας, προσφέροντας ορισμούς και εννοιολογικές προσεγγίσεις της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και των ψηφιακών νομάδων. Ειδικότερα, αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά και οι προβληματισμοί γύρω από την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουριστικό τομέα, περιγράφονται τα δημογραφικά, κοινωνικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των ψηφιακών νομάδων, και εξετάζεται η αναδυόμενη μορφή του workation ως υβριδική μορφή εργασίας και αναψυχής. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τη διερεύνηση της σχέσης των ψηφιακών νομάδων με την τοπική τουριστική ανάπτυξη και τις πολιτικές διαχείρισης που στοχεύουν στην προσέλκυσή τους.

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού των Ηνωμένων Εθνών (UNWTO) (2025), οι αρχές της βιωσιμότητας αναφέρονται στις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικοπολιτιστικές πτυχές της τουριστικής ανάπτυξης και πρέπει να επιτευχθεί μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αυτών των τριών διαστάσεων για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές και οι πρακτικές διαχείρισης της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές τουρισμού σε όλους τους τύπους προορισμών, συμπεριλαμβανομένου του μαζικού τουρισμού και των διαφόρων εξειδικευμένων τμημάτων τουρισμού.

Ο βιώσιμος τουρισμός ορίζεται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (UN) ως «ο τουρισμός που λαμβάνει πλήρως υπόψη τις τρέχουσες και μελλοντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις του, αντιμετωπίζοντας τις ανάγκες των επισκεπτών, της βιομηχανίας, του περιβάλλοντος και των κοινοτήτων υποδοχής.» (UNEP & UN Tourism, 2005, p.11-12).

Επιπλέον ο UNWTO (2025) προσδιορίζει τις αρχές του βιώσιμου τουρισμού ως εξής:

1. Να αξιοποιούνται στο έπακρο οι περιβαλλοντικοί πόροι που αποτελούν βασικό στοιχείο της τουριστικής ανάπτυξης, διατηρώντας βασικές οικολογικές

διαδικασίες και συμβάλλοντας στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς και της βιοποικιλότητας.

2. Να υπάρχει σεβασμός προς την κοινωνικοπολιτιστική αυθεντικότητα των κοινοτήτων υποδοχής. Να διαφυλάσσεται η δομημένη και ζωντανή πολιτιστική κληρονομιά και οι παραδοσιακές αξίες των κοινοτήτων υποδοχής. Να προωθείται η διαπολιτισμική κατανόηση και ανοχή.
3. Να διασφαλίζονται βιώσιμες, μακροπρόθεσμες οικονομικές δραστηριότητες, παρέχοντας κοινωνικοοικονομικά οφέλη, σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που κατανέμονται δίκαια, συμπεριλαμβανομένων σταθερών ευκαιριών απασχόλησης και εισοδήματος, και κοινωνικών υπηρεσιών στις κοινότητες υποδοχής.

Η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη απαιτεί την ενημερωμένη συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και ισχυρή πολιτική ηγεσία για να διασφαλιστεί η ευρεία συμμετοχή και η οικοδόμηση συναίνεσης. Η επίτευξη βιώσιμου τουρισμού είναι μια συνεχής διαδικασία και απαιτεί συνεχή παρακολούθηση των επιπτώσεων, εισάγοντας τα απαραίτητα προληπτικά ή/και διορθωτικά μέτρα όποτε είναι απαραίτητο (UNWTO, 2025).

Στα πλαίσια αυτών των μέτρων δημιουργήθηκε ο Νέος Οδηγός, που εκπονήθηκε από κοινού από τον UNWTO και το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP), αποτελεί ένα βασικό βιβλίο αναφοράς και παρέχει ένα σχέδιο για τις κυβερνήσεις για τη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών για τον βιώσιμο τουρισμό. Ο Οδηγός περιλαμβάνει αποτελεσματικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη στρατηγικών και πολιτικών για έναν πιο βιώσιμο τουρισμό, και εργαλεία για την επιτυχή υλοποίηση των πολιτικών. Η δημοσίευση απευθύνεται κυρίως σε κυβερνήσεις, σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, ενώ είναι επίσης σχετική με διεθνείς αναπτυξιακούς οργανισμούς, ΜΚΟ και τον ιδιωτικό τομέα, στο βαθμό που επηρεάζονται και μπορούν να επηρεάσουν τις πολιτικές για τον τουρισμό και την εφαρμογή τους (UNWTO, 2005).

Μία ακόμα ισχυρή παγκόσμια πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για την Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί η Ατζέντα 2030, που ξεκίνησε το 2015 και αποτελεί ένα σχέδιο δράσης για τους ανθρώπους, τον πλανήτη και την ευημερία και περιλαμβάνει 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Οι ΣΒΑ επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις πιο

επείγουσες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η παγκόσμια κοινότητα, είναι ολοκληρωμένοι και αδιαίρετοι και εξισορροπούν τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης: την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική (UNSDG, 2015).

Σύμφωνα με την Ατζέντα 2030 οι 17 ΣΒΑ είναι οι εξής (UNSDG, 2015):

Στόχος 1. Εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις μορφές της παντού

Στόχος 2. Εξάλειψη της πείνας, επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας και βελτιωμένης διατροφής και προώθηση της βιώσιμης γεωργίας

Στόχος 3. Εξασφάλιση υγιών ζωών και προώθηση της ευημερίας για όλους σε όλες τις ηλικίες

Στόχος 4. Εξασφάλιση συμπεριληπτικής και δίκαιης ποιοτικής εκπαίδευσης και προώθηση ευκαιριών δια βίου μάθησης για όλους

Στόχος 5. Επίτευξη ισότητας των φύλων και ενδυνάμωση όλων των γυναικών και κοριτσιών

Στόχος 6. Εξασφάλιση διαθεσιμότητας και βιώσιμης διαχείρισης του νερού και των εγκαταστάσεων αποχέτευσης για όλους

Στόχος 7. Εξασφάλιση πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους

Στόχος 8. Προώθηση αειφόρου, συμπεριληπτικής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπούς εργασίας για όλους

Στόχος 9. Κατασκευή ανθεκτικών υποδομών, προώθηση συμπεριληπτικής και βιώσιμης βιομηχανίας και ενίσχυση της καινοτομίας

Στόχος 10. Μείωση της ανισότητας εντός και μεταξύ των χωρών

Στόχος 11. Να γίνουν οι πόλεις και οι ανθρώπινοι οικισμοί συμπεριληπτικοί, ασφαλείς, ανθεκτικοί και βιώσιμοι

Στόχος 12. Εξασφάλιση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής

Στόχος 13. Λήψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της

Στόχος 14. Διατήρηση και βιώσιμη χρήση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων για βιώσιμη ανάπτυξη

Στόχος 15. Προστασία, αποκατάσταση και προώθηση της βιώσιμης χρήσης των χερσαίων οικοσυστημάτων, βιώσιμη διαχείριση των δασών, καταπολέμηση της ερημοποίησης, και ανάσχεση και αντιστροφή της υποβάθμισης της γης και ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας

Στόχος 16. Προώθηση ειρηνικών και συμπεριληπτικών κοινωνιών για βιώσιμη ανάπτυξη, παροχή πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους και οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και συμπεριληπτικών θεσμών σε όλα τα επίπεδα

Στόχος 17. Ενίσχυση των μέσων εφαρμογής και αναζωογόνηση της Παγκόσμιας Συνεργασίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Σύμφωνα με τον UNWTO, ο τουρισμός έχει τη δυνατότητα να συμβάλλει άμεσα ή έμμεσα σε όλους τους ΣΒΑ. Ωστόσο, έχει συμπεριληφθεί ως συγκεκριμένος στόχος στους Στόχους 8, 12 και 14, οι οποίοι σχετίζονται με την συμπεριληπτική και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή και τη βιώσιμη χρήση των ωκεανών και των θαλάσσιων πόρων, αντίστοιχα. Αυτό υπογραμμίζει τη στροφή προς την αντίληψη του τουρισμού ως εργαλείου για βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Επιπλέον, το 2017, ο UNWTO όρισε το έτος ως Διεθνές Έτος Βιώσιμου Τουρισμού με στόχο την καταλυτική δράση θετικών μετασχηματισμών στον τουριστικό τομέα. Αυτή η πρωτοβουλία είχε ως στόχο να υποκινήσει πολιτικές μεταρρυθμίσεις, να αλλάξει τις επιχειρηματικές πρακτικές και να επηρεάσει τη συμπεριφορά των καταναλωτών για την προώθηση μιας πιο βιώσιμης προσέγγισης στον τουρισμό, διευκολύνοντας έτσι την επίτευξη των ΣΒΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο UNWTO είχε ήδη αναγνωρίσει τη διασύνδεση μεταξύ τουρισμού και βιωσιμότητας στην έκδοση του 1999 με τίτλο «Agenda para planificadores locales: turismo sostenible ygestión municipal», έκδοση για την Αμερική της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Ως εκ τούτου, η σχέση μεταξύ τουρισμού και βιωσιμότητας στο πλαίσιο της αρμοδιότητας των διεθνών οργανισμών και, κατά συνέπεια, των ΣΒΑ προηγείται των πρόσφατων προσπαθειών και ευθυγραμμίζεται με τις συνεχιζόμενες σκέψεις σχετικά με τον ρόλο αυτών των οργανισμών (Da Silva et al., 2024).

Ο βιώσιμος τουρισμός στοχεύει στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των τουριστικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και τον πολιτισμό, υποστηρίζοντας παράλληλα την τοπική οικονομία και ενισχύοντας τις εμπειρίες των επισκεπτών. Ορισμένα από τα κύρια πλεονεκτήματα του βιώσιμου τουρισμού είναι (Jumadi, 2025):

1. Η Διατήρηση του Περιβάλλοντος: Ο βιώσιμος τουρισμός υποστηρίζει φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές, όπως η μείωση των αποβλήτων, η αποτελεσματική διαχείριση των υδάτινων πόρων και η προστασία των τοπικών οικοσυστημάτων. Αυτό βοηθά στη διατήρηση της φυσικής ομορφιάς και της βιοποικιλότητας.
2. Η Υποστήριξη των Τοπικών Κοινοτήτων: Ενθαρρύνοντας τις επισκέψεις σε μέρη που διαχειρίζονται οι τοπικές κοινότητες, ο βιώσιμος τουρισμός μπορεί να προσφέρει άμεσα οικονομικά οφέλη στους κατοίκους. Αυτό βοηθά επίσης στην ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας και των παραδόσεων.
3. Η Εκπαίδευση και η Ευαισθητοποίηση: Ο βιώσιμος τουρισμός συχνά περιλαμβάνει εκπαιδευτικά στοιχεία, όπου οι επισκέπτες καλούνται να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν το περιβάλλον και τον πολιτισμό που επισκέπτονται. Αυτό μπορεί να ευαισθητοποιήσει σχετικά με παγκόσμια ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή και η σημασία της διατήρησης
4. Οι Μοναδικές και Αυθεντικές Εμπειρίες: Πολλοί ταξιδιώτες αναζητούν όλο και περισσότερο πιο αυθεντικές εμπειρίες και συνδέσεις με τα μέρη που επισκέπτονται. Ο βιώσιμος τουρισμός προσφέρει έναν τρόπο να ανακαλύψουν οι επισκέπτες την τοπική μοναδικότητα, από την κουζίνα μέχρι τις τέχνες και τις χειροτεχνίες.
5. Η Οικονομική Ανθεκτικότητα: Με τη διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος μέσω του βιώσιμου τουρισμού, οι κοινότητες μπορούν να είναι πιο ανθεκτικές στις διακυμάνσεις της αγοράς και στις φυσικές καταστροφές. Ο βιώσιμος τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει σταθερές και βιώσιμες θέσεις εργασίας.
6. Η Καινοτομία και η Τεχνολογία: Ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων για την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των πόρων. Οι καινοτομίες στις

μεταφορές, τη διαμονή και τις επιχειρηματικές πρακτικές μπορούν να υποστηρίξουν τις αρχές του βιώσιμου τουρισμού.

7. Οι Κανονισμοί και οι Πολιτικές: Πολλές κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμοί υποστηρίζουν όλο και περισσότερο την ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού μέσω αυστηρότερων κανονισμών και πρωτοβουλιών διατήρησης. Αυτό δημιουργεί ένα πιο παραγωγικό πλαίσιο για την υπεύθυνη τουριστική ανάπτυξη.

1.2 Ορισμός και χαρακτηριστικά των Ψηφιακών Νομάδων

Ο τρόπος ζωής και οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν επηρεάσει σημαντικά τις δραστηριότητες της ταξιδιωτικής και τουριστικής βιομηχανίας στη μεταμοντέρνα περίοδο, όπως και σε κάθε περίοδο της ιστορίας, και οι συνθήκες κάθε περιόδου έχουν δημιουργήσει τους δικούς τους τύπους τουρισμού και τουρίστες. Η κοινωνική ιστορία των ταξιδιών υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι ταξιδεύουν για διάφορους βάσιμους λόγους, όπως η ανεξαρτησία, η επιθυμία για συνεχή ταξίδια, η πολιτιστική ανταλλαγή, η αναζήτηση καινοτομίας, η αναζήτηση ενός νέου τρόπου ζωής, η καταλληλότερη αναψυχή, η συναναστροφή με ομοϊδεάτες και η εμπειρία των καθημερινών πρακτικών διαφορετικών κοινωνιών (Arslan, 2024). Παρόλο που η έννοια του ψηφιακού νομά εμφανίστηκε στο πρώτο μισό της δεκαετίας του 1980, κέρδισε δημοτικότητα προς τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Κέντρισε το ενδιαφέρον των ακαδημαϊκών περιβαλλόντων με το ξέσπασμα της πανδημίας, στην οποία η τηλεργασία ήταν υποχρεωτική (Arslan, 2024). Η ανάπτυξη φορητών τεχνολογιών και η απελευθέρωση του εναέριου χώρου οδήγησαν σε νέους τρόπους ζωής, όπως ο ψηφιακός νομαδισμός. Οι εταιρείες γνωρίζουν ότι οι εργαζόμενοι μπορούν να εργάζονται από όπου θέλουν, γεγονός που τους επιτρέπει να έχουν έναν πιο δυναμικό τρόπο εργασίας. Αυτός ο τρόπος ζωής διευκολύνεται από έναν συνδυασμό βελτιωμένης παγκόσμιας πρόσβασης σε πληροφορίες και υποδομές πληροφοριών, πιο ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας και της αίσθησης για περιπέτεια μεταξύ της νεότερης γενιάς εργαζομένων της γνώσης (Mourato et al., 2023).

Ο ψηφιακός νομαδισμός περιλαμβάνει ρυθμίσεις για διακρατική εξ αποστάσεως εργασία και υψηλό επίπεδο κινητικότητας. Οι ψηφιακοί νομάδες δεν είναι απλώς διακρατικοί εργαζόμενοι εξ αποστάσεως, είναι άτομα που μετακινούνται σχετικά συχνά μεταξύ χωρών χωρίς να εγκαθίστανται σε καμία . Ο όρος «ψηφιακός νομάς» περιγράφει άτομα που δεν εξαρτώνται πλέον από την εργασία σε ένα συμβατικό γραφείο. Αντίθετα, μπορούν να αποφασίζουν ελεύθερα πότε και πού θα εργαστούν (Dreher & Triandafyllidou, 2025). Η άνοδος του ψηφιακού νομαδισμού διακρίνεται σε τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση διήρκεσε από περίπου από το 2010 έως το 2020, όταν οι ψηφιακοί νομάδες, κυρίως από τις εύπορες χώρες του Παγκόσμιου Βορρά, αξιοποίησαν περισσότερο την περιστασιακή εργασία για να ζήσουν σε τοποθεσίες χαμηλού κόστους στον Παγκόσμιο Νότο. Η δεύτερη φάση ξεκίνησε με την πανδημία COVID-19 με ταξιδιωτικούς περιορισμούς και κλείσιμο συνόρων, με τους ψηφιακούς νομάδες να χρειάζονται κρατική πρόνοια για την πρόσβαση σε εμβολιασμό και έλεγχο ασθενειών. Η τρίτη φάση ξεκίνησε μετά την πανδημία και χαρακτηρίζεται από κράτη που ανταγωνίζονται για ψηφιακούς νομάδες μέσω ψηφιακών νομαδικών θεωρήσεων χρησιμοποιώντας διάφορες στρατηγικές και κίνητρα μάρκετινγκ (Holleran, 2022). Οι προορισμοί ψηφιακών νομάδων προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες στις αγορές ψηφιακών νομάδων παρέχοντας έναν έξυπνο προορισμό, συνδεσιμότητα περιβάλλοντος και τεχνολογική υποδομή. Καθώς οι προορισμοί ανταγωνίζονται για την αγορά ψηφιακών νομάδων, αναπτύσσονται καινοτόμες στρατηγικές που μπορούν να εφαρμοστούν για να αποκτηθεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Zhou et al., 2024).

Οι ερευνητές έχουν διακρίνει τους ψηφιακούς νομάδες από τους εργαζόμενους σε επαγγελματικές δραστηριότητες, οι οποίοι ταξιδεύουν είτε για αναψυχή είτε για επαγγελματικούς λόγους και εκτελούν δραστηριότητες εργασίας και αναψυχής μακριά από το σπίτι. Η κύρια διαφορά είναι η διάρκεια της διαμονής και το επίπεδο εμπλοκής που έχουν οι τουρίστες με τον προορισμό. Ο εγχώριος ψηφιακός νομαδισμός ή τα ταξίδια εξ αποστάσεως εργασίας και η επαγγελματική δραστηριότητα είναι υποκατηγορίες του ψηφιακού νομαδισμού (Zhou et al., 2024).

Οι ψηφιακοί νομάδες κατηγοριοποιούνται σε πέντε διακριτούς τύπους: ελεύθεροι επαγγελματίες, ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, μισθωτοί, πειραματικοί (που φιλοδοξούν να γίνουν ψηφιακοί νομάδες σε ελεύθερη εργασία/επιχειρήσεις) και ψηφιακοί νομάδες της

πολυθρόνας (που φαντάζονται έναν ψηφιακό νομαδικό τρόπο ζωής) (Cook, 2023). Επίσης, οι ψηφιακοί νομάδες ασχολούνται με τον προγραμματισμό υπολογιστών, τις δραστηριότητες μάρκετινγκ, διάφορες μορφές διαδικτυακής συμβουλευτικής και διδασκαλίας, τη συγγραφή και τη μετάφραση, τον γραφιστικό σχεδιασμό, την εξυπηρέτηση πελατών (Bonneau & Aroles, 2021). Ενώ οι ψηφιακοί νομάδες, εξ ορισμού, ασκούν επικερδή απασχόληση, η έμφαση στον τρόπο ζωής αποτελεί πάντα κεντρική παράμετρο. Τα κίνητρα των ψηφιακών νομάδων είναι ιδιαίτερα ανόμοια, κυμαινόμενα από μια προσπάθεια εξερεύνησης του εσωτερικού εαυτού μέχρι μια απεγνωσμένη απόδραση από τον εταιρικό κόσμο. Σε αντίθεση με τους παραδοσιακούς μετανάστες που αναζητούν συγκεκριμένες βελτιώσεις στις συνθήκες εργασίας, το εισόδημα, την εκπαίδευση ή τις υπηρεσίες υγείας, τόσο οι ψηφιακοί νομάδες όσο και οι μετανάστες του τρόπου ζωής δίνουν προτεραιότητα στην προσωπική ολοκλήρωση και τον μετασχηματισμό του τρόπου ζωής στα κίνητρά τους για μετανάστευση. Η ελευθερία επισημαίνεται ως βασικό κίνητρο για τους ψηφιακούς νομάδες (Dreher & Triandafyllidou, 2025).

1.3 Η έννοια του Workation: Εργασία και αναψυχή ως νέα μορφή τουρισμού

Η έννοια του Workation αντικατοπτρίζει μια αυξανόμενη τάση, στην οποία τα άτομα επιδιώκουν να συνδυάσουν την παραγωγικότητα με την αναψυχή, επωφελούμενα από τη σύγχρονη ψηφιακή υποδομή και τις ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις (Wąsowicz-Zaborek, 2025). Το Workation φαίνεται να αποτελεί την αρχή μιας εποχής μετά την Covid εποχή όπου η εξ αποστάσεως εργασία συναντά τις διακοπές (απόδοση μιας λέξης-πορτραίτου από τις λέξεις «εργασία» και «διακοπές») ή όπως αναφέρει ο Yoshida «ένας νεολογισμός που συνδυάζει τις λέξεις «εργασία» και «διακοπές»». Ο Pecsek ορίζει το Workation ως «έναν υβριδικό τύπο τουρισμού όταν οι τουρίστες ταξιδεύουν είτε για αναψυχή είτε για διπλό (επαγγελματικό και ψυχαγωγικό) κίνητρο και λόγω της σύγχρονης τεχνολογίας, εκτελούν τόσο εργασιακές όσο και ψυχαγωγικές δραστηριότητες μακριά από το σπίτι». Είναι ένας συνδυασμός εργασίας και διακοπών για ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα που περιλαμβάνει τόσο τον χρόνο εργασίας όσο και τον ελεύθερο χρόνο (Beno et. al, 2024).

Η διάκριση μεταξύ "Workation" και "E-Working" επικεντρώνεται στον χρόνο που αφιερώνεται σε μια εργασία Workation έναντι της εξ αποστάσεως εργασίας. Ο εργαζόμενος σε E-Working μοντέλο εργάζεται εξ ολοκλήρου εκτός χώρου εργασίας (συνήθως σε σταθερή τοποθεσία), ενώ ο εργαζόμενος σε Workation μοντέλο εργάζεται εξ αποστάσεως σε ένα βραχυπρόθεσμο ταξίδι. Συνοψίζοντας, το Workation χαρακτηρίζεται από την εκτέλεση εργασίας από μια τοποθεσία διακοπών για μια αδιάλειπτη αιτία με διαφορετικά εύχρηστα χρονικά διαστήματα χωρίς να καταναλώνονται διακοπές ή άλλες μορφές άδειας μετ' αποδοχών και χωρίς καμία μείωση μισθού (Beno et. al, 2024).

Το μοντέλο Workation απευθύνεται σε ταξιδιώτες που αναζητούν παραγωγικότητα παράλληλα με χαλάρωση, τονώνουν τον περιφερειακό τουρισμό και συμβάλλουν στις τοπικές οικονομίες. Η μελέτη του Matsushita στο Kamaishi της Ιαπωνίας σχετικά με την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων μέσω της συνεργασίας μεταξύ τοπικών περιοχών και αστικών εταιρειών, συμπεραίνει επίσης πώς το Workation ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ εταιρειών και κοινοτήτων, αντιμετωπίζοντας κοινωνικές προκλήσεις, ενώ παράλληλα βελτιώνει τις εμπειρίες των εργαζομένων. Ωστόσο, προκύπτουν νομικές πολυπλοκότητες με την εργασία, καθώς θολώνει τις παραδοσιακές κατηγοριοποιήσεις απασχόλησης, καθιστώντας αναγκαία σαφέστερα νομικά πλαίσια. Επιπλέον, οι προτιμήσεις των καταναλωτών πλέον ευνοούν προορισμούς που προσφέρουν φυσικά περιβάλλοντα τόσο για εργασία όσο και για αναψυχή, ευθυγραμμιζόμενες με το μοντέλο Workation και την αυξανόμενη ζήτηση για αγροτουρισμό (Wąsowicz-Zaborek, 2025).

1.3.1 Κριτήρια επιλογής προορισμού εργασίας ψηφιακών νομάδων

Η άνοδος της εργασιακής απασχόλησης αντικατοπτρίζει την αυξανόμενη ζήτηση για ευελιξία σε επαγγελματικά περιβάλλοντα. Καθώς τα άτομα εξισορροπούν την εργασία με την προσωπική ευεξία, η επιλογή προορισμού καθίσταται κρίσιμη, καθοδηγούμενη από μια σειρά παραγόντων (Wąsowicz-Zaborek, 2025). Οι ψηφιακοί νομάδες δίνουν προτεραιότητα στις ψυχαγωγικές τους δραστηριότητες έναντι της τοποθεσίας της εργασιακής τους απασχόλησης. Επιλέγουν προορισμούς με βάση το χαμηλό κόστος ζωής, τις δυνατότητές τους για δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό (π.χ.

αξιοθέατα, ανεξάρτητη εξερεύνηση του προορισμού, τοπική κουλτούρα), δραστηριότητες αυτοβελτίωσης (π.χ. τέχνες, αθλητισμός, γιόγκα, διαλογισμός) και δραστηριότητες που σχετίζονται με την ψυχαγωγία τους (π.χ. πάρτι, ποτό) (Bonneau & Aroles, 2021).

Η έρευνα της Πουλάκη και άλλων (2025), σχετικά με τα κριτήρια που επηρεάζουν την επιλογή προορισμού μεταξύ των ψηφιακών νομάδων, επιβεβαίωσε πως οι ψηφιακοί νομάδες δίνουν προτεραιότητα σε πρακτικούς και εργασιακούς παράγοντες, ενώ ταυτόχρονα εκτιμούν την προσωπική ευθυγράμμιση με τον τρόπο ζωής και την πολιτισμική εμβάθυνση. Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα ταξινομούνται και ιεραρχούνται οι ανάγκες των ψηφιακών νομάδων, με βάση την ιεραρχία του Maslow:

- Οι πρακτικές ανάγκες βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας, με το ογδόντα πέντε τοις εκατό (85%) των ερωτηθέντων να συμφωνούν ότι η κάλυψη τέτοιων αναγκών είναι η προτεραιότητά τους κατά την αναζήτηση ενός προορισμού ως προσωρινής βάσης. Τέτοιες ανάγκες είναι η ασφάλεια, το κόστος ζωής, το κλίμα και η φύση και η πολιτική βίζας.
- Το επόμενο επίπεδο είναι η ανάγκη για αίσθημα ασφάλειας. Οι ψηφιακοί νομάδες αισθάνονται ασφαλείς όταν έχουν διασφαλίσει ότι η αλλαγή της προσωρινής τους βάσης δεν θα επηρεάσει την εργασιακή τους απόδοση, επομένως τέτοιες ανάγκες είναι η υψηλή ταχύτητα ίντερνετ και το εργασιακό περιβάλλον σε συνεργατικούς χώρους.
- Ανεβαίνοντας την ιεραρχική πυραμίδα, το επόμενο επίπεδο αντιπροσωπεύει την ανάγκη των ψηφιακών νομάδων να ανήκουν σε έναν κοινωνικό κύκλο. Το κοινωνικό επίπεδο ιεραρχείται μόνο μετά από επαρκή κάλυψη πρακτικών και εργασιακών αναγκών. Ένα αίσθημα του ανήκειν μπορεί να γίνει αισθητό όταν εστιάζεται στην οικοδόμηση σχέσεων με τους άλλους. Οι ψηφιακοί νομάδες αναζητούν διαδικτυακές κοινότητες που ταιριάζουν με τα ενδιαφέροντά τους για να κοινωνικοποιηθούν, όπως Κοινότητες ψηφιακών νομάδων και Διαδικτυακές κοινότητες ενδιαφερόντων.
- Ένα άτομο θα εξετάσει τις ανάγκες αυτοεκτίμησης μόλις ικανοποιηθούν οι ανάγκες στην πρακτική εργασία και την αίσθηση του ανήκειν. Για να φτάσουν

σε αυτό το επίπεδο, οι ψηφιακοί νομάδες επιλέγουν προορισμούς όπου ο τρόπος ζωής των ντόπιων ταιριάζει με τον δικό τους.

- Στην κορυφή της πυραμίδας του Maslow βρίσκεται η αυτοπραγμάτωση, ο εσωτερικός διάλογος που έχει ο καθένας σε κάποια στιγμή της ζωής του. Για τους περισσότερους ψηφιακούς νομάδες, η λαχτάρα για περιπλάνηση και η επιθυμία να δοκιμάσουν έξω από τη ζώνη άνεσής τους είναι ισχυρά κίνητρα. Η περιέργεια, η αγάπη για νέες εμπειρίες και η επιθυμία να απελευθερωθούν από τους περιορισμούς του εύπορου τρόπου ζωής στις ευρωπαϊκές και αμερικανικές πόλεις είναι τα κύρια βήματα προς το αέναο ταξίδι.

Πρακτικές ανάγκες, όπως το κόστος ζωής, η πολιτική βίζας, ο καιρός και η ασφάλεια, αναδείχθηκαν ως κορυφαίες προτεραιότητες για τους περισσότερους ψηφιακούς νομάδες. Οι εργασιακές απαιτήσεις και η εξαιρετικά σταθερή σύνδεση στο διαδίκτυο ήταν κρίσιμες για τη διασφάλιση της αδιάλειπτης επαγγελματικής δραστηριότητας. Κοινωνικοί και προσωπικοί παράγοντες, όπως οι ευκαιρίες για πολιτισμική εμβάθυνση, η ανοχή και η ευθυγράμμιση με τον τοπικό τρόπο ζωής, επηρέασαν την εμπειρία του προορισμού, αλλά συνήθως ήταν δευτερεύοντες σε σχέση με τις θεμελιώδεις υλικοτεχνικές και επαγγελματικές παραμέτρους (Poulaki et al., 2025).

Σύμφωνα με την ανάλυση της Wąsowicz-Zaborek (2025) για το Workation ως νέος τρόπος εργασίας σε κορυφαίους ευρωπαϊκούς προορισμούς, οι πόλεις-προορισμοί διαφέρουν όσον αφορά τις οικονομικές συνθήκες, τις υποδομές και άλλους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν την ελκυστικότητά τους για τους εργαζόμενους με εξ αποστάσεως εργασία και τους ψηφιακούς νομάδες. Χρησιμοποιώντας την ανάλυση συστάδων, κατηγοριοποιεί τους προορισμούς σε τέσσερις διακριτές ομάδες πόλεων, καθεμία από τις οποίες προσφέρει έναν μοναδικό συνδυασμό χαρακτηριστικών. Αυτές οι συστάδες, ενώ μοιράζονται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, διαφέρουν με τρόπους που επηρεάζουν σημαντικά την ελκυστικότητά τους για τους εργαζόμενους. Οι ομάδες διακρίνονται σε: Ομάδα 1: Πρωτεύουσες του Ήλιου (Βαρκελώνη, Λισαβόνα), Ομάδα 2: Ισορροπημένοι Αστικοί Καινοτόμοι (Τιφλίδα, Βερολίνο, Κοπεγχάγη, Βαρσοβία, Κρακοβία, Βουδαπέστη, Αθήνα, Βαλένθια), Ομάδα 3: Αναδυόμενοι Πολύτιμοι Λίθοι (Τιμισοάρα, Λιουμπλιάνα, Βάρνα, Πλοέστι, Ριέκα, Ρίγα, Πόρτο, Αλικάντε, Βρότσλαβ), Ομάδα 4: Παγκόσμια Ελίτ Μητρόπολη (Λονδίνο). Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει

πόλεις που συνδυάζουν άφθονη ηλιοφάνεια, μεγάλο αριθμό χώρων συνεργασίας και σημαντική εισροή τουριστών. Αυτές οι πόλεις είναι ελκυστικές για τους εργαζόμενους που δίνουν προτεραιότητα σε ηλιόλουστα κλίματα και επαγγελματικές υποδομές, αλλά είναι πρόθυμοι να αντιμετωπίσουν υψηλότερη τουριστική δραστηριότητα και να αποδεχτούν δυνητικά υψηλότερο κόστος διαβίωσης. Η δεύτερη ομάδα αντιπροσωπεύει πόλεις που προσφέρουν μια πιο ισορροπημένη ισορροπία μεταξύ υποδομών, κόστους και βιωσιμότητας. Αυτές οι πόλεις χαρακτηρίζονται από μέτρια ηλιοφάνεια, ισχυρούς δείκτες ασφάλειας και έναν ισορροπημένο αριθμό χώρων συνεργασίας. Είναι δημοφιλείς μεταξύ των εργαζομένων εξ αποστάσεως που αναζητούν ένα σταθερό και ασφαλές εργασιακό περιβάλλον χωρίς το υπερβολικό κόστος ή την τουριστική συμφόρηση που παρατηρείται στις πόλεις της πρώτης ομάδας. Ενώ ο αριθμός των τουριστών εξακολουθεί να είναι σημαντικός, είναι χαμηλότερος από ό,τι στην πρώτη ομάδα, πράγμα που σημαίνει ότι αυτές οι πόλεις μπορούν να προσφέρουν μια πιο χαλαρή ατμόσφαιρα για τους εργαζόμενους. Προσφέρουν μια πιο μετριοπαθή προσέγγιση στην εργασία, όπου ούτε τα ακραία κόστη ούτε ο ακραίος αριθμός τουριστών κυριαρχούν στο τοπίο. Η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει πόλεις που είναι οικονομικά προσιτές, με μέτρια ηλιοφάνεια, αλλά δεν έχουν το ίδιο επίπεδο υποδομών με τις προηγούμενες συστάδες. Αυτές οι πόλεις είναι αναδυόμενοι προορισμοί εργασίας. Ενώ δεν διαθέτουν εκτεταμένους χώρους συνεργασίας ή γρήγορες ταχύτητες Διαδικτύου, το αντισταθμίζουν με υψηλή ασφάλεια και σχετικά προσιτές συνθήκες διαβίωσης. Αυτές οι πόλεις προσελκύουν εργαζόμενους που δίνουν προτεραιότητα στην ασφάλεια και τον προϋπολογισμό έναντι των προηγμένων επαγγελματικών υποδομών. Η τέταρτη ομάδα αφορά αποκλειστικά το Λονδίνο που είναι μία πόλη που ξεχωρίζει για τον μεγάλο αριθμό χώρων συνεργασίας, για την ιδιότητά της ως παγκόσμιος κόμβος και για τον τεράστιο όγκο τουριστικών αφίξεων. Ωστόσο, συνοδεύεται από σημαντικά υψηλότερο κόστος και χαμηλότερα επίπεδα ασφάλειας σε σύγκριση με τις άλλες συστάδες. Διαθέτει έναν τεράστιο αριθμό χώρων συνεργασίας, καθιστώντας το ελκυστικό για επαγγελματίες που αναζητούν δικτύωση και επαγγελματική ανάπτυξη (Wąsowicz-Zaborek, 2025).

1.4 Ψηφιακοί νομάδες και τουριστική ανάπτυξη

Η καινοτομία έχει οδηγήσει την ανταγωνιστικότητα των προορισμών στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία. Η καινοτομία στην έρευνα τουριστικών προορισμών είναι διάσπαρτη και κατακερματισμένη. Οι συνεργατικές δυνατότητες διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών είναι σημαντικές για την επιχειρηματικότητα και την ανταγωνιστικότητα των προορισμών. Οι καινοτόμοι επιχειρηματίες έχουν αναγνωρίσει τη σημασία του τουριστικού τρόπου ζωής στην παροχή ανταγωνιστικών τουριστικών προϊόντων. Η ανταλλαγή γνώσεων, η συνεργασία και η συνδημιουργία αξίας ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των προορισμών. Η έξυπνη προσέγγιση και η ψηφιοποίηση έχουν επίσης συνδεθεί στενά με την ανταγωνιστικότητα των προορισμών. Η ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) προωθεί τα έξυπνα οικοσυστήματα των προορισμών. Ενώ η τουριστική ζήτηση γίνεται πιο εξελιγμένη, οι προορισμοί πρέπει να καινοτομούν για να προσελκύσουν τουρίστες με τεχνολογική εξοικείωση παρέχοντας προσαρμοστικές υπηρεσίες και διαδικασίες (Zhou et al., 2024).

Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και των κατοίκων της περιοχής αντικατοπτρίζουν την ενσωμάτωση των ψηφιακών νομάδων σε έναν προορισμό και τις επιπτώσεις που φέρνουν στον προορισμό. Στην μελέτη των Zhou και άλλων (2026) για τους ψηφιακούς νομάδες, προτείνονται πέντε βασικές διαστάσεις της (απο)ενσωμάτωσης: η σωματική, η συναισθηματική, η πολιτισμική, η οικονομική και η σχεσιακή. Αυτή η μελέτη αναδεικνύει το γεγονός πώς οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ψηφιακών νομάδων και των τοπικών κατοίκων διαμορφώνουν τις διαδικασίες ενσωμάτωσης σε αμφισβητούμενα και υβριδικά περιβάλλοντα. Επιπλέον, φανερώνει πως η κινητικότητα, η τοπικότητα και η κοινωνική σύνδεση αποτελούν αντικείμενο διαρκούς διαπραγμάτευσης και πως οι τοπικές αυτές αλληλεπιδράσεις των ψηφιακών νομάδων χρησίμευσαν ως ενισχυτής εμπειρίας (Zhou et al., 2026).

Η παραμονή για αρκετούς μήνες στο ίδιο μέρος, σε συνδυασμό με την κοινωνική σύνδεση προσφέρει πολλά οφέλη στους ψηφιακούς νομάδες. Για πολλούς ψηφιακούς νομάδες, αυτή η αναγκαστική προσαρμογή στα ταξιδιωτικά τους σχέδια είναι μια ιδιαίτερα θετική εμπειρία, καθώς επιτρέπει να παραμένουν πιο συγκεντρωμένοι στην εργασία τους, ενώ παράλληλα έχουν χρόνο να κάνουν φίλους, να χτίσουν μια

κοινότητα και να ανακαλύψουν όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές μιας πόλης (ή περιοχής). Συγκεκριμένα, τα οφέλη που αποκτούν οι ψηφιακοί νομάδες είναι η οικοδόμηση βαθύτερων δεσμών με άλλους ταξιδιώτες ή/και τους ντόπιους, η καθιέρωση μιας ρουτίνας υπέρ της διαχείρισης του χρόνου, η βαθύτερη γνωριμία του προορισμού όσον αφορά την τοπική κουλτούρα και την καθημερινή ζωή, η προσφορά μέσω προγραμμάτων εθελοντισμού που χαρακτηρίζουν τα αργά ταξίδια, η εξοικονόμηση χρημάτων και την προστασία του περιβάλλοντος λόγω λιγότερων μετακινήσεων και χαμηλότερου αποτυπώματος άνθρακα. Αυτά τα οφέλη αντικατοπτρίζουν στην πραγματικότητα τις κύριες αρχές της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, καθώς αυτοί οι προορισμοί καλωσορίζουν τους τουρίστες με κοινωνική ευαισθησία και περιβαλλοντική συνείδηση (Poulaki et al., 2023).

Η καινοτομία έχει οδηγήσει στην ανταγωνιστικότητα των προορισμών στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία, υποστηρίζοντας ότι η καινοτομία στην έρευνα για τους προορισμούς είναι διάσπαρτη και κατακερματισμένη. Αναλυτικότερα, οι συνεργατικές δυνατότητες διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών είναι σημαντικές για την επιχειρηματικότητα και την ανταγωνιστικότητα των προορισμών. Οι καινοτόμοι επιχειρηματίες έχουν αναγνωρίσει τη σημασία του τουριστικού τρόπου ζωής στην παροχή ανταγωνιστικών τουριστικών προϊόντων. Η ανταλλαγή γνώσεων, η συνεργασία και η συνδημιουργία αξίας ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των προορισμών. Η έξυπνη προσέγγιση και η ψηφιοποίηση έχουν επίσης συνδεθεί στενά με την ανταγωνιστικότητα των προορισμών. Η ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών προωθεί τα έξυπνα οικοσυστήματα των προορισμών. Όσο η τουριστική ζήτηση γίνεται πιο εξελιγμένη, τόσο οι προορισμοί πρέπει να καινοτομούν για να προσελκύσουν τουρίστες με τεχνολογική εξοικείωση, παρέχοντας προσαρμοστικές υπηρεσίες και διαδικασίες (Zhou et al., 2024).

Ο ψηφιακός νομαδισμός προσφέρει νέες ευκαιρίες τόσο για τους κεντρικούς όσο και για τους περιφερειακούς προορισμούς, οι οποίοι αντιμετωπίζουν σύνθετα, αλληλένδετα ζητήματα και συνεχή αλλαγή που απαιτεί νέους τρόπους σκέψης. Επιπλέον, ο ψηφιακός νομαδισμός αντιπροσωπεύει έναν καινοτόμο τρόπο ζωής και οι αστικοί και ώριμοι προορισμοί ήταν οι πρώτοι που αντέδρασαν στη ζήτηση για ψηφιακούς νομάδες λόγω της υπάρχουσας χωρητικότητας υποδομών. Παράλληλα, η

διαφοροποιημένη κινητικότητα δημιούργησε επίσης ευκαιρίες για αγροτικούς και περιφερειακούς προορισμούς, όπου η μικρότερη πυκνότητα πληθυσμού και το φυσικό περιβάλλον δημιούργησαν ένα σημείο διαφοράς από τους αστικούς και τους πολυσύχναστους τουριστικούς προορισμούς (Zhou et al., 2024).

1.5 Πολιτικές διαχείρισης και προσέλκυσης ψηφιακών νομάδων

Οι Ψηφιακοί Νομάδες εξ ορισμού εργάζονται εξ αποστάσεως είτε για μια εταιρεία στη χώρα καταγωγής τους, είτε ως εργολάβοι ή ελεύθεροι επαγγελματίες, είτε ως αυτοαπασχολούμενοι. Η επιλογή τους για αυτό τον τρόπο ζωής περιέχει πάντα ένα ορισμένο ποσό "geoarbitrage". Ο όρος προέρχεται από την σύνθεση των λέξεων geo- και arbitrage, δηλαδή την γεωγραφική διαιτησία και σημαίνει ότι κάποιος μετακινείται από μια περιοχή ή χώρα σε μια άλλη για τη μεγιστοποίηση του μισθού του. Συγκεκριμένα για τους ψηφιακούς νομάδες, παρατηρείται πως συνήθως προέρχονται από τον Παγκόσμιο Βορρά, εργάζονται εξ αποστάσεως με υψηλότερους μισθούς και αναζητούν χαμηλότερο κόστος ζωής, συνήθως στον Παγκόσμιο Νότο (Holleran, 2022).

Στην αρχή της έξαρσης της πανδημίας COVID-19, οι ανεπτυγμένες χώρες, από τις οποίες προέρχονται πολλοί ψηφιακοί νομάδες, επλήγησαν περισσότερο από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Για αυτό και πολλοί νομάδες υποδέχτηκαν το κλείσιμο των συνόρων ως μια καλή δικαιολογία για να παραμείνουν εκεί που βρίσκονταν και να υπερβούν τις βίζες τους, δεδομένου ότι κανένα γραφείο μετανάστευσης δεν θα έδινε προτεραιότητα στην εφαρμογή. Ορισμένοι έκαναν διευθετήσεις για να εγκαταλείψουν την τρέχουσα τοποθεσία τους και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, αλλά αυτό συνέβη κυρίως αργότερα στην πανδημία. Ακόμα και κατά την αρχική περίοδο των πτήσεων επαναπατρισμού σε πλούσιες χώρες, πολλοί νομάδες επέλεξαν να παραμείνουν εκεί που βρίσκονταν είτε επειδή αμφέβαλλαν για τη σοβαρότητα του κορονοϊού, είτε επειδή ήλπιζαν να αποφύγουν τα ευρωπαϊκά lockdown, είτε επειδή έβλεπαν κακοδιαχείριση της πανδημίας στις πλούσιες χώρες και αποφάσισαν ότι δεν θα είχε σημασία πού βρίσκονταν και ότι θα μπορούσαν κάλλιστα να απολαύσουν τον τρόπο ζωής που είχαν χτίσει. Αυτό συχνά πρόδιδε έναν θεμελιώδη σκεπτικισμό σχετικά

με τη διαχείριση των κρίσεων από το κράτος και την πεποίθηση ότι τα άτομα και οι μικρές κοινότητες πρέπει να συνεργάζονται στη θέση των δημόσιων θεσμών. Ταυτόχρονα, αρκετοί νομάδες από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αποφάσισαν να επιστρέψουν στην Ευρώπη, αλλά εφάρμοσαν geoarbitrage σε περιφερειακή κλίμακα, ζώντας σε φθηνότερες μεσογειακές χώρες και εκμεταλλευόμενοι τον χαμηλό αριθμό τουριστών για να διαπραγματευτούν μακροπρόθεσμες ενοικιάσεις. Η μετάβαση από το παγκόσμιο geoarbitrage στο περιφερειακό geoarbitrage, επέτρεπε στους πολίτες της ΕΕ κάποιο βαθμό προστασίας από το μακροπρόθεσμο κλείσιμο των συνόρων. Επίσης, συχνά απέφευγαν τις μεγάλες πόλεις και εγκαθίστανται σε μικρότερες πόλεις, περνώντας χρόνο μακριά από τις αστικές περιοχές προκειμένου να αποφύγουν παθογόνους παράγοντες (Holleran, 2022).

Οι οικονομικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση του ψηφιακού νομαδισμού ως τρόπου ζωής, καθώς η οικονομική πίεση σε μια χώρα καταγωγής έχει γίνει ένας από τους παράγοντες που ωθούν τον ψηφιακό νομαδισμό. Αυτό με τη σειρά του συμβάλλει στην παραγωγή geoarbitrage, καθώς τα άτομα αναζητούν προορισμούς που μπορούν να προσφέρουν ευρύτερες επιλογές τρόπου ζωής με το εισόδημά τους. Μελέτες δείχνουν ότι οι κυβερνητικές πολιτικές συμβάλλουν στην κατασκευή geoarbitrage (Cojocaru & Gaspar, υπό έκδοση: Mancinelli & Molz, 2024, Montezuma & McGarrigle, 2019), συμπεριλαμβάνοντας φορολογικές απαλλαγές και συγκεκριμένα καθεστώτα βίζας, όπως επενδυτικές βίζες και Χρυσές Βίζες (Gaspar & Hannonen, 2026).

Η μελέτη των Gaspar & Hannonen (2026), εξέτασε πώς έχουν αναπτυχθεί και σχεδιαστεί οι πολιτικές για τους ψηφιακούς νομάδες στην Πορτογαλία σε μακροοικονομικό επίπεδο, στο οποίο η κυβέρνηση θέσπισε μια στρατηγική geoarbitrage που οραματίζεται μια λογική μετανάστευσης πλούσιων και εξειδικευμένων ψηφιακών νομάδων. Η Βίζα Προσωρινής Διαμονής στην Πορτογαλία ακολουθεί την πορεία άλλων πολιτικών για επενδύσεις και παθητικό εισόδημα, οδηγώντας σε πιθανή μόνιμη διαμονή. Αυτή η ερευνητική περίπτωση δείχνει ότι η Βίζα για Ψηφιακούς Νομάδες, ως τουριστική υποδομή συνδέεται με ευρύτερες πολιτικές προσέλκυσης εύπορων επισκεπτών στην Πορτογαλία. Επιπλέον, αυτές οι εξελισσόμενες πολιτικές αποτελούν σαφή απεικόνιση του πώς η πορτογαλική

κυβέρνηση έχει ενεργήσει ως «καλλιτέχνης των συνόρων» παραχωρώντας οικονομικά και διοικητικά οφέλη σε αυτάρκεις εισερχόμενους νομάδες, ενισχύοντας το geoarbitrage και την αδικία κινητικότητας. Με αυτόν τον τρόπο, οι κυβερνήσεις δεν προσφέρουν μόνο νομικές πτυχές με τη μορφή νόμων και κανονισμών, αλλά και οικοσυστήματα καινοτομίας, στοχευμένες πρωτοβουλίες και οφέλη για τον τρόπο ζωής που, στην περίπτωση της Πορτογαλίας, αποτυπώνονται σε οικονομικές και πολιτειακές πτυχές του geoarbitrage (Gaspar & Hannonen, 2026).

Για την προσέλκυση ψηφιακών νομάδων, αρκετοί παράγοντες είναι ουσιώδεις, όπως η οικονομικά προσιτή διαβίωση, οι αξιόπιστες υποδομές, μια υποστηρικτική τοπική κοινότητα, ποικίλες πολιτιστικές εμπειρίες και σαφή νομικά πλαίσια. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν εισαγάγει βίζες για ψηφιακούς νομάδες, αναγνωρίζοντας το οικονομικό τους δυναμικό. Επί του παρόντος, ευρωπαϊκά έθνη, συμπεριλαμβανομένων της Κροατίας, της Κύπρου, της Εσθονίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, της Ισλανδίας, της Λετονίας, της Μάλτας, της Ρουμανίας, της Ολλανδίας και της Νορβηγίας προσφέρουν τέτοιες βίζες. Η άνοδος του ψηφιακού νομαδισμού μετασχηματίζει επίσης τον κλάδο της φιλοξενίας, με προορισμούς και παρόχους υπηρεσιών να προσαρμόζονται σε αυτό το δημογραφικό προσφέροντας εξατομικευμένες υπηρεσίες. Η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη ξεχωρίζει για το χαμηλό κόστος διαβίωσης, την ισχυρή υποδομή τηλεργασίας, τους χώρους συνεργασίας και τα ασφαλή περιβάλλοντα, καθιστώντας τες ιδιαίτερα ελκυστικές για εργασία (Wąsowicz-Zaborek, 2025).

Η στρατηγική προσέλκυσης ψηφιακών νομάδων μπορεί να έχει πρακτικές επιπτώσεις σε τέσσερις κατηγορίες που προέρχονται από τις Οικονομικές και Κοινωνικές Επιστήμες. Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να αναζωογονήσουν την τοπική τουριστική οικονομία χρησιμοποιώντας εμπορικές περιοχές και τουριστικά αξιοθέατα. Η περιοχή θα βελτιώσει τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες άνεσης για τους μακροχρόνιους κατοίκους και θα αναπτύξει διάφορα τουριστικά προγράμματα. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των τουριστικών προορισμών συνδέεται στενά με τον έξυπνο τουρισμό και τις επιχειρήσεις MICE (Meetings, Incentives, Conferences, and Exhibitions). Καθώς οι τοπικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες ψηφιοποιούνται, οι χώροι γραφείων και οι εγκαταστάσεις άνεσης με δυνατότητα εμπειρίας πελατών που βασίζεται σε δεδομένα μπορούν να κατασκευαστούν εκ νέου, να δημιουργηθούν θέσεις

εργασίας και να αναζωογονηθούν βιομηχανίες μέσω του MICE. Το περιεχόμενο ευεξίας θα πρέπει να είναι σε θέση να αναβιώσει τα μοναδικά χαρακτηριστικά της περιοχής και να προωθήσει δραστηριότητες ευεξίας όπου οι ψηφιακοί νομάδες και οι ντόπιοι μπορούν να εναρμονιστούν. Επιπλέον, η έρευνα και ανάπτυξη ευεξίας θα πρέπει να είναι σε θέση να βελτιστοποιήσει το κόστος μέσω βιομηχανικής ομαδοποίησης και να αξιοποιήσει τα ψηφιακά μέσα για την παραγωγή μιας ποικιλίας περιεχομένου ευεξίας. Οι ψηφιακοί νομάδες αναζητούν όλο και περισσότερο προορισμούς που προσφέρουν περιεχόμενο ευεξίας και πλατφόρμες εμπειρίας πελατών που βασίζεται σε δεδομένα. Τελικά, η περιοχή θα πρέπει να επικεντρωθεί σε πολιτικές και διοικητική υποστήριξη για τη δημιουργία ενός οικιστικού περιβάλλοντος για τους ψηφιακούς νομάδες. Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα βιώσιμο οικιστικό περιβάλλον αξιοποιώντας τις τοπικές δημόσιες υποδομές και τους αδρανείς πόρους και υποστηρίζοντας την έναρξη και την εκπαίδευση των νέων (Ji et al., 2024).

2. Πολιτικές Ευρωπαϊκών Χωρών για τους Ψηφιακούς Νομάδες

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται μια συγκριτική ανάλυση των πολιτικών ευρωπαϊκών χωρών για την προσέλκυση και τη διαχείριση ψηφιακών νομάδων. Αρχικά, αναλύεται ο τρόπος επιλογής των χωρών για τη συγκριτική ανάλυση και στη συνέχεια εκτίθενται οι εθνικές στρατηγικές, οι νομοθετικές πρωτοβουλίες και τα υποστηρικτικά μέτρα ανά χώρα. Μέσω της ανάλυσης των επιμέρους περιπτώσεων αναδεικνύονται κοινά στοιχεία, διαφοροποιήσεις και πρακτικές που προσφέρουν συγκριτικά συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα και τον χαρακτήρα των πολιτικών.

2.1 Επιλογή χωρών για συγκριτική ανάλυση

Σύμφωνα με έρευνα των KC και Triantafyllidou (2026), η αναδιάρθρωση του καθεστώτος βίζας και των πολιτικών μετανάστευσης μίας χώρας, είτε μέσω της διαμόρφωσης νέας βίζας για ψηφιακούς νομάδες είτε μέσω της προσαρμογής προϋπάρχουσας βίζας, υποκινήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις ευρύτερες κοινωνικοοικονομικές και αναπτυξιακές στρατηγικές των κρατών στο πλαίσιο των αυξανόμενων τάσεων της τηλεργασίας, της ψηφιοποίησης της εργασίας, των δημογραφικών αλλαγών και του ανταγωνισμού για εξειδικευμένους εργαζόμενους. Η βίζα ψηφιακών νομάδων αντικατοπτρίζει τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη εφευρίσκουν, καινοτομούν και αναδιοργανώνονται με νέα εργαλεία πολιτικής για τη μεγιστοποίηση των οικονομικών οφελών και το κέρδος από τον πλούτο, την εξουσία και τη γνώση. Η βίζα ψηφιακών νομάδων προορίζεται να χρησιμοποιηθεί από τα κράτη ως μέσο για την ενίσχυση τριών προϋπαρχόντων στρατηγικών πολιτικών στόχων, οι οποίοι περιλαμβάνουν την ανάπτυξη και διαφοροποίηση του τουρισμού, την προώθηση των ξένων επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας, καθώς και την απόκτηση και διατήρηση ανθρώπινου κεφαλαίου και τεχνολογικού ταλέντου. Ο τύπος των ψηφιακών νομάδων που κάθε χώρα επιδιώκει να προσελκύσει αντανακλά διαφορετικές στρατηγικές προσεγγίσεις, οι οποίες διαμορφώνονται με βάση τους

υφιστάμενους πολιτικούς στόχους της και το εκάστοτε νομικό, οικονομικό, κοινωνικοπολιτισμικό και πολιτικό πλαίσιο (KC & Triandafyllidou, 2026).

Η Ευρώπη βρίσκεται στην αιχμή της ανάπτυξης του ψηφιακού νομαδισμού, καθώς ολοένα και περισσότεροι προορισμοί αναδεικνύονται σε δυναμικούς κόμβους φιλοξενίας ψηφιακών νομάδων. Χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Κροατία και η Εσθονία έχουν προσελκύσει ενεργά τους ψηφιακούς νομάδες, προσφέροντας προγράμματα βίζας, χώρους συνεργασίας και ψηφιακές υποδομές για να προσελκύσουν αυτό το κινητό εργατικό δυναμικό. Ταυτόχρονα, λιγότερο καθιερωμένοι προορισμοί ψηφιακών νομάδων, όπως αυτοί στις αγροτικές περιοχές, επιδιώκουν επίσης να αξιοποιήσουν την τάση, αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης και καινοτομίας που μπορούν να προσφέρουν οι ψηφιακοί νομάδες. Καθώς η Ευρώπη επιδιώκει την οικονομική ανάκαμψη στη μεταπανδημική περίοδο, ο ψηφιακός νομαδισμός αντιμετωπίζεται από ορισμένους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και ενδιαφερόμενους φορείς ως μια δυναμική ευκαιρία για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών, την προσέλκυση διεθνών ταλέντων και την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας (Lutz & Miguel, 2024).
Για τις κυβερνήσεις και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στην Ευρώπη, ο ψηφιακός νομαδισμός αποτελεί τόσο μια συναρπαστική ευκαιρία όσο και μια κανονιστική πρόκληση. Οι περισσότεροι νομάδες ταξιδεύουν με τουριστική βίζα ενενήντα ημερών, οι οποίες δεν τους επιτρέπουν να εργαστούν στον προορισμό. Για να παρατείνουν τη διαμονή τους, οι ψηφιακοί νομάδες συχνά συμμετέχουν σε «διαδρομές έκδοσης βίζας», που σημαίνει ότι εγκαταλείπουν τη χώρα και επανέρχονται λίγες ημέρες αργότερα για να ανανεώσουν την τουριστική τους βίζα. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν ενεργήσει στην αξιοποίηση της τάσης των ψηφιακών νομάδων εισάγοντας νέους τύπους βίζας για ψηφιακούς νομάδες. Αυτοί οι τύποι βίζας όχι μόνο βοηθούν στην απλοποίηση της γραφειοκρατικής διαδικασίας για τους νομάδες, αλλά και τοποθετούν τις χώρες ως ανταγωνιστικούς και πρωτοποριακούς προορισμούς για παγκόσμια ταλέντα. Οι φορολογικοί κανονισμοί που συνοδεύουν τις βίζες ψηφιακών νομάδων είναι συχνά πολύπλοκοι και διαφοροποιούνται σημαντικά από χώρα σε χώρα. Οι συγκεκριμένες βίζες μπορεί να προσφέρουν διάφορα οφέλη, όπως μειωμένους φορολογικούς συντελεστές, φορολογικές ελαφρύνσεις ή ακόμη και πλήρη απαλλαγή από τη φορολογία (Lutz & Miguel, 2024).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από είκοσι επτά χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία) (European Union, n.d.) και οι δεκατρείς από αυτές έχουν αναπτύξει στρατηγικές προσέλκυσης των ψηφιακών νομάδων βάση βίζας ψηφιακού νομά (Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Λετονία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Ισπανία).

Οι ευρωπαϊκοί προορισμοί που επιδιώκουν να προσελκύσουν ψηφιακούς νομάδες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε υβριδικά και προηγμένα μοντέλα, ανάλογα με τον βαθμό ψηφιακής ωριμότητας και τον τρόπο ενσωμάτωσης του ψηφιακού νομαδισμού στις εθνικές στρατηγικές (Theologi & Kyriakaki, 2025). Τα υβριδικά μοντέλα συνδυάζουν τον μεσογειακό τρόπο ζωής με θεσμικά εργαλεία όπως η βίζα ψηφιακών νομάδων, η οποία επιτρέπει παραμονή μεσοπρόθεσμης διάρκειας και ενίοτε προσφέρει δυνατότητες μετάβασης σε καθεστώς μόνιμης διαμονής. Στα υβριδικά μοντέλα ανήκουν η Βουλγαρία, η Κροατία, η Κύπρος, η Ιταλία, η Λετονία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Ισπανία και η Ελλάδα. Αντίθετα, τα προηγμένα μοντέλα ενσωματώνουν τους ψηφιακούς νομάδες σε πλήρως ψηφιοποιημένα οικοσυστήματα, αξιοποιώντας τεχνολογίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ψηφιακής ταυτοποίησης και αυτοματοποιημένων διοικητικών διαδικασιών. Στα προηγμένα μοντέλα ανήκουν η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, και η Σλοβενία. Η διάκριση αυτή αντικατοπτρίζει δύο διαφορετικές στρατηγικές: η πρώτη εστιάζει στη σύνδεση του τρόπου ζωής με την τηλεργασία, ενώ η δεύτερη στηρίζεται στην τεχνολογική καινοτομία και στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου ψηφιακού περιβάλλοντος που διευκολύνει την εγκατάσταση και επαγγελματική δραστηριότητα των ψηφιακών νομάδων (Theologi & Kyriakaki, 2025).

2.2 Παρουσίαση των πολιτικών και στρατηγικών ανά χώρα

Οι προορισμοί ψηφιακών νομάδων προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες στις αγορές ψηφιακών νομάδων παρέχοντας έναν έξυπνο προορισμό, συνδεσιμότητα περιβάλλοντος και τεχνολογική υποδομή. Καθώς οι προορισμοί ανταγωνίζονται για

την αγορά ψηφιακών νομάδων, είναι σκόπιμο κάθε προορισμός να διερευνά ποιες καινοτόμες στρατηγικές μπορούν να εφαρμοστούν για να αποκτηθεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Zhou et al., 2024). Στο πλαίσιο αυτό, και με στόχο την ενίσχυση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της Ελλάδας ως προορισμού για ψηφιακούς νομάδες μέσω της διερεύνησης καινοτόμων στρατηγικών, το παρόν υποκεφάλαιο εξετάζει τις πολιτικές και τις στρατηγικές δώδεκα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. **Τα κριτήρια** που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση περιλαμβάνουν: τη διάρκεια ισχύος και τη δυνατότητα ανανέωσης της βίζας, το ελάχιστο απαιτούμενο μηνιαίο καθαρό εισόδημα, τη δυνατότητα κοινωνικής ασφάλισης, το φορολογικό καθεστώς, τη δυνατότητα συνοδείας από μέλη της οικογένειας και τις προοπτικές μόνιμης διαμονής (Zhou et al., 2024). Στη συνέχεια, στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται οι αντίστοιχες ελληνικές πολιτικές και στρατηγικές, αξιολογούμενες με βάση τα ίδια κριτήρια, ενώ στο Κεφάλαιο 4 ακολουθεί συνοπτική συγκριτική ανάλυση όλων των χωρών με βάση το ενιαίο αυτό πλαίσιο αξιολόγησης.

2.2.1 Βουλγαρία

Η βίζα ψηφιακών νομάδων επιτρέπει σε πολίτες εκτός ΕΕ να παραμείνουν στη Βουλγαρία για έως και δώδεκα μήνες, με δυνατότητα ανανέωσης μία φορά, επιτρέποντας στους επιλέξιμους αιτούντες να παραμείνουν έως και δύο χρόνια. Η διαδικασία ξεκινά με την υποβολή αίτησης για βίζα μακράς διαμονής τύπου D σε βουλγαρική πρεσβεία ή προξενείο στο εξωτερικό. Η άδεια διαμονής δεν επιτρέπει στους κατόχους της να εργάζονται για βουλγαρικές εταιρείες ή να παρέχουν υπηρεσίες σε πελάτες με έδρα τη Βουλγαρία. Όλα τα εισοδήματα πρέπει να προέρχονται από εργοδότες, πελάτες ή εταιρείες που είναι εγγεγραμμένες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) και της Ελβετίας (Etias, 2026). Παρέχει πρόσβαση σε εθνικές άδειες διαμονής, εγγραφή σε δημόσια υγειονομική περίθαλψη και δικαίωμα ενοικίασης ακινήτου και ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών (Remote Work Europe, 2026). Οι αιτούντες πρέπει να πληρούν μια απαίτηση ελάχιστου εισοδήματος ίση με το πενηνταπλάσιο του μηνιαίου κατώτατου μισθού της Βουλγαρίας για το προηγούμενο έτος. Με βάση τα τρέχοντα στοιχεία, αυτό μεταφράζεται σε περίπου 2.300€ μηνιαίως (Etias, 2026). Οι αυτοαπασχολούμενοι,

πρέπει να συνεισφέρουν περίπου το 27,8% του εισοδήματός τους στην κοινωνική ασφάλιση και την ασφάλιση υγείας. Για τους εργαζόμενους που εργάζονται εξ αποστάσεως για μια ξένη εταιρεία οι κανόνες είναι λιγότερο σαφείς. Τεχνικά, εάν ο εργοδότης δεν έχει παρουσία στη Βουλγαρία, ενδέχεται να μην είναι υποχρεωμένος να εγγράψει τον εργαζόμενο στην τοπική κοινωνική ασφάλιση, οπότε θα πρέπει ο εργαζόμενος να εγγραφεί ως εθελοντικά συνεισφέρων ή να χρησιμοποιήσει έναν τοπικό πάροχο μισθοδοσίας για τη διαχείριση των εισφορών (Remote Work Europe, 2026).

Ενώ η βίζα επικεντρώνεται στην παραμονή και όχι στην απασχόληση, οι φορολογικές υποχρεώσεις εξαρτώνται από το χρονικό διάστημα που ο κάτοχος της βίζας παραμένει στη Βουλγαρία. Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, τα άτομα που περνούν περισσότερες από 183 ημέρες στη χώρα κατά τη διάρκεια ενός έτους μπορούν να θεωρηθούν φορολογικοί κάτοικοι. Σε αυτήν την περίπτωση, το παγκόσμιο εισόδημά τους θα μπορούσε να υπόκειται στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων (Etias, 2026). Ο συντελεστής φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι ενιαίος στο 10%, χωρίς περίπλοκες και προοδευτικές κλίμακες, και ισχύει για όλα τα προσωπικά εισοδήματα, είτε για κατοίκους Βουλγαρίας, είτε για ψηφιακούς νομάδες, είτε για ομογενείς που επιθυμούν να μετακομίσουν (TaxRavens 1, 2026). Ο εταιρικός φόρος είναι επίσης 10% και οι αλλοδαπές εταιρείες που είναι εγγεγραμμένες στη Βουλγαρία πληρώνουν φόρους μόνο για τα κέρδη τους που παράγονται εντός της χώρας (accountancy bulgaria, 2025).

Τα μέλη της οικογένειας μπορούν να υποβάλουν αίτηση για να ενωθούν με κατόχους βίζας μέσω των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης, ωστόσο πρέπει να υποβάλουν τα δικά τους δικαιολογητικά και να πληρούν τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας που ορίζονται από τις αρχές μετανάστευσης (Etias, 2026). Τέλος, υπάρχει σαφής πορεία για μόνιμη διαμονή μετά από πέντε έτη, που με την πάροδο του χρόνου θα μπορούσε να οδηγήσει ακόμη και στην απόκτηση της βουλγαρικής υπηκοότητας και ενός διαβατηρίου της ΕΕ, αν και η διαδικασία αυτή συνήθως διαρκεί τουλάχιστον οκτώ έτη συνολικά και απαιτεί βαθύτερη ενσωμάτωση, συμπεριλαμβανομένων γλωσσικών εξετάσεων και πολιτισμικών γνώσεων (Remote Work Europe, 2026).

2.2.2 Κροατία

Οι πολίτες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ/Ελβετίας μπορούν να υποβάλουν αίτηση για την Κροατική Βίζα Ψηφιακών Νομάδων με απόδειξη μηνιαίου εισοδήματος 3.295 €. Για να είναι επιλέξιμοι για το πρόγραμμα, οι εργαζόμενοι εξ αποστάσεως, οι ελεύθεροι επαγγελματίες ή οι αυτοαπασχολούμενοι πρέπει να εργάζονται διαδικτυακά για μια ξένη εταιρεία ή για τη δική τους μη εγγεγραμμένη επιχείρηση, χωρίς να παρέχουν υπηρεσίες σε εργοδότες στην Κροατία (Get golden visa, 2025). Η προσωρινή διαμονή χορηγείται για μέγιστο χρονικό διάστημα δεκαοκτώ μηνών. Εάν η προσωρινή διαμονή χορηγηθεί για περίοδο μικρότερη των δεκαοκτώ μηνών, ο υπήκοος τρίτης χώρας μπορεί να υποβάλει αίτηση για παράταση της προσωρινής διαμονής το αργότερο εξήντα ημέρες πριν από τη λήξη της προηγουμένως χορηγηθείσας προσωρινής διαμονής. Στην περίπτωση αυτή, η παράταση χορηγείται για μέγιστο διάστημα έξι μηνών (Ministry of the Interior Republic of Croatia, n.d.). Μετά την έγκριση της προσωρινής διαμονής, λαμβάνει βίζα μακράς διαρκείας τύπου D. Σε περίπτωση που υπήκοος τρίτης χώρας κατέχει έγκυρη άδεια βιομετρικής διαμονής ή βίζα μακράς διαρκείας τύπου D που έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, δεν χρειάζεται να λάβει βίζα μακράς διαρκείας τύπου D σε διπλωματική αποστολή ή προξενικό γραφείο της Δημοκρατίας της Κροατίας, αλλά μπορεί να δηλώσει την κατοικία του σε αρμόδια αστυνομική διοίκηση/τμήμα μετά την έγκριση της προσωρινής διαμονής του ψηφιακού νομά (Ministry of the Interior Republic of Croatia, n.d.). Επιπλέον, κατά την αίτηση χορήγησης βίζας θα πρέπει οι ψηφιακοί νομάδες να έχουν έγκυρη ιδιωτική ασφάλιση υγείας που να καλύπτει ολόκληρη τη διαμονή τους στην Κροατία, η οποία να καλύπτει τα ιατρικά τους έξοδα στην Κροατία και να είναι ασφάλιση υγείας μακροχρόνιας διαμονής (Citizen remote 3, 2026).

Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, τα άτομα που έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος δεν υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος στην Κροατία για εισόδημα που αποκτάται από ξένες πηγές. Αυτό ισχύει για τους εξ αποστάσεως υπαλλήλους που εργάζονται για εταιρείες με έδρα εκτός Κροατίας, καθώς και για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων που εξυπηρετούν διεθνείς πελάτες. Ωστόσο, αυτό το φορολογικό πλεονέκτημα συνοδεύεται από έναν σημαντικό περιορισμό: ισχύει μόνο για εισόδημα από ξένη πηγή. Εάν οι ψηφιακοί νομάδες

εργάζονται για κροατική εταιρεία ή παρέχουν υπηρεσίες σε πελάτες με έδρα την Κροατία, το εισόδημα αυτό ενδέχεται να υπόκειται σε τοπική φορολογία (Citizen remote 3, 2026).

Τέλος, το πρόγραμμα επιτρέπει την επανένωση οικογενειών. Εάν είναι παντρεμένοι συμπεριλαμβάνονται ο/η σύζυγος και τα παιδιά. Εάν δεν είναι παντρεμένοι, μπορούν να συμπεριλάβουν τον/την σύντροφο αφού αποδείξουν ότι είναι μαζί για τρία έτη ή νωρίτερα εάν έχουν ένα παιδί μαζί ή εάν παντρευτούν. Η αίτηση μπορεί να υποβληθεί διαδικτυακά μέσω της επίσημης ιστοσελίδας της κυβέρνησης, καθώς και μέσω πρεσβείας ή προξενείου της Δημοκρατίας της Κροατίας (Get golden visa, 2025).

2.2.3 Κύπρος

Το Σχέδιο Κυπριακής Βίζας Ψηφιακών Νομάδων στοχεύει στην προσέλκυση υπηκόων από χώρες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ και τους επιτρέπει να διαμένουν στην Κύπρο, εφόσον οι υπηρεσίες τους παρέχονται μέσω τεχνολογίας πληροφοριών για εταιρείες ή πελάτες που βρίσκονται στο εξωτερικό (Deputy Ministry of Migration and International Protection, 2025). Η διαδικασία για την απόκτηση ψηφιακής νομαδικής βίζας είναι εύκολη. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να εισέλθει στην Κύπρο με τουριστική βίζα και εντός τριών μηνών από την άφιξή του θα πρέπει να υποβάλει την αίτησή του στο Τμήμα Αρχείου Πληθυσμού και Μετανάστευσης μαζί με όλα τα απαιτούμενα έγγραφα. Όλα τα έγγραφα που συνοδεύουν τις αιτήσεις θα πρέπει να είναι επίσημα μεταφρασμένα και δεόντως επικυρωμένα/επικυρωμένα. Οι αιτούντες πρέπει να αποδείξουν ότι έχουν σταθερό και επαρκές μηνιαίο καθαρό εισόδημα τουλάχιστον 3.500 ευρώ (μετά την αφαίρεση εισφορών και φόρων) (LLPO Law Firm, 2025). Κατά την αίτηση χορήγησης βίζας θα πρέπει οι ψηφιακοί νομάδες να έχουν έγκυρη ιδιωτική ασφάλιση υγείας που να καλύπτει ολόκληρη τη διαμονή τους στην Κύπρο, η οποία να καλύπτει τα ιατρικά τους έξοδα για ενδονοσοκομειακή και εξωτερική περίθαλψη (Citizen remote 3, 2025).

Εφόσον εγκριθεί η βίζα οι ψηφιακοί νομάδες αποκτούν δικαίωμα διαμονής για ένα έτος στην Κύπρο με δυνατότητα ανανέωσης για άλλα δύο έτη, καθώς και μπορούν να φέρουν τα μέλη της οικογένειάς τους για την ίδια περίοδο που ισχύει η άδειά τους χωρίς το δικαίωμα να απασχολούνται ή να ασκούν οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο. Επιπλέον, εάν διαμένουν στην Κυπριακή Δημοκρατία για μία ή περισσότερες

περιόδους που συνολικά υπερβαίνουν τις 183 ημέρες εντός του ίδιου φορολογικού έτους, τότε μπορούν να θεωρηθούν φορολογικοί κάτοικοι Κύπρου, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι σε καμία άλλη χώρα (LLPO Law Firm, 2025).

Η φορολογία για τους ψηφιακούς νομάδες στην Κύπρο εξαρτάται κυρίως από το χρονικό διάστημα που παραμένουν στη χώρα και από το αν πληρούν τα κριτήρια για να γίνουν φορολογικοί κάτοικοι. Μόλις χαρακτηριστούν ως φορολογικοί κάτοικοι, το παγκόσμιο εισόδημά τους μπορεί να υπόκειται σε φορολογία στην Κύπρο. Όμως η Κύπρος προσφέρει ένα σχετικά ελκυστικό φορολογικό καθεστώς σε σύγκριση με πολλές άλλες χώρες της ΕΕ, με μέτριους συντελεστές φόρου εισοδήματος, απαλλαγές για ορισμένα είδη ξένου εισοδήματος και διάφορα κίνητρα που στοχεύουν στην προσέλκυση διεθνών επαγγελματιών (Citizen remote 3, 2025). Συγκεκριμένα, οι νέοι κάτοικοι που κερδίζουν περισσότερα από 55.000 € ετησίως μπορούν να επωφεληθούν από απαλλαγή 50% από τον φόρο εισοδήματος, για έως και δεκαεπτά χρόνια, υπό την προϋπόθεση ότι δεν ήταν φορολογικοί κάτοικοι Κύπρου για τουλάχιστον δέκα έτη πριν από τη μετεγκατάσταση. Επιπλέον, τα άτομα που πληρούν τις προϋποθέσεις, θεωρούνται μη κάτοικοι στην Κύπρο και απαλλάσσονται από την Έκτακτη Εισφορά για την Άμυνα επί των μερισμάτων και του παθητικού εισοδήματος από τόκους για δεκαεπτά χρόνια. Τέλος, οι συντελεστές φόρου εισοδήματος διαμορφώνονται ως εξής (A. Danos & Associates LLC, 2025):

– Έως 20.500 €: 0%

– 20.501 € – 29.000 €: 20%

– 29.001 € – 37.300 €: 25%

– 37.301 € – 64.400 €: 30%

– Άνω των 80.000 €: 35%

2.2.4 Εσθονία

Είτε οι ψηφιακοί νομάδες είναι απομακρυσμένοι υπάλληλοι, ελεύθεροι επαγγελματίες ή ιδιοκτήτες επιχείρησης, η βίζα ψηφιακού νομάδα της Εσθονίας τους επιτρέπει να

παραμείνουν στη χώρα για έως και ένα έτος χωρίς να χρειάζονται τοπική απασχόληση ή διαμονή. Η βίζα είναι διαθέσιμη τόσο για βραχεία διαμονή (Τύπος C) όσο και για μακρά διαμονή (Τύπος D), με τη βίζα μακράς διαμονής να επιτρέπει την διαμονή στην Εσθονία για έως και δώδεκα μήνες. Για να πληρούν τις προϋποθέσεις για τη βίζα ψηφιακών νομάδων, οι αιτούντες πρέπει να αποδείξουν ότι έχουν ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα περίπου 4.500 € κατά τους έξι μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης. Αυτή η απαίτηση αποδεικνύει ότι οι αιτούντες είναι αυτάρκεις, δηλαδή μπορούν να στηρίξουν οικονομικά τον εαυτό τους κατά τη διάρκεια της διαμονής τους στην Εσθονία χωρίς να βασίζονται στην τοπική απασχόληση ή δημόσια κονδύλια (Citizen remote 5, 2025). Επιπλέον, κατά την αίτηση χορήγησης βίζας θα πρέπει οι αιτούντες να έχουν έγκυρη ιδιωτική ιατρική ασφάλιση η οποία εγγυάται την πληρωμή τυχόν εξόδων που σχετίζονται με την ιατρική περίθαλψη των αιτούντων λόγω ασθένειας ή τραυματισμού κατά τη διάρκεια ισχύος της βίζας. Κατά κανόνα, η ταξιδιωτική ιατρική ασφάλιση πρέπει να ισχύει για ολόκληρη την περίοδο της αιτούμενης βίζας. Εάν ο αιτών θα καλύπτεται από εσθονική ασφάλιση υγείας (Tervisekassa) μετά την άφιξή του στην Εσθονία, η ταξιδιωτική ιατρική ασφάλιση πρέπει να καλύπτει μόνο την περίοδο έως ότου τεθεί σε ισχύ η εσθονική ασφάλιση υγείας (Tervisekassa). Για παράδειγμα - εάν το άτομο υποβάλλει αίτηση βίζας για βραχυπρόθεσμη απασχόληση, η ταξιδιωτική ιατρική ασφάλιση πρέπει να καλύπτει την περίοδο ταξιδιού και επιπλέον τις πρώτες δεκατέσσερις ημέρες εργασίας (Embassy of Estonia Washington, n.d.). Η αίτηση χορήγησης βίζας πρέπει να υποβάλλεται αυτοπροσώπως στην πλησιέστερη πρεσβεία ή προξενείο της Εσθονίας ή σε εξουσιοδοτημένο κέντρο υποβολής αιτήσεων βίζας που εκπροσωπεί την Εσθονία (Citizen remote 5, 2025).

Ενώ η βίζα επιτρέπει στους ψηφιακούς νομάδες να παραμείνουν στην Εσθονία για έως και ένα έτος, δεν τους καθιστά αυτόματα φορολογικούς κατοίκους. Φορολογικοί κάτοικοι της Εσθονίας θα θεωρηθούν μόνο εάν ξεπεράσουν τις 183 ημέρες σε ένα ημερολογιακό έτος στη χώρα ή εγκαταστήσουν μόνιμη κατοικία. Εάν παραμείνουν κάτω από το όριο των 183 ημερών και το εισόδημά τους προέρχεται από ξένο εργοδότη ή πελάτες, συνήθως συνεχίζουν να πληρώνουν φόρους στη χώρα καταγωγής τους σύμφωνα με τις υπάρχουσες συμφωνίες και τους τοπικούς φορολογικούς νόμους. Ωστόσο, είναι απαραίτητο οι ψηφιακοί νομάδες να παρακολουθούν προσεκτικά τον χρόνο τους στην Εσθονία και να διατηρούν σαφή αρχεία των πηγών εισοδήματός τους

για να αποφύγουν πιθανές φορολογικές επιπλοκές (Citizen remote 5, 2025). Από την άλλη πλευρά, για όσους υπερβαίνουν το όριο των 183 ημερών ή εγκατασταθούν σε πιο μόνιμη κατοικία, ισχύει το ενιαίο σύστημα φορολογίας εισοδήματος της Εσθονίας. Αυτό περιλαμβάνει έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή 22% για τα φυσικά πρόσωπα. Δεν υπάρχουν προοδευτικές κλίμακες. Από το 2026, το λεγόμενο «φορολογικό όριο» έχει καταργηθεί. Πλέον, κάθε κάτοικος λαμβάνει ένα σταθερό αφορολόγητο επίδομα 700 € ανά μήνα (8.400 € ανά έτος), ανεξάρτητα από το πόσο κερδίζει. Η προγραμματισμένη αύξηση στο 24% ακυρώθηκε από το Κοινοβούλιο τον Δεκέμβριο του 2025. Οι εργοδότες πληρώνουν κοινωνικό φόρο 33% επιπλέον των μισθών. Οι εργαζόμενοι πληρώνουν μόνο 1,6% ασφάλιση ανεργίας από τον ακαθάριστο μισθό τους, συν μια προαιρετική εισφορά σύνταξης 2–6%. Τα κεφαλαιακά κέρδη, τα έσοδα από ενοίκια και τα μερίσματα φορολογούνται όλα με τον ίδιο ενιαίο συντελεστή 22% (TaxRavens 2, 2026).

Τέλος, ένας πολίτης εκτός ΕΕ που επιθυμεί να εγκατασταθεί στην Εσθονία μπορεί να φέρει τον/την σύζυγό του και άλλα μέλη της οικογένειάς του. Η αίτηση για άδεια διαμονής με σύζυγο μπορεί να υποβληθεί μαζί με τον συντηρούντα. Άλλα μέλη της οικογένειας περιλαμβάνουν: (α) ανήλικα παιδιά, (β) ενήλικα παιδιά, εάν το παιδί δεν είναι σε θέση να ανταπεξέλθει ανεξάρτητα λόγω λόγων υγείας ή αναπηρίας, (γ) τον γονέα ή τον παππού που χρειάζεται φροντίδα την οποία δεν μπορεί να λάβει στη χώρα διαμονής του ή σε άλλη χώρα και εάν το μόνιμο νόμιμο εισόδημα του παιδιού ή του εγγονού του που διαμένει νόμιμα στην Εσθονία εξασφαλίζει τη διαβίωση του στην Εσθονία και εάν το μέλος της οικογένειας που ζει στην Εσθονία έχει άδεια μακροχρόνιας διαμονής, (δ) σε κηδεμόνα για να εγκατασταθεί με τον κηδεμόνα που διαμένει στην Εσθονία, εάν το μόνιμο νόμιμο εισόδημα του κηδεμόνα εξασφαλίζει τη διαβίωση του κηδεμόνα στην Εσθονία. Μετά από πέντε έτη συνεχούς διαμονής βάσει άδειας διαμονής, μπορεί το μέλος της οικογένειας που έρχεται στην Εσθονία να υποβάλει αίτηση για άδεια μακροχρόνιας διαμονής στις υπηρεσίες της Αστυνομίας και της Συνοριοφυλακής (European Commission 1, 2025).

2.2.5 Ουγγαρία

Η βίζα ψηφιακών νομάδων της Ουγγαρίας ονομάζεται επίσημα Λευκή Κάρτα και είναι μια ειδική άδεια παραμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας που (α) έχει επαληθευμένη εργασιακή σχέση σε χώρα άλλη από την Ουγγαρία και εκτελεί την εργασία του/της από την Ουγγαρία χρησιμοποιώντας προηγμένη λύση ψηφιακής τεχνολογίας ή (β) κατέχει μετοχή σε εταιρεία με επαληθευμένο κέρδος σε χώρα άλλη από την Ουγγαρία και εκτελεί την εργασία του/της ή διαχειρίζεται την εταιρεία του/της από την Ουγγαρία χρησιμοποιώντας προηγμένη λύση ψηφιακής τεχνολογίας. Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να υποβάλουν αίτηση ενώπιον διπλωματικής ή προξενικής αποστολής της Ουγγαρίας στη χώρα της ιθαγένειάς σας ή στον τόπο συνήθους διαμονής σας. Εάν δεν υπάρχουν προξενεία ή άλλα είδη τόπων που δέχονται αιτήσεις στη χώρα της ιθαγένειάς τους ή στον τόπο συνήθους διαμονής τους, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μπορούν να υποβάλουν αίτηση στην χώρα όπου διαμένουν νόμιμα, υπό την προϋπόθεση ότι προσκομούν αποδεικτικά στοιχεία για τους λόγους της εξαιρετικής υποβολής της αίτησής τους. Δεν απαιτείται ξεχωριστή υποβολή αίτησης για βίζα, καθώς η αίτηση για την έκδοση άδειας διαμονής περιλαμβάνει αίτηση για βίζα που δίνει στον κάτοχό της το δικαίωμα να λάβει άδεια διαμονής. Η αίτηση για παράταση της άδειας διαμονής μπορεί να υποβληθεί στην Ουγγαρία μόνο μέσω της πλατφόρμας Enter Hungary και μπορεί να παραταθεί μόνο μία φορά για τον ίδιο σκοπό (National Directorate - General for Aliens Policing, 2026). Κατά την αίτηση ο αιτών θα πρέπει να έχει μηνιαίο εισόδημα τουλάχιστον 3.000€, επιβεβαιωμένα από σύμβαση εργασίας ή τραπεζικό αντίγραφο των τελευταίων έξι μηνών (Immigrant Invest 1, 2026). Επιπλέον, πρέπει κατά την αίτηση να υποβληθούν αποδεικτικά έγγραφα που να αποδεικνύουν ότι ο αιτών έχει πρόσβαση σε ολοκληρωμένες υπηρεσίες ασφάλισης υγείας που καλύπτουν όλες τις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης ή ότι μπορεί να καλύψει το κόστος αυτών των υπηρεσιών. Τέλος, θα πρέπει ο αιτών κατά την αίτηση να πληροί τους όρους εξόδου, δηλαδή τους όρους για επιστροφή/ συνέχιση ταξιδίου, προσκομίζοντας έγκυρο διαβατήριο και έγκυρο εισιτήριο/έγκυρα εισιτήρια για το σχετικό ταξίδι ή το χρηματικό ποσό για την κάλυψη των εξόδων του ταξιδιού (National Directorate - General for Aliens Policing, 2026).

Εάν ένα άτομο παραμείνει στην Ουγγαρία για 183 ημέρες ή περισσότερο σε ένα ημερολογιακό έτος, θεωρείται φορολογικός κάτοικος και είναι υπόχρεος σε ουγγρικούς φόρους. Η Ουγγαρία έχει έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή εισοδήματος 15% για τα φυσικά πρόσωπα. Αυτός ο συντελεστής ισχύει για όλα τα είδη εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων των μισθών, του εισοδήματος από ελεύθερους επαγγελματίες και των επενδυτικών εσόδων. Ωστόσο, οι επιχειρηματίες θα πρέπει να πληρώνουν φόρο 9% επί των κερδών τους. Όσον αφορά τις Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης, εάν ένας ψηφιακός νομάς εργάζεται ως υπάλληλος ξένης εταιρείας ενώ διαμένει στην Ουγγαρία, υποχρεούται να καταβάλλει ουγγρικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, εκτός εάν καταβάλλει αυτό το είδος εισφοράς σε άλλη χώρα. Οι ουγγρικοί συντελεστές κοινωνικής ασφάλισης είναι οι εξής: 18,5% από τον εργαζόμενο και 13% από τον εργοδότη. Εάν είναι αυτοαπασχολούμενοι ή λειτουργούν τοπική επιχείρηση, οι εισφορές θα πρέπει να καταβάλλονται τουλάχιστον επί του κατώτατου μισθού, ο οποίος είναι 730€ το 2025 (μπορεί επίσης να επιλεγεί βάση υψηλότερης εισφοράς). Η κοινωνική ασφάλιση περιλαμβάνει επίσης ασφάλιση υγείας, ωστόσο, απαιτείται και πρόσθετη ιδιωτική ασφάλιση υγείας (Horizon Solutions, 2025).

Τα μέλη της οικογένειας δεν μπορούν να ενωθούν με τον αιτούντα βάσει Λευκής Κάρτας. Οι σύζυγοι μπορούν να μετακινούνται μαζί βάσει της Λευκής Κάρτας εάν ο καθένας υποβάλει αίτηση ξεχωριστά και πληροί τις προϋποθέσεις ανεξάρτητα, συμπεριλαμβανομένης της απόδειξης εισοδήματος εξ αποστάσεως από εταιρεία εκτός Ουγγαρίας. Εάν ο στόχος είναι η μετεγκατάσταση ως οικογένεια, η Ουγγαρία προσφέρει άλλες επιλογές άδειας διαμονής που επιτρέπουν στους συζύγους και τα παιδιά να λαμβάνουν άδειες διαμονής ταυτόχρονα (Immigrant Invest 1, 2026). Τέλος, δεν χορηγείται εθνική κάρτα διαμονής (διαμονή μακράς διάρκειας) σε υπηκόους τρίτων χωρών που είναι κάτοχοι Λευκής Κάρτας (National Directorate - General for Aliens Policing, 2026).

2.2.6 Ιταλία

Η Βίζα Ψηφιακών Νομάδων Ιταλίας είναι μια άδεια διαμονής που έχει σχεδιαστεί για επαγγελματίες εκτός ΕΕ με υψηλή εξειδίκευση που εργάζονται εξ αποστάσεως για ξένους εργοδότες ή πελάτες. Οι υποψήφιοι πρέπει να πληρούν ένα από τα ακόλουθα

επαγγελματικά κριτήρια: (α) Πανεπιστημιακό πτυχίο ή (β) τουλάχιστον πέντε έτη επαγγελματικής εμπειρίας στον τομέα τους ή (γ) τουλάχιστον τρία έτη σε εξειδικευμένους ρόλους Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνιών ή (δ) αναγνωρισμένη από την ΕΕ επαγγελματική πιστοποίηση. Επιπλέον, θα πρέπει να έχουν ελάχιστο ατομικό ετήσιο εισόδημα 28.000€ (2.335€ μηνιαίο εισόδημα) και επιπλέον 780€/μήνα ανά μέλος οικογένειας και 130€/μήνα ανά παιδί. Απαραίτητο κριτήριο κατά την αίτηση είναι και η έγκυρη ασφάλεια υγείας με ελάχιστη κάλυψη 30.000€ (Jobbatical, 2026). Η έκδοση της Βίζας Ψηφιακών Νομάδων δεν καλύπτει την άδεια παραμονής στην χώρα, για αυτό και οι ψηφιακοί νομάδες υποχρεούνται εντός 8 ημερών από την άφιξή τους στην Ιταλία, να υποβάλουν αίτηση για άδεια διαμονής στην Τοπική Αστυνομική Διεύθυνση Μετανάστευσης (Questura) της αρμόδιας επαρχίας όπου θα εργαστούν. Η αίτηση για άδεια διαμονής διεκπεραιώνεται μέσω του Ιταλικού Ταχυδρομείου (European Commission 2, 2025). Οι άδειες για την άσκηση ανεξάρτητων δραστηριοτήτων χορηγούνται για μέγιστη διάρκεια δύο ετών και οι άδειες διαμονής εκδίδονται για την περίοδο και τον σκοπό που αναγράφονται στη βίζα (European Commission 2, 2025).

Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, τα άτομα που περνούν περισσότερες από 183 ημέρες στη χώρα κατά τη διάρκεια ενός έτους μπορούν να θεωρηθούν φορολογικοί κάτοικοι. Ο εθνικός φόρος εισοδήματος επιβάλλεται με προοδευτικό φορολογικό συντελεστή. Για το οικονομικό έτος 2025, η κλίμακα φορολόγησης με βάση το ετήσιο εισόδημα διαμορφώνεται ως εξής: (α) έως 28.000€ συντελεστής 23%, (β) 28.001€ - 50.000€ συντελεστής 33%, (γ) πάνω από 50,001€ συντελεστής 43% (PWC 5, 2026).

Οι ψηφιακοί νομάδες έχουν την δυνατότητα κατά την άφιξή τους στην Ιταλία να αιτηθούν οικογενειακή βίζα για έναν σύζυγο με τον οποίο δεν είναι σε διάσταση, και ένα παιδί κάτω των 18 ετών, συμπεριλαμβανομένου του παιδιού του/της συζύγου από προηγούμενο γάμο ή εκτός γάμου, υπό την προϋπόθεση ότι ο άλλος γονέας συναινεί στην έκδοση της βίζας (Consolato Generale d'Italia a New York, n.d.). Τέλος, οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να αποκτήσουν μόνιμη άδεια παραμονής μετά από πέντε έτη διαμονής στην Ιταλία. Ωστόσο, μπορούν να εγκαταλείψουν τη χώρα μόνο για έως και έξι συνεχόμενους μήνες και συνολικά δέκα μήνες. Η μόνιμη άδεια παραμονής εκδίδεται επ' αόριστον, αλλά η κάρτα άδειας παραμονής πρέπει να ανανεώνεται κάθε

πέντε χρόνια. Η ιταλική υπηκοότητα μπορεί να αποκτηθεί μετά από πέντε έτη διαμονής στη χώρα με μόνιμη κατοικία. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι κάτοικοι μπορούν να εγκαταλείψουν τη χώρα μόνο για έως και δέκα μήνες (Immigrant Invest 2, 2026).

2.2.7 Λετονία

Βίζα μακράς διαμονής για ένα έτος, με δυνατότητα ανανέωσης για ακόμη ένα έτος (Citizen remote 4, 2025) μπορούν να αιτηθούν πολίτες τρίτων χωρών που απασχολούνται από εργοδότη εγγεγραμμένο σε κράτος μέλος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ή είναι αυτοαπασχολούμενοι εγγεγραμμένοι σε μία από αυτές τις χώρες και οι οποίοι μπορούν να εκτελούν τα καθήκοντά τους εξ αποστάσεως κατά τη διαμονή τους στη Δημοκρατία της Λετονίας. Οι αιτούντες θα πρέπει διαθέτουν ασφαλιστήριο συμβόλαιο υγείας, το οποίο να ισχύει στη Δημοκρατία της Λετονίας και στα κράτη μέλη Σένγκεν, με ελάχιστο όριο ευθύνης του ασφαλιστή που ορίζεται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο 42.600€ και να καλύπτει όλη τη διάρκεια παραμονής τους στην χώρα. Επιπλέον, θα πρέπει να διαθέτουν εισόδημα που αποκτήθηκε τους τελευταίους έξι μήνες σε ποσό μεγαλύτερο από τον μέσο μηνιαίο ακαθάριστο μισθό των εργαζομένων την Λετονίας κατά το προηγούμενο έτος, εφαρμόζοντας συντελεστή 2,5. Για την τρέχουσα χρονιά το ποσό αυτό διαμορφώνεται στα 4.213€, σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της Κεντρικής Στατιστικής Υπηρεσίας. Το μηνιαίο αυτό όριο εισοδήματος ισχύει τόσο για τους εργαζομένους όσο και για τους αυτοαπασχολούμενους ψηφιακούς νομάδες. Οι δικαιούχοι βίζας εξ αποστάσεως εργασίας δεν έχουν δικαίωμα απασχόλησης στη Δημοκρατία της Λετονίας (Office of Citizenship and Migration Affairs Republic of Latvia, 2026). Οι αιτούντες μπορούν να υποβάλουν την αίτησή τους σε Λετονική Πρεσβεία ή Προξενείο αυτοπροσώπως στην λετονική διπλωματική αποστολή στη χώρα καταγωγής τους ή στον τόπο νόμιμης διαμονής τους. Ορισμένες πρεσβείες ενδέχεται να απαιτούν ραντεβού και ενδέχεται επίσης να διεξάγουν μια σύντομη συνέντευξη. Η Βίζα Ψηφιακών Νομάδων δεν περιλαμβάνει αυτόματα λετονικά επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης. Ανάλογα με τη χώρα καταγωγής του ψηφιακού νομά και τυχόν συμφωνίες που έχει η Λετονία με αυτήν, πιθανόν να έχει την

δυνατότητα να συνεχίσει να πληρώνει κοινωνική ασφάλιση στη χώρα καταγωγής του , ενώ παράλληλα θα εξαιρεθεί στη Λετονία (Citizen remote 4, 2025).

Φορολογικοί κάτοικοι Λετονίας θεωρούνται όσοι διαμένουν 183 ημέρες ή περισσότερες στην Λετονία εντός δώδεκα μηνών. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει λιγότερο από 183 ημέρες, συνήθως αντιμετωπίζεται ως μη κάτοικος για φορολογικούς σκοπούς. Οι μη κάτοικοι γενικά φορολογούνται μόνο για το εισόδημα που προέρχεται από τη Λετονία, πράγμα που σημαίνει ότι οι περισσότεροι απομακρυσμένοι εργαζόμενοι που κερδίζουν χρήματα εκτός Λετονίας ενδέχεται να μην οφείλουν λετονικούς φόρους. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει περισσότερο από 183 ημέρες, θεωρείται φορολογικός κάτοικος και υπόκεινται σε φόρο για παγκόσμιο εισόδημα συμπεριλαμβανομένων των μισθών, της ελεύθερης εργασίας ή του επιχειρηματικού εισοδήματος που αποκτάται στο εξωτερικό (Citizen remote 4, 2025). Η Λετονία έχει σύστημα προοδευτικών συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Εκτός εάν ο νόμος προβλέπει διαφορετικό συντελεστή, ο προοδευτικός συντελεστής βασίζεται στο επίπεδο του ετήσιου εισοδήματος ως εξής:

- 25,5% ισχύει για εισόδημα έως 105.300€
- 33% για οποιοδήποτε εισόδημα άνω των 105.300€

Από την 1η Ιανουαρίου 2026, οι εταιρείες που είναι εγγεγραμμένες στη Λετονία και ανήκουν άμεσα και αποκλειστικά σε ιδιώτες, μπορούν να επιλέξουν ένα εναλλακτικό φορολογικό καθεστώς για τα μερίσματα που καταβάλλονται σε ιδιώτες. Σύμφωνα με αυτό το καθεστώς, τα μερίσματα θα υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος κεφαλαίου 15% (πριν από την εφαρμογή του συντελεστή 0,85) που υπολογίζεται στην κορυφή, και παρακρατείται 6% φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων από το πραγματικό καταβληθέν ποσό (PWC 2, 2026).

Η Λετονία δεν επιτρέπει στους ψηφιακούς νομάδες να συμπεριλάβουν τις οικογένειές τους στην αίτηση (Immigrant Invest 4, 2026), ωστόσο έχουν την δυνατότητα για αίτηση οικογενειακής επανένωσης (European Commission 3, 2026). Το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος μπορεί να χορηγηθεί εάν κάποιος διαμένει νόμιμα στη Δημοκρατία της Λετονίας για τουλάχιστον πέντε χρόνια. Επιπλέον, θα πρέπει να παρέχει: (α) επαρκή οικονομικά μέσα για να συντηρήσει τον εαυτό του και τα

εξαρτώμενα μέλη της οικογένειάς του, (β) επαρκή γνώση της λετονικής γλώσσας, (γ) τόπο διαμονής στη Δημοκρατία της Λετονίας (European Commission 3, 2026).

2.2.8 Μάλτα

Η Άδεια Διαμονής Νομάδων της Μάλτας επιτρέπει στους κατόχους της να διατηρήσουν την τρέχουσα απασχόλησή τους σε άλλη χώρα, ενώ διαμένουν νόμιμα στη Μάλτα. Η Άδεια είναι διαθέσιμη σε άτομα που μπορούν να εργαστούν εξ αποστάσεως και ανεξάρτητα από την τοποθεσία, χρησιμοποιώντας τεχνολογίες τηλεπικοινωνιών. Η Άδεια Διαμονής Νομάδων είναι ανοιχτή σε άτομα από τρίτες χώρες, τα οποία κανονικά (αλλά όχι απαραίτητα) χρειάζονται βίζα για να ταξιδέψουν στη Μάλτα (Residency Malta Agency 1, n.d.). Η αρχική άδεια διαμονής χορηγείται για ένα έτος και μπορεί να παραταθεί τρεις φορές για ένα έτος (Immigrant Invest 4, 2026). Επιπλέον, οι αιτούντες πρέπει να αποδείξουν ότι εμπίπτουν σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες τρείς κατηγορίες: (α) να εργάζονται για εργοδότη εγγεγραμμένο σε ξένη χώρα και έχουν σύμβαση εργασίας, (β) να διεξάγουν επιχειρηματικές δραστηριότητες για εταιρεία εγγεγραμμένη σε ξένη χώρα και της οποίας ο αιτών είναι εταίρος/μέτοχος, (γ) να προσφέρουν υπηρεσίες ελεύθερων επαγγελματιών ή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε πελάτες των οποίων οι μόνιμες εγκαταστάσεις βρίσκονται σε ξένη χώρα και με τους οποίους ο αιτών έχει συμβάσεις. Τα άτομα που έχουν προσληφθεί από ξένη εταιρεία και παρέχουν υπηρεσίες στη θυγατρική της εταιρείας στη Μάλτα δεν είναι επιλέξιμα για Άδεια Διαμονής Νομάδων. Επιπλέον, ο αιτών πρέπει να έχει ελάχιστο ακαθάριστο ετήσιο εισόδημα 42.000€ (μηνιαίο 3.500€) (Residency Malta Agency 2, n.d.). Οι αιτούντες θα πρέπει επίσης να διαθέτουν κατά την αίτηση ασφάλιση υγείας που καλύπτει κινδύνους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (συμπεριλαμβανομένης της Μάλτας) και στο Ηνωμένο Βασίλειο με ελάχιστο όριο 100.000€ (Residency Malta Agency 2, n.d.).

Σύμφωνα με τους κανόνες φορολογίας εισοδήματος, που έχουν εκδοθεί σε σχέση με υπηκόους τρίτων χωρών που κατέχουν έγκυρη Άδεια Παραμονής Νομάδων, ο κύριος αιτών υπόκειται σε φόρο εισοδήματος στη Μάλτα για εισόδημα που προέρχεται από «εγκεκριμένη εργασία» με σταθερό συντελεστή 10%, πριν από την απαλλαγή από τη διπλή φορολογία (εάν εφαρμόζεται). Το εν λόγω εισόδημα θεωρείται ως το πρώτο

μέρος του φορολογητέου εισοδήματος του κύριου αιτούντος. Επιπλέον, ο κύριος αιτών δεν υπόκειται σε φόρο εισοδήματος στη Μάλτα για εισόδημα που προκύπτει από «εγκεκριμένη εργασία» κατά το πρώτο έτος (PWC 4, 2026).

Οι ψηφιακοί νομάδες έχουν την δυνατότητα να αιτηθούν να συμπεριλαμβάνεται στην αίτησή τους ένας νόμιμος σύζυγος ή ένας σύντροφος με συμβίωση De Facto, δηλαδή άγαμα ζευγάρια που βρίσκονται σε σταθερή και συνεχή σχέση για περισσότερα από δύο συνεχόμενα έτη πρέπει να προσκομίσουν δήλωση υπογεγραμμένη και από τους δύο αιτούντες και χρονολογημένες φωτογραφίες ως απόδειξη της σχέσης. Το ίδιο ισχύει και για ανήλικα εξαρτώμενα πρόσωπα των οποίων έχουν την κηδεμονία (Residency Malta Agency 3, n.d.). Τέλος, η Άδεια Διαμονής Νομάδων δεν παρέχει το δικαίωμα απόκτησης μόνιμης διαμονής ή υπηκοότητας στη Μάλτα. Εάν ένας ψηφιακός νομάς θέλει να παραμείνει στη χώρα για περισσότερα από τρία χρόνια, πρέπει να υποβάλει νέα αίτηση για Άδεια Διαμονής Νομάδων (Immigrant Invest 4, 2026).

2.2.9 Πορτογαλία

Η Βίζα D8 της Πορτογαλίας, είναι μια βίζα διαμονής που δημιουργήθηκε για απομακρυσμένους εργαζόμενους, ελεύθερους επαγγελματίες και ανεξάρτητους εργολάβους που αποκτούν το εισόδημά τους εκτός Πορτογαλίας. Η D8 επιτρέπει σε υπηκόους εκτός ΕΕ/ΕΟΧ/Ελβετίας να διαμένουν νόμιμα στην Πορτογαλία ενώ εργάζονται εξ αποστάσεως (Citizen remote 1, 2026). Υπάρχουν δύο εκδόσεις της Βίζας D8 (Immigrant Invest 5, 2026):

- Βίζα Προσωρινής Διαμονής: Εκδίδεται για διάστημα έως ενός έτους και δεν μπορεί να παραταθεί ή να χρησιμοποιηθεί για την απόκτηση άδειας διαμονής.
- Βίζα Μακράς Διαμονής: Επιτρέπει σε κάποιον να λάβει άδεια διαμονής για δύο έτη και να την παρατείνει αργότερα για τρία ακόμη έτη. Αυτός ο τύπος βίζας επιτρέπει τη μετεγκατάσταση στην Πορτογαλία και την απόκτηση μόνιμης διαμονής μετά από πέντε έτη και υπηκοότητας μετά από δέκα έτη διαμονής στη χώρα.

Το ελάχιστο όριο μηνιαίου εισοδήματος για την Βίζα Ψηφιακών Νομάδων Πορτογαλίας D8 είναι 3.680€. Για τα μέλη της οικογένειας απαιτείται πρόσθετο

εισόδημα επιπλέον της απαίτησης του κύριου αιτούντος +50% για σύζυγο και +30% ανά εξαρτώμενο τέκνο. Οι αιτούντες θα πρέπει να διαθέτουν ασφάλισης υγείας που ισχύει στην Πορτογαλία, η οποία να καλύπτει ελάχιστο ποσό 30.000€ για των αιτών και τυχόν εξαρτώμενα μέλη για τουλάχιστον τους πρώτους τέσσερις μήνες. Δεν γίνεται δεκτή ταξιδιωτική ασφάλιση. Πρέπει να είναι ασφάλιση υγείας μακροχρόνιας διαμονής. Επιπλέον, θα πρέπει να έχουν εκδώσει Πορτογαλικό λογαριασμό τραπέζης και Πορτογαλικό φορολογικό αριθμό. Η αίτηση για βίζα D8 υποβάλλεται πριν από την είσοδο στην Πορτογαλία, στην πορτογαλική πρεσβεία ή το προξενείο στη χώρα διαμονής του αιτούντα (Citizen remote 1, 2026).

Φορολογικοί κάτοικοι Πορτογαλίας θεωρούνται όσοι διαμένουν 183 ημέρες ή περισσότερες εντός δώδεκα μηνών. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει λιγότερο από 183 ημέρες, δεν θεωρείται φορολογικός κάτοικος και δεν επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στην Πορτογαλία για τα εξ αποστάσεως κέρδη, εφόσον το εισόδημα προέρχεται εκτός Πορτογαλίας. Οι ψηφιακοί νομάδες συνεχίζουν να πληρώνουν φόρους στη χώρα καταγωγής τους ή στη χώρα φορολογικής κατοικίας. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει περισσότερο από 183 ημέρες, θεωρείται φορολογικός κάτοικος και το παγκόσμιο εισόδημά του υπόκειται σε πορτογαλικούς φόρους. Έως τον Ιανουάριο του 2024 ίσχυε το πρόγραμμα Μη Συνήθεις Κατοίκου, το οποίο προσέφερε φορολογικά πλεονεκτήματα σε μη συνήθεις κατοίκους για έως και 10 χρόνια. Πλέον έχει αντικατασταθεί από το νέο πρόγραμμα Κατάστασης με Φορολογικά Κίνητρα. Οι προϋποθέσεις του προγράμματος είναι: (α) ο αιτών να μην είναι φορολογικός κάτοικος Πορτογαλίας τα τελευταία πέντε χρόνια, (β) να γίνει φορολογικός κάτοικος Πορτογαλίας και (γ) να έχει εισόδημα σε μια επαγγελματική κατηγορία που έχει εγκριθεί από την κυβέρνηση. Το πρόγραμμα στοχεύει σε άτομα που εργάζονται σε κλάδους που θέλει να προσελκύσει η Πορτογαλία, όπως η έρευνα, η τεχνολογία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ο τουρισμός και τα μέσα ενημέρωσης. Επαγγελματίες υψηλής εξειδίκευσης, επιχειρηματίες και όσοι εργάζονται για νεοσύστατες επιχειρήσεις ή εταιρείες που αναγνωρίζονται ότι συμβάλλουν στην εθνική οικονομία μπορεί επίσης να πληρούν τις προϋποθέσεις. Εάν ο αιτών πληρεί τις προϋποθέσεις, θα πληρώνει έναν σταθερό φορολογικό συντελεστή 20% για το επιλέξιμο επαγγελματικό εισόδημα από πορτογαλικές πηγές. Επιπλέον, τα περισσότερα εισοδήματα από το εξωτερικό - όπως μερίσματα, τόκοι, κεφαλαιακά

κέρδη και εισόδημα από ενοίκια - θα εξαιρούνται από την πορτογαλική φορολογία. Σε αντίθεση με το παλιό πρόγραμμα, το συνταξιοδοτικό εισόδημα δεν απαλλάσσεται πλέον από τον φόρο σύμφωνα με τους νέους κανόνες. Αυτά τα φορολογικά οφέλη διαρκούν για δέκα έτη, καθιστώντας το πρόγραμμα Κατάστασης με Φορολογικά Κίνητρα μια ελκυστική επιλογή για όσους σχεδιάζουν μια μακροπρόθεσμη διαμονή (Brighttax, 2026). Χωρίς το πρόγραμμα, οι εργαζόμενοι οι ψηφιακοί νομάδες φορολογούνται σύμφωνα με το τυπικό σύστημα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων της Πορτογαλίας, το οποίο είναι προοδευτικό από 0% έως και 48%. Ωστόσο, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι ανεξάρτητοι εργολάβοι ενδέχεται να είναι επιλέξιμοι για απλοποιημένα φορολογικά καθεστώτα με μειωμένους πραγματικούς συντελεστές ανάλογα με το είδος του εισοδήματός τους (Citizen remote 1, 2026).

Μετά από 10 έτη παραμονής, οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να υποβάλουν αίτηση για υπηκοότητα, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις πολιτογράφησης και γλώσσας και επιδεικνύουν γνώση της πορτογαλικής ιστορίας, του πολιτισμού και της πολιτικής δομής (Immigrant Invest 5, 2026). Τέλος, εφόσον έχει εγκριθεί η βίζα ο κάτοχος μπορεί να υποβάλει αίτηση για οικογενειακή επανένωση, ώστε σύζυγοι, παιδιά και εξαρτώμενα μέλη να μπορούν να λάβουν τις δικές τους άδειες που θα συνδέονται με την παραμονή του κύριου κατόχου (Citizen remote 1, 2026).

2.2.10 Ρουμανία

Η Βίζα Ψηφιακών Νομάδων Ρουμανίας σχεδιάστηκε για να προσελκύσει διεθνείς επαγγελματίες που επιθυμούν να ζήσουν και να εργαστούν εξ αποστάσεως από τη Ρουμανία χωρίς να απαιτείται τοπική σύμβαση εργασίας. Παρέχει μια νόμιμη οδό για πολίτες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ, που εργάζονται εξ αποστάσεως για εταιρεία εγγεγραμμένη εκτός Ρουμανίας ή είναι ιδιοκτήτες εταιρείας που έχει συσταθεί εκτός Ρουμανίας και λειτουργεί τουλάχιστον τρία χρόνια, και μπορούν να εκτελούν την εργασία τους χρησιμοποιώντας τεχνολογίες ψηφιακής επικοινωνίας (φορητός υπολογιστής, διαδίκτυο κ.λπ.). Η Βίζα έχει ισχύ για ένα έτος με δυνατότητα ετήσιας ανανέωσης για για όσο διάστημα ο αιτών πληροί τα κριτήρια (Citizen remote 1, 2025). Το ελάχιστο μηνιαίο απαιτούμενο εισόδημα είναι ίσο με το τριπλάσιο του ακαθάριστου κατώτατου μισθού της Ρουμανίας, περίπου 3.700€ (περίπου 18.000 RON), για τους τελευταίους

έξι μήνες πριν την αίτηση. Την αίτηση μπορούν να υποβάλλουν οι αιτούντες είτε ηλεκτρονικά είτε σε πρεσβεία ή προξενείο της Ρουμανίας (Immigrant invest 4, 2026). Οι ψηφιακοί νομάδες πρέπει να διαθέτουν έγκυρη ιδιωτική ασφάλιση υγείας που καλύπτει τα ιατρικά έξοδα και τη νοσηλεία για όλη τη διάρκεια της προβλεπόμενης διαμονής τους στη Ρουμανία. Το ασφαλιστήριό σας θα πρέπει: (α) να καλύπτει τουλάχιστον 30.000€ σε ιατρικά έξοδα, (β) να ισχύει σε ολόκληρη τη ζώνη Σένγκεν, εάν είναι δυνατόν, (γ) να περιλαμβάνει κάλυψη για θεραπεία COVID-19 ή άλλες έκτακτες ανάγκες. Αυτή η απόδειξη απαιτείται τόσο στο στάδιο της βίζας όσο και κατά την υποβολή αίτησης για επέκταση άδειας διαμονής αργότερα. Δεν γίνεται δεκτή ταξιδιωτική ασφάλιση. Πρέπει να είναι ασφάλιση υγείας μακροχρόνιας διαμονής (Citizen remote 1, 2025). Εφόσον ένα ψηφιακός νομάς έχει λάβει την βίζα πρέπει εντός τριάντα ημερών από την άφιξή του στην Ρουμανία, να εγγραφεί στο τοπικό γραφείο μετανάστευσης για να αποκτήσει άδεια παραμονής (Exparts in Romania, n.d.).

Φορολογικοί κάτοικοι Ρουμανίας θεωρούνται όσοι διαμένουν 183 ημέρες ή περισσότερες εντός δώδεκα μηνών. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει λιγότερο από 183 ημέρες, δεν θεωρείται φορολογικός κάτοικος και δεν επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στην Ρουμανία. Οι ψηφιακοί νομάδες συνεχίζουν να πληρώνουν φόρους στη χώρα καταγωγής τους ή στη χώρα φορολογικής κατοικίας. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει περισσότερο από 183 ημέρες, θεωρείται φορολογικός κάτοικος και το παγκόσμιο εισόδημά του υπόκειται σε φόρους Ρουμανίας (Exparts in Romania, n.d.). Για το εισόδημα που προκύπτει, για φορολογικούς κατοίκους Ρουμανίας, γενικά εφαρμόζεται ένας ενιαίος συντελεστής 10%. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις από αυτόν τον κανόνα (π.χ. ο φορολογικός συντελεστής για τα μερίσματα και τα κεφαλαιακά κέρδη, ο φορολογικός συντελεστής για το εισόδημα από τη μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας, ο φορολογικός συντελεστής για το εισόδημα από τυχερά παιχνίδια εξαρτάται από το επίπεδο εισοδήματος (PWC 6, 2026). Εκτός από τον φόρο εισοδήματος, οι ελεύθεροι επαγγελματίες στη Ρουμανία ενδέχεται να οφείλουν και Συνταξιοδοτική Εισφορά. Πρόκειται για την εισφορά στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα (κοινωνική ασφάλιση). Το ποσοστό είναι 25%. Ωστόσο, δεν υποχρεούνται όλοι να καταβάλλουν το πλήρες 25%, καθώς εξαρτάται από το επίπεδο εισοδήματός. Συγκεκριμένα, υπόχρεοι σε καταβολή συνταξιοδοτικής εισφοράς είναι μόνο εάν το ετήσιο καθαρό εισόδημα από δραστηριότητες ελεύθερης εργασίας υπερβαίνει ένα

συγκεκριμένο όριο. Αυτό το όριο ορίζεται στο δωδεκαπλάσιο του ακαθάριστου κατώτατου μισθού (Xolo, 2025).

Ο/Η σύζυγος και τα εξαρτώμενα παιδιά μπορούν να υποβάλουν αίτηση για βίζα οικογενειακής επανένωσης (Exparts in Romania, n.d.). Τέλος, για να αποκτήσει ένας ψηφιακός νομάς το δικαίωμα μακροχρόνιας διαμονής, πρέπει να έχει διαμείνει συνεχόμενα στη Ρουμανία κατά τα τελευταία πέντε έτη. Η διαμονή θεωρείται συνεχής περίοδος εάν η απουσία από το ρουμανικό έδαφος είναι μικρότερη από έξι συνεχόμενους μήνες και δεν υπερβαίνει συνολικά τους δέκα μήνες (Citizen remote 1, 2025).

2.2.11 Σλοβενία

Στη Σλοβενία, ως ψηφιακός νομάς ορίζεται ο αλλοδαπός που δεν είναι πολίτης χώρας της ΕΕ ή του ΕΟΧ και ο οποίος είτε εργάζεται είτε εκτελεί εργασία βάσει σύμβασης αστικού δικαίου για μια επιχειρηματική οντότητα με έδρα εκτός Σλοβενίας ή εργάζεται ως αυτοαπασχολούμενος στο εξωτερικό, με όλες αυτές τις εργασίες να εκτελούνται εξ αποστάσεως μέσω τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών. Οι απαιτήσεις εισαγωγής στην αγορά εργασίας δεν ισχύουν για τους ψηφιακούς νομάδες, δηλαδή δεν χρειάζονται την άδεια που εκδίδεται κανονικά από την Υπηρεσία Απασχόλησης της Σλοβενίας για όσους απασχολούνται στην αγορά εργασίας της Σλοβενίας. Οι αιτούντες πρέπει να υποβάλουν αίτηση για προσωρινή άδεια διαμονής για ψηφιακούς νομάδες σε οποιαδήποτε διπλωματική αντιπροσωπεία ή προξενική αρχή της Δημοκρατίας της Σλοβενίας στο εξωτερικό. Όσοι διαμένουν ήδη νόμιμα στη Σλοβενία μπορούν επίσης να υποβάλουν την αίτησή τους σε οποιαδήποτε διοικητική μονάδα στη Σλοβενία. Μια προσωρινή άδεια διαμονής για ψηφιακούς νομάδες μπορεί να εκδοθεί για έως και ένα έτος και δεν μπορεί να παραταθεί. Ένας ψηφιακός νομάς μπορεί να υποβάλει εκ νέου αίτηση για προσωρινή άδεια διαμονής για ψηφιακούς νομάδες έξι μήνες μετά τη λήξη της προηγούμενης άδειάς του. Ωστόσο, εάν αποφασίσει ότι επιθυμεί να συνεχίσει να διαμένει στη Σλοβενία, μπορεί να υποβάλει αίτηση ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια ισχύος της προσωρινής άδειας διαμονής του, αλλά για άλλο τύπο προσωρινής άδειας διαμονής με διαφορετικό σκοπό διαμονής. Για να πληροί την απαίτηση για επαρκή μέσα διαβίωσης, ο ψηφιακός νομάς θα πρέπει να έχει μηνιαία κεφάλαια που ανέρχονται

σε τουλάχιστον διπλάσια ποσότητα από τον μέσο μηνιαίο καθαρό μισθό στη Σλοβενία (Republic of Slovenia, 2025), δηλαδή σύμφωνα με τα τρέχοντα δεδομένα περίπου 2.900€ με 3.050€, ανάλογα με την πηγή εισοδήματος (Citizen remote 2, 2025). Για να χορηγηθεί προσωρινή άδεια διαμονής θα πρέπει οι αιτούντες να έχουν ασφάλιση υγείας ή ταξιδιού που να ισχύει στη Σλοβενία για όλη τη διάρκεια της διαμονής τους. Η ασφαλιστική σύμβαση πρέπει: (α) να καλύπτει ιατρικές επείγουσες καταστάσεις, (β) να παραμένει σε ισχύ χωρίς κενά καθ' όλη τη διάρκεια της διαμονής του αιτούντος, (γ) να αναφέρει με σαφήνεια το όνομα, τα στοιχεία κάλυψης και τη γεωγραφική ισχύ και (δ) να αναφέρει ρητά ότι καλύπτει τα έξοδα που πραγματοποιούνται στη Σλοβενία (Citizen remote 2, 2025).

Φορολογικοί κάτοικοι Σλοβενίας θεωρούνται όσοι διαμένουν 183 ημέρες ή περισσότερες εντός δώδεκα μηνών. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει λιγότερο από 183 ημέρες, δεν θεωρείται φορολογικός κάτοικος και δεν επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στην Σλοβενία. Οι ψηφιακοί νομάδες συνεχίζουν να πληρώνουν φόρους στη χώρα καταγωγής τους ή στη χώρα φορολογικής κατοικίας. Εάν ένας ψηφιακός νομάς διαμένει περισσότερο από 183 ημέρες, θεωρείται φορολογικός κάτοικος και το παγκόσμιο εισόδημά του υπόκειται σε φόρους Σλοβενίας (Citizen remote 2, 2025). Ο φόρος εισοδήματος της Σλοβενίας είναι προοδευτικός, κυμαινόμενος από 16% έως 50%, ανάλογα με το επίπεδο εισοδήματος του αιτούντος (PWC 1, 2026).

Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό της προσωρινής άδειας διαμονής για τους ψηφιακούς νομάδες είναι το ευνοϊκότερο καθεστώς οικογενειακής επανένωσης. Οι ψηφιακοί νομάδες μπορούν να επανενωθούν με τα μέλη της οικογένειάς τους αμέσως, χωρίς περιορισμούς που συνδέονται με τη διάρκεια διαμονής του αλλοδαπού στη Σλοβενία ή την ισχύ της άδειάς του (Republic of Slovenia, 2025).

2.2.12 Ισπανία

Η Βίζα Ψηφιακού Νομά της Ισπανίας αφορά κάθε αλλοδαπό που σχεδιάζει να ζήσει στην Ισπανία ως κάτοικος, εργαζόμενος εξ αποστάσεως για μια Εταιρεία ή έναν εργοδότη (ή αυτοαπασχολούμενο) που βρίσκεται εκτός της ισπανικής εθνικής επικράτειας και χρησιμοποιεί αποκλειστικά μέσα και συστήματα τηλεματικής υπολογιστών και τηλεπικοινωνιών. Όταν ο αιτών είναι αυτοαπασχολούμενος, μπορεί

επίσης να εργαστεί για μια εταιρεία που βρίσκεται στην Ισπανία, εφόσον το ποσοστό αυτής της συγκεκριμένης εργασίας δεν υπερβαίνει το 20% του συνολικού ποσού της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Ο αιτών πρέπει να έχει πτυχίο ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών από Πανεπιστήμιο, Κολλέγιο ή Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων κύρους ή να έχει τουλάχιστον τρία έτη εργασιακής εμπειρίας στον τρέχοντα τομέα δραστηριότητάς του. Επίσης, ένας σύζυγος ή ένας άγαμος/η σύντροφος και εξαρτώμενα παιδιά και εξαρτώμενοι ανιόντες που αποτελούν μέρος της οικογενειακής μονάδας μπορούν να λάβουν τη βίζα (Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea Y Cooperación, 2024). Η βίζα επιτρέπει στους εργαζόμενους εξ αποστάσεως να ζουν και να εργάζονται στην Ισπανία για έως και ένα έτος όταν υποβάλλουν αίτηση από το εξωτερικό μέσω ισπανικού προξενείου ή έως και τρία έτη εάν υποβάλλουν αίτηση για άδεια διαμονής από την Ισπανία. Αυτή η άδεια διαμονής μπορεί να ανανεωθεί για επιπλέον περιόδους, επιτρέποντας συνολική διαμονή έως και πέντε έτη, μετά την οποία οι αιτούντες μπορούν να γίνουν επιλέξιμοι για μακροχρόνια διαμονή. Οι αιτούντες πρέπει να αποδείξουν ένα ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα ισοδύναμο με το 200% του Ελάχιστου Διεπαγγελματικού Μισθού (ΕΔΜ) της Ισπανίας. Από το 2026, αυτό είναι περίπου 2.850€ ανά μήνα, με υψηλότερα όρια εισοδήματος να απαιτούνται όταν συμπεριλαμβάνονται εξαρτώμενα άτομα. Επιπλέον 75% του ΕΔΜ για το πρώτο εξαρτώμενο άτομο και 25% για κάθε επιπλέον εξαρτώμενο άτομο (Citizen remote 2, 2026). Οι αιτούντες πρέπει να αποκτήσουν ιδιωτική ασφάλιση υγείας από πάροχο που έχει άδεια λειτουργίας στην Ισπανία. Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο πρέπει: (α) να παρέχει κάλυψη ισοδύναμη με το δημόσιο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης της Ισπανίας, (β) να μην έχει συμμετοχές (sin copago), (γ) να μην έχει απαλλαγές, (δ) να ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της διαμονής του αιτούντος στην Ισπανία. Η εγγραφή στο δημόσιο σύστημα υγείας της Ισπανίας δεν είναι συνήθως διαθέσιμη κατά την αρχική υποβολή της αίτησης, επομένως απαιτείται ιδιωτική κάλυψη (Citizen remote 2, 2026).

Τα άτομα θεωρούνται κάτοικοι Ισπανίας για φορολογικούς σκοπούς εάν πληρούν τουλάχιστον ένα από τα ακόλουθα κριτήρια: (α) διαμένουν περισσότερες από 183 ημέρες στην Ισπανία κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους ή (β) έχουν την Ισπανία ως κύρια βάση ή κέντρο δραστηριοτήτων ή οικονομικών συμφερόντων. Τα άτομα που δεν πληρούν κανένα από τα προαναφερθέντα κριτήρια δεν θεωρούνται κάτοικοι Ισπανίας για φορολογικούς σκοπούς. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το εισόδημα

ισπανικής προέλευσης και τα κεφαλαιακά κέρδη στην Ισπανία υπόκεινται σε φορολόγηση παγκόσμιου εισοδήματος. Επιπλέον, σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία, η έννοια του κατοίκου μερικής διαμονής δεν υφίσταται. Ένα άτομο είναι είτε κάτοικος είτε μη κάτοικος και φορολογείται ως τέτοιο για ολόκληρο το φορολογικό έτος (PWC 1, 2025). Ο γενικός φόρος εισοδήματος της Ισπανίας είναι προοδευτικός, κυμαινόμενος από 19% έως 47%, ανάλογα με το επίπεδο εισοδήματος του αιτούντος (PWC 2, 2025). Πολλοί κάτοχοι βίζας Digital Nomad που γίνονται φορολογικοί κάτοικοι Ισπανίας μπορούν να υποβάλουν αίτηση για το Ειδικό Φορολογικό Καθεστώς Αποδήμων της Ισπανίας (κοινώς γνωστό ως «Νόμος Beckham»). Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, οι αιτούντες που πληρούν τις προϋποθέσεις μπορούν να καταβάλλουν έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή 24% για εισόδημα ισπανικής προέλευσης έως 600.000 ευρώ ετησίως, για έως και έξι έτη, αντί να φορολογούνται με τους τυπικούς προοδευτικούς συντελεστές φόρου εισοδήματος (Citizen remote 2, 2026).

3. Πολιτικές για τους Ψηφιακούς Νομάδες στην Ελλάδα

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται η ελληνική προσέγγιση για την προσέλκυση των ψηφιακών νομάδων, αποτυπώνοντας το πλαίσιο ανάπτυξης των πολιτικών, τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες και τις υποστηρικτικές δομές. Παρουσιάζεται το πρόγραμμα "Work From Greece", οι θεσμικές παρεμβάσεις όπως η Digital Nomad Visa, τα φορολογικά/νομικά κίνητρα και οι διαθέσιμες υποστηρικτικές υποδομές (δικτύωση, συνεργατικοί χώροι, περιφερειακά μέτρα). Επιπλέον, αναλύονται η σύνδεση των πολιτικών με τους στόχους βιώσιμης και καινοτόμου ανάπτυξης, καθώς και οι κύριες προκλήσεις και περιορισμοί στην εφαρμογή αυτών των πολιτικών.

3.1 Το πλαίσιο ανάπτυξης πολιτικών για ψηφιακούς νομάδες στην Ελλάδα

Οι ψηφιακοί νομάδες αποτελούν μια διακριτή κατηγορία ταξιδιωτών, διαφοροποιούμενη ουσιωδώς από τις παραδοσιακές μορφές τουρισμού. Η διαμονή τους χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της «σοβαρής αναψυχής» (*serious leisure*), καθώς ο προορισμός λειτουργεί ταυτόχρονα ως τόπος εργασίας και διαβίωσης. Ως εκ τούτου, η διαδικασία επιλογής προορισμού βασίζεται σε ενδελεχή αξιολόγηση θεσμικών και λειτουργικών παραμέτρων, όπως το ρυθμιστικό πλαίσιο για τη βίζα, οι φορολογικές υποχρεώσεις, οι υγειονομικές απαιτήσεις, οι ψηφιακές υποδομές, καθώς και το κόστος ζωής (Poulaki et al., 2023).

Έρευνα των Zhou και άλλων (2024), έδειξε ποιοι διεθνείς προορισμοί ψηφιακών νομάδων που προωθούνται τόσο σε επίπεδο χωρών όσο και σε επίπεδο πόλεων, σύμφωνα με τον αριθμό των εμφανίσεων στο περιεχόμενο ιστού. Συνολικά, 72 προορισμοί αναφέρθηκαν στα άρθρα και η συχνότητα εμφάνισής τους αντανακλούσε την αναγνωρισιμότητα της αγοράς ψηφιακών νομάδων από την οπτική γωνία ενός προορισμού. Επτά από τις χώρες που αναφέρθηκαν πιο συχνά προσέφεραν βίζες ψηφιακών νομάδων και ήταν η Πορτογαλία, η Κροατία, το Μεξικό, η Ισπανία, η Κολομβία, η Ταϊλάνδη και η Ελλάδα. Αυτό υποδηλώνει ότι οι προορισμοί ψηφιακών

νομάδων είναι παραδοσιακοί διεθνείς τουριστικοί προορισμοί, που απευθύνονται κυρίως στις ευρωπαϊκές και βορειοαμερικανικές αγορές.

Οι μεσογειακές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, χαρακτηρίζονται από σύνθετες και συχνά χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες σε ζητήματα που αφορούν τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδου (visa). Στο πλαίσιο του αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού για την προσέλκυση ψηφιακών νομάδων, η Ελλάδα καλείται να επανεξετάσει και να απλοποιήσει επιμέρους διοικητικές διαδικασίες, υιοθετώντας βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόζονται ήδη από ανταγωνιστικούς προορισμούς (Poulaki et al., 2023).

3.2 Το πρόγραμμα “Work From Greece” και η στρατηγική ελκυστικότητας

Το “Work From Greece” ιδρύθηκε από τον οργανισμό Marketing Greece, έναν μη κερδοσκοπικό φορέα που δημιουργήθηκε από τον ιδιωτικό τουριστικό τομέα της Ελλάδας και αποτελεί τον δημιουργό του brand Discover Greece. Λειτουργεί υπό την αιγίδα της Ελληνικής Κυβέρνησης, με τη στρατηγική υποστήριξη βασικών χορηγών, όπως η COSMOTE και η AEGEAN. Κύριος στόχος είναι να εμπνεύσει άτομα να μεταβούν από το παραδοσιακό, γραφειοκεντρικό μοντέλο εργασίας σε έναν τρόπο επαγγελματικής ζωής ανεξάρτητο από τον τόπο, προβάλλοντας την Ελλάδα ως έναν βιώσιμο και ελκυστικό προορισμό για εξ αποστάσεως εργασία. Πέρα από τα ευρέως αναγνωρισμένα πλεονεκτήματα της χώρας - όπως το ευνοϊκό κλίμα, το ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον που συνδυάζει νησιωτικές και ορεινές περιοχές, καθώς και τη διεθνώς αναγνωρισμένη μεσογειακή γαστρονομία - η πρωτοβουλία αναδεικνύει τη συνολική εμπειρία ζωής και εργασίας στην Ελλάδα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις περιόδους της άνοιξης και του φθινοπώρου, οι οποίες προσφέρουν ιδανικές συνθήκες για υπαίθριες δραστηριότητες και υψηλότερη ποιότητα ζωής (Work From Greece 2, n.d.).

Η πρωτοβουλία “Work From Greece” στοχεύει στο να λειτουργεί ως ένα κεντρικό πληροφοριακό σημείο αναφοράς που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εξ αποστάσεως εργαζομένων και των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα διευκολύνει

τη διασύνδεση με το ταχέως αναπτυσσόμενο οικοσύστημα οργανισμών και παρόχων υπηρεσιών που υποστηρίζουν την εξ αποστάσεως εργασία στη χώρα. Πέραν της παροχής καθοδήγησης και πόρων, η πλατφόρμα επιδιώκει να ενισχύσει την αλληλεπίδραση μεταξύ διεθνών επαγγελματιών εξ αποστάσεως εργασίας και της ήδη εγκατεστημένης κοινότητας ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα (Work From Greece 2, n.d.).

Παράλληλα, η πλατφόρμα παρέχει ολοκληρωμένη και πρακτική πληροφόρηση σχετικά με τις συνθήκες εξ αποστάσεως εργασίας στην Ελλάδα. Η πληροφόρηση αυτή περιλαμβάνει, ενδεικτικά, ζητήματα που αφορούν τις προϋποθέσεις χορήγησης βίζας για ψηφιακούς νομάδες, το κόστος ζωής, τις φορολογικές υποχρεώσεις, τις υποδομές και τις ταχύτητες διαδικτύου, τις επιλογές προσωρινής ή μακροχρόνιας διαμονής, καθώς και τη διαθεσιμότητα χώρων συγκατοίκησης (co-living) και συνεργασίας (co-working). Επιπλέον, εξετάζονται τρόποι κοινωνικής και επαγγελματικής ενσωμάτωσης, μέσω της σύνδεσης με άλλους ψηφιακούς νομάδες και τις τοπικές κοινότητες. Η πρωτοβουλία παρουσιάζει επίσης περιοχές της Ελλάδας που είναι ιδιαίτερα κατάλληλες για εξ αποστάσεως εργασία, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα επιλογών -από μεγάλα αστικά κέντρα, όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, έως επιλεγμένα νησιά και λιγότερο προβεβλημένους προορισμούς, όπως ορεινά χωριά. Μέσα από προφίλ προορισμών, μαρτυρίες και παραδείγματα εφαρμογής, παρέχονται πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο ζωής και τις διαθέσιμες υποστηρικτικές υπηρεσίες σε κάθε περιοχή (Work From Greece 2, n.d.).

Πιο συγκεκριμένα, ο ιστότοπος δίνει έμφαση στα ακόλουθα θέματα (Work From Greece 4, n.d.):

- Τοποθεσίες που λειτουργούν και διαθέτουν την υποδομή για ψηφιακούς νομάδες
- Εμπειρίες ανθρώπων που έχουν ζήσει ως ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα
- Ιστολόγιο που χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως πηγή πληροφοριών, απόψεων και εμπειριών

- Ενότητα με τίτλο «Η εργασία από την Ελλάδα είναι σαν…» με φωτογραφίες από το Instagram του ιστότοπου και από άλλους ψηφιακούς νομάδες που έχουν μοιραστεί δημόσια τις εμπειρίες τους
- Εργασία από τον Βοηθό Bot Ελλάδας
- Κοινότητα Ψηφιακών Νομάδων που αναφέρεται στα άτομα που είναι ή ήταν ήδη ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα και είναι πρόθυμα να βοηθήσουν με πληροφορίες, συμβουλές κ.λπ., για πιθανούς ψηφιακούς νομάδες
- Προτάσεις για χώρους συνεργασίας, ξενοδοχεία, Airbnb, Booking.com και άλλες ιστοσελίδες που παρέχονται
- Προτάσεις για δραστηριότητες αναψυχής
- Ταχύτητα και διαφορά ώρας στο διαδίκτυο, χρήσιμες για τον προγραμματισμό τηλεφωνικών κλήσεων ή/και ψηφιακών συναντήσεων.

Συνολικά, η πρωτοβουλία επιδιώκει να διασφαλίσει ότι οι εξ αποστάσεως εργαζόμενοι και οι ψηφιακοί νομάδες είναι επαρκώς ενημερωμένοι, διασυνδεδεμένοι και υποστηριζόμενοι τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Ελλάδα. Με τον τρόπο αυτό, φιλοδοξεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας μετασχηματιστικής επαγγελματικής και προσωπικής εμπειρίας, ενισχύοντας τη θέση της Ελλάδας ως βιώσιμου και ανταγωνιστικού προορισμού στο παγκόσμιο οικοσύστημα της εξ αποστάσεως εργασίας και των ψηφιακών νομάδων (Work From Greece 2, n.d.).

3.3 Θεσμικές πρωτοβουλίες: Digital Nomad Visa, φορολογικά και νομικά κίνητρα

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η πολιτική χορήγησης βίζας ψηφιακού νομά περιλαμβάνει συγκεκριμένα εισοδηματικά και φορολογικά κριτήρια. Συγκεκριμένα, απαιτείται ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα ύψους 3.500 ευρώ, ενώ ο αιτών δεν πρέπει να έχει υπάρξει φορολογικός κάτοικος Ελλάδας κατά την τελευταία πενταετία. Η πολιτική αυτή επεκτείνεται και στα εξαρτώμενα μέλη, προβλέποντας πρόσθετα εισοδηματικά όρια. Στην περίπτωση συζύγων που δεν έχουν δικό τους εισόδημα και επιθυμούν να

παραμείνουν στη χώρα, το ποσό προσαυξάνεται κατά 20% στο μηνιαίο εισόδημα του αιτούντος συζύγου βάσει της ίδιας φορολογικής δήλωσης. Αντίστοιχα, για την περίπτωση ανήλικου τέκνου το ποσό προσαυξάνεται κατά 15% . Η διαδικασία αίτησης πραγματοποιείται μέσω των ελληνικών προξενικών αρχών, καθώς υποβάλλεται στην αρμόδια Ελληνική Προξενική Αρχή της χώρας προέλευσης, με οικονομικό κόστος παραβόλου 75 ευρώ και χρονικό περιορισμό ισχύος ένα έτος. Για την παράταση της διαμονής τους, απαιτείται νέα αίτηση και η επικύρωσή της διαρκεί για άλλα τρία χρόνια. Ορισμένα από τα δικαιολογητικά που απαιτούνται είναι συμβόλαια εργασίας/έργου, αποδεικτικά στοιχεία για το ύψος των αποδοχών, ασφάλιση υγείας και αποδεικτικό μίσθωσης ή αγοράς κατοικίας στην Ελλάδα. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι ψηφιακοί νομάδες δεν επιτρέπεται να παρέχουν εργασία ή υπηρεσίες σε εργοδότη ή επιχείρηση που εδρεύει στην Ελλάδα, καθώς το καθεστώς διαμονής τους προϋποθέτει την παροχή εξ αποστάσεως εργασίας αποκλειστικά προς φορείς ή πελάτες εγκατεστημένους στο εξωτερικό (Poulaki et al., 2023). Η ειδική άδεια διαμονής για ψηφιακούς νομάδες θεσπίστηκε με το άρθρο 11 του Ν.4825/2021, με τίτλο "Αναμόρφωση διαδικασιών απελάσεων και επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών, προσέλκυση επενδυτών και ψηφιακών νομάδων, ζητήματα αδειών διαμονής και διαδικασιών χορήγησης διεθνούς προστασίας, διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και άλλες επείγουσες διατάξεις.", επιτρέποντας σε πολίτες τρίτων χωρών να εργάζονται εξ αποστάσεως από την Ελλάδα.

Παράλληλα, το φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζεται στους ψηφιακούς νομάδες διαμορφώνεται σε τρία διακριτά επίπεδα, ανάλογα με τον τύπο της βίζας και τη διάρκεια παραμονής στη χώρα (Poulaki et al., 2023):

- Φορολογική απαλλαγή, όταν η παραμονή δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες. Παρά τη δυνατότητα φοροαπαλλαγής, αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση αυτή δεν περιλαμβάνεται η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας ή εκπαίδευσης.
- Φορολογική κατοικία για περίοδο παραμονής από έξι έως δώδεκα μήνες, κατά την οποία ο ψηφιακός νομάς καθίσταται φορολογικός κάτοικος Ελλάδας και φορολογείται βάσει της κατηγορίας του μηνιαίου εισοδήματός του.

- Φορολόγηση ψηφιακών νομάδων με φορολογικό κίνητρο, καθώς το ελληνικό κράτος παρέχει έκπτωση φόρου ύψους 50% σε ψηφιακούς νομάδες που αιτούνται βίζα ψηφιακού νομά και παραμένουν στη χώρα για δύο έτη. Ωστόσο, για την απόκτηση της εν λόγω έκπτωσης απαιτείται η τήρηση συγκεκριμένων διαδικασιών και προϋποθέσεων.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 4172/2013: "Ένα φυσικό πρόσωπο που έχει φυσική παρουσία στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα άνω των εκατό ογδόντα τριών (183) ημερών εντός οποιασδήποτε δωδεκάμηνης περιόδου, αδιαλείπτως ή με διαλείμματα, είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας για το φορολογικό έτος στη διάρκεια του οποίου συμπληρώνεται η δωδεκάμηνη περίοδος." Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων εφαρμόζεται με προοδευτικούς συντελεστές από 9% έως 44% (PWC 3, 2026).

Η ύπαρξη φορολογικής απαλλαγής για παραμονή έως δώδεκα μήνες συνιστά ένα δυνητικά ελκυστικό κίνητρο, ωστόσο συνοδεύεται από περιορισμούς στην πρόσβαση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Αντίθετα, η απόκτηση φορολογικής κατοικίας συνεπάγεται πλήρη φορολογική συμμόρφωση, ενώ το μέτρο της φορολογικής έκπτωσης 50% για διετή παραμονή λειτουργεί ως μακροπρόθεσμο κίνητρο εγκατάστασης, υπό την προϋπόθεση τήρησης συγκεκριμένων διοικητικών διαδικασιών (Poulaki et al., 2023). Το ειδικό φορολογικό καθεστώς που αφορά τους ψηφιακούς νομάδες θεσπίστηκε με το άρθρο 40 του Ν.4758/2020, "Ειδικός τρόπος φορολόγησης εισοδήματος από μισθωτή εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα που προκύπτει στην ημεδαπή, φυσικών προσώπων που μεταφέρουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα", που συμπληρώνει το άρθρο 5Γ στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος του Ν.4172/2013.

Σχετικά με την υγειονομική περίθαλψη, ισχύουν διαφορετικά καθεστώτα για τους πολίτες της ΕΕ από τους πολίτες τρίτων χωρών. Οι πολίτες κρατών-μελών της ΕΕ οφείλουν, πριν από την άφιξή τους στην Ελλάδα, να μεριμνήσουν για την έκδοση της Ευρωπαϊκής Κάρτας Ασφάλισης Υγείας από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα της χώρας στην οποία είναι ασφαλισμένοι. Η κάρτα αυτή παρέχει πρόσβαση στο ελληνικό δημόσιο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, υπό τους ίδιους όρους και με το ίδιο

οικονομικό κόστος που ισχύει για τους Έλληνες πολίτες. Η σχετική κάλυψη περιλαμβάνει τόσο επείγουσα ιατρική περίθαλψη όσο και την αντιμετώπιση χρόνιων ή προϋπαρχουσών παθήσεων κατά τη διάρκεια της προσωρινής διαμονής στη χώρα. Ωστόσο, σε περίπτωση που απαιτείται ευρύτερη ή πιο εξειδικευμένη υγειονομική κάλυψη, συνιστάται η σύναψη ιδιωτικής ασφάλισης υγείας, η οποία δύναται να καλύψει πρόσθετες ιατρικές υπηρεσίες και παροχές. Για τους πολίτες τρίτων χωρών, η πρόσβαση στο ελληνικό δημόσιο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης δεν παρέχεται αυτοδικαίως, ως εκ τούτου, η κατοχή ιδιωτικής ασφάλισης υγείας κρίνεται απαραίτητη. Η συνήθης ταξιδιωτική ασφάλιση παρέχει περιορισμένη κάλυψη έκτακτης ανάγκης και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Επομένως, για μακροχρόνια διαμονή στην Ελλάδα, προτείνεται η επιλογή εξειδικευμένων ασφαλιστικών προγραμμάτων υγείας που απευθύνονται σε ψηφιακούς νομάδες και εργαζομένους εξ αποστάσεως, παρέχοντας διεθνή ή παγκόσμια ασφαλιστική κάλυψη (Work From Greece 3, n.d.).

Τέλος, όσον αφορά τις προοπτικές μόνιμη διαμονής, οι ψηφιακοί νομάδες έχουν την δυνατότητα για ανανέωση της βίζας για όσο χρονικό διάστημα πληρούν τα κριτήρια, γεγονός που τους επιτρέπει μετά από 7 συνεχή έτη νόμιμης διαμονής και ορισμένων ουσιαστικών προϋποθέσεων να αιτηθούν για ελληνική ιθαγένεια (Lawspot, 2021, Theologi & Kyriakaki, 2025).

3.4 Υποστηρικτικές δομές: υποδομές, συνεργατικοί χώροι, περιφερειακές πρωτοβουλίες

Οι ελκυστικοί προορισμοί για ψηφιακούς νομάδες περιλαμβάνουν κυρίως επτά βασικές πτυχές: πολιτισμό και ιστορία, φύση και κλίμα, υποδομές, εγκαταστάσεις εργασίας, παροχές υπηρεσιών, οικονομικές και χρηματοοικονομικές πτυχές και κοινωνικές/πολιτικές πτυχές. Συγκεκριμένα σε επίπεδο υποστηρικτικών δομών, οι εγκαταστάσεις εργασίας είναι ένας βασικός διαφοροποιητής μεταξύ ενός προορισμού ψηφιακού νομάδα και των τουριστικών προορισμών. Καθώς οι ψηφιακοί νομάδες εργάζονται ενώ ταξιδεύουν, οι εγκαταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία θεωρούνται απαραίτητες. Συγκεκριμένα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν την ποιότητα και την ποσότητα των χώρων συνεργασίας, τη σύνδεση στο διαδίκτυο, την ταχύτητα

Wi-Fi και την πρόσβαση σε τεχνολογικούς κόμβους. Οι προορισμοί με καθιερωμένες εγκαταστάσεις που σχετίζονται με την εργασία είναι πιο ελκυστικοί για τους ψηφιακούς νομάδες. Επιπλέον, ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας είναι οι παροχές υπηρεσιών, που πρέπει επίσης να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της αγοράς ψηφιακών νομάδων. Οι κύριες παροχές υπηρεσιών περιλαμβάνουν διαμονή, πλυντήρια, εστιατόρια και παμπ, εγκαταστάσεις αναψυχής και ψυχαγωγίας και νυχτερινή ζωή. Τα προϊόντα υπηρεσιών παρέχονται για να καλύψουν τις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων που διαμένουν μακροπρόθεσμα (Zhou et al., 2024).

Όσον αφορά τους συνεργατικούς χώρους, η Ελλάδα φαίνεται να έχει αναπτύξει αρκετούς αποκλειστικά συνεργατικούς χώρου σε διάφορα μέρη της. Συγκεκριμένα ανά πόλη- περιοχή λειτουργούν στην Αθήνα (When Hub, Red Center, Nobl, Athens Book Space, Π55, Endeavor Greece Offices, T16, Stone Soup, The K-Project, Romantso, Spaces Ermou, Impact Hub, Vios -workspace redefined), στην Αρκαδία (Co-Working Space -ARK Co-Working Space, Dimitsana Conference & Cultural Center), στην Κέρκυρα (Silicon Urban System), στην Σύρο (Apano Meria Co-working), στα Ιωάννινα (C. Ioannina), στη Λέσβο (Digital Nomads Lesvos, Creative Hub, Bloom Coworking Space), στην Καλαμάτα (House by Phaos), στον Βόλο (Open Office Volos), στην Ρόδο (Open Space Office in Rhodes), στην Κρήτη (Workhub Chania, Office 12, Pom , Comeet), στην Θεσσαλονίκη (COHO -The co-working home, i4G PRO, Office Club, Rational Data, ToWork) και στην Χίο (GROUND28) (Work From Greece 1, n.d.).

Ο χώρος συνεργασίας είναι ίσως η πιο φυσική, συγκεκριμένη (συχνά κυριολεκτικά) μορφή ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Η καταπολέμηση της μοναξιάς και της έλλειψης προσωπικής σύνδεσης αναφέρεται συχνά ως κίνητρο για τη χρήση του χώρου συνεργασίας, ωστόσο οι χώροι συνεργασίας χρησιμοποιούνται συχνά για την εξισορρόπηση της εργασίας και του ελεύθερου χρόνου. Οι χώροι συνεργασίας χρησιμοποιούνταν ως στρατηγική αυτοπειθαρχίας που δομεί χωρικά και χρονικά τις εργασιακές ρουτίνες. Τονίζοντας τη σημασία των χώρων συνεργασίας, οι Orel και Bennis (2021) πρότειναν μια ταξινόμηση τεσσάρων τύπων χώρων συνεργασίας. Αυτοί είναι: (1) το αρχικό μοντέλο, δηλαδή οι χώροι συνεργασίας με ατομικό σκοπό, και τρία εναλλακτικά μοντέλα: (2) χώροι συνεργασίας με σκοπό τη

δημιουργία, (3) χώροι συνεργασίας με σκοπό την ομάδα και (4) χώροι συνεργασίας με σκοπό την έναρξη λειτουργίας. Το αρχικό, ατομικό μοντέλο περιγράφει αυτούς τους χώρους συνεργασίας που αποτελούν λογικές επεκτάσεις των λόμπι και των καφέ των ξενοδοχείων. Ενώ οι χώροι συνεργασίας που προορίζονται για δημιουργία, ομάδες και νεοσύστατες επιχειρήσεις είναι νέες κατηγορίες χώρων που μπορεί να προσελκύσουν αναδυόμενες κατηγορίες ψηφιακών «νομάδων» πέρα από το παραδοσιακό στερεότυπο των ελεύθερων επαγγελματιών ψηφιακών νομάδων. Οι ίδιοι οι χώροι συνεργασίας θα πρέπει να θεωρούνται ως ένα κρίσιμο μέρος της υποδομής των ψηφιακών νομάδων. Δεν χρησιμοποιούν όλοι οι ψηφιακοί νομάδες χώρους συνεργασίας, αλλά η εμφάνιση και οι προσαρμογές των χώρων συνεργασίας είναι ορατές, ουσιώδεις δείκτες ότι ο ψηφιακός νομαδισμός αναπτύσσεται και μεγαλώνει (Cook, 2023).

Όσον αφορά τις υποδομές υποστήριξης, η Ελλάδα αντιμετωπίζει ορισμένες αδυναμίες όπως η χαμηλή ταχύτητα διαδικτύου, η αστικοποίηση και η χαμηλή ποιότητα υποδομών ειδικά σε μη αστικές περιοχές όπως τα νησιά, που σε αρκετά υπάρχουν προβλήματα ύδρευσης ηλεκτρικής ενέργεια κ.ά. . Επιπλέον, η υψηλή γραφειοκρατία που επικρατεί στη δημόσια διοίκηση και επηρεάζει τόσο τους ψηφιακούς νομάδες όσο και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Poulaki et al., 2023, Theologi & Kyriakaki, 2025).

3.5 Ανάλυση των ελληνικών πολιτικών σε σχέση με τη βιώσιμη και καινοτόμο ανάπτυξη

Σύμφωνα με έρευνα των Mourato και άλλων (2023), για την εκτίμηση του αντίκτυπου της βιώσιμης ευθύνης των ψηφιακών νομάδων στην επιχειρηματική αυτοαποτελεσματικότητα, προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι ψηφιακοί νομάδες ανησυχούν για την κοινωνική ευθύνη των εταιρειών για τις οποίες εργάζονται, αλλά και των παρόχων φιλοξενίας, καθώς εκεί αφιερώνουν μεγάλο μέρος του χρόνου τους. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων από τα γραφεία διαχείρισης προορισμών θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τον αντίκτυπο που έχουν στις τοπικές κοινότητες και στο περιβάλλον. Η ενεργός συμμετοχή σε αυτά τα θέματα θα είναι πάντα ένα πλεονέκτημα, τόσο εσωτερικά, όπου οι λειτουργίες θα είναι πιο

αποτελεσματικές όσο και εξωτερικά, βελτιώνοντας τη φήμη τους και κατά συνέπεια αυξάνοντας τον αριθμό των ικανοποιημένων πελατών. Από την άλλη πλευρά, ένα μεγάλο ποσοστό των ψηφιακών νομάδων είναι επιχειρηματίες, που σημαίνει ότι έχουν τις δικές τους επιχειρήσεις. Λόγω των περιβαλλοντικών και κοινωνικών ανησυχιών τους, τείνουν να δημιουργούν επιχειρηματικές ιδέες που σχετίζονται με αυτά τα θέματα ή τουλάχιστον δεν βλάπτουν τις τοπικές κοινότητες με κανέναν τρόπο. Επομένως, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι διαχειριστές προορισμών θα πρέπει να δώσουν προσοχή σε αυτό το γεγονός και να προωθήσουν δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη βιώσιμη ευθύνη και την περιβαλλοντική ανησυχία, όπως εκδηλώσεις, δράσεις ευαισθητοποίησης, εργαστήρια και εκθέσεις (Mourato et al., 2023).

Από πλευράς αξιολόγησης πολιτικής, το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο παρουσιάζει θετικά στοιχεία, καθώς στοχεύει στην προσέλκυση οικονομικά ενεργών ατόμων με υψηλή αγοραστική δύναμη και περιορισμένο αντίκτυπο στις εγχώριες αγορές εργασίας. Παράλληλα, ευθυγραμμίζεται με τους στόχους της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, προωθώντας τη μακράς διάρκειας διαμονή, τη μείωση της εποχικότητας και την ενίσχυση των τοπικών οικονομιών. Ωστόσο, εντοπίζονται περιθώρια βελτίωσης ως προς την απλοποίηση των διαδικασιών, τη σαφήνεια της πληροφόρησης και τη συνολική ανταγωνιστικότητα του πλαισίου σε σύγκριση με άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς προορισμούς. Η αποτελεσματικότερη στόχευση της αγοράς ψηφιακών νομάδων, σε συνδυασμό με προσαρμοσμένες πολιτικές κινήτρων και διοικητικής υποστήριξης, θα μπορούσε να ενισχύσει περαιτέρω τη θέση της Ελλάδας ως ελκυστικού και βιώσιμου προορισμού για εξ αποστάσεως εργασία (Poulaki et al., 2023, Theologi & Kyriakaki, 2025).

3.6 Προκλήσεις και περιορισμοί εφαρμογής των πολιτικών

Σύμφωνα με την ελληνική εταιρία ViOS που δραστηριοποιείται στην Αθήνα με τέσσερις πολυχρηστικούς χώρους εργασίας οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα κατατάσσονται σε τρεις κύριες κατηγορίες, Φορολογικό - Νομικό πλαίσιο, Υποδομές, Ενσωμάτωση στην Ελληνική Κοινωνία. Σχετικά με τις προκλήσεις που αφορούν το Φορολογικό - Νομικό πλαίσιο, υπάρχει

ασάφεια σχετικά με την φορολογική κατοικία και τις δηλώσεις εισοδήματος για όσους ψηφιακούς νομάδες παραμένουν στην Ελλάδα για περισσότερες από 183 ημέρες. Εφόσον κάποιος γίνει φορολογικός κάτοικος Ελλάδας επειδή παραμένει πάνω από 183 ημέρες, οφείλει να δηλώνει παγκόσμιο εισόδημα γεγονός που θέτει προκλήσεις. Επιπλέον, οι ψηφιακοί νομάδες έρχονται αντιμέτωποι με τη γραφειοκρατία και την ασυνέπεια στην εφαρμογή αδειών visa, για αυτό και υποστηρίζουν την απλοποίηση διαδικασιών (one-stop digital hub) και την καθιέρωση σαφών φορολογικών κανόνων ή ειδικών καθεστώτων για ψηφιακούς νομάδες. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σχετικά με τις υποδομές έγκειται κυρίως στην πίεση στις τιμές στέγασης στα δημοφιλή σημεία και στην ανεπάρκεια δικτύωσης σε απομακρυσμένα νησιά, ενώ αναζητούν καλύτερη ψηφιακή υποδομή. Τέλος, η Ενσωμάτωση στην τοπική κοινωνία αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιλογής ενός προορισμού για τους ψηφιακούς νομάδες, γεγονός που θέτει προκλήσεις όταν υπάρχει έλλειψη αξιόπιστης αγγλόφωνης εξυπηρέτησης σε κάποιες υπηρεσίες (δημόσιες, υγείας, μετανάστευσης) και στοχευμένων προγραμμάτων συνεργασίας με δήμους και ιδιωτικό τομέα (OT1, 2025).

Συμπερασματικά, είναι προφανές ότι οι ψηφιακοί νομάδες αποτελούν μια σύγχρονη μέθοδο απασχόλησης στην οποία η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα πρέπει να προωθήσει τα δυνατά της σημεία και να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες της μέσω των μέσων ενημέρωσης και των κοινωνικών δικτύων, του τρόπου ζωής, της φιλοξενίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, όχι μόνο στις μητροπολιτικές περιοχές αλλά και στις περιφερειακές περιοχές, προκειμένου να αποφευχθεί το φαινόμενο της αστικοποίησης. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στους απαραίτητους πόρους, όπως το νερό, το ηλεκτρικό ρεύμα, η ταχύτητα του διαδικτύου και οι χώροι συνεργασίας. Όσον αφορά τα τελευταία, αξίζει να επενδυθούν σε εξελίξεις στον τομέα της φιλοξενίας, όπως οι χώροι συνεργασίας, καθώς ο συνδυασμός εργασίας και αναψυχής είναι υψηλής σημασίας για τους ψηφιακούς νομάδες. Μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων, οι ντόπιοι θα μπορούν να παρατείνουν τον χρόνο λειτουργίας των επιχειρήσεων που σχετίζονται με τη διαμονή και τις υπηρεσίες εστίασης, προκειμένου να εξυπηρετούν αποτελεσματικά τους νομάδες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (Poulaki et al., 2023, Theologi & Kyriakaki, 2025).

Η Ελλάδα πρέπει να εφαρμόσει καλύτερα τις υπηρεσίες της όσον αφορά τον ψηφιακό νομαδισμό. Πιο συγκεκριμένα, η μείωση της γραφειοκρατίας θα πρέπει να διασφαλιστεί με την ψηφιοποίηση των διαδικασιών που σχετίζονται με την ασφάλεια, τη διαμονή κ.λπ. Η ανάλυση του ανταγωνισμού, η συγκριτική αξιολόγηση και η παρακολούθηση είναι απαραίτητες για την παρατήρηση των σημείων διαφοροποίησης που χρησιμοποιεί κάθε χώρα για την προσέλκυση ψηφιακών νομάδων και την ανάλογη δράση μέσω στρατηγικών μάρκετινγκ. Μπορεί να βρεθεί μια μορφή συνέργειας μεταξύ των χωρών, η οποία θα μπορούσε να προωθήσει την αμοιβαία ανταλλαγή νομάδων με βάση τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους που ικανοποιούνται σε κάθε χώρα. Αναμφίβολα, ένα τέτοιο εγχείρημα απαιτεί φθηνά εισιτήρια, συχνές πτήσεις και συνδέσεις μεταξύ αυτών των χωρών, εκπτώσεις σε καταλύματα, χαμηλότερο συνάλλαγμα και χαμηλότερη φορολογία. Σε κάθε περίπτωση, όσον αφορά τους ψηφιακούς νομάδες, η ελκυστικότητα του προορισμού απαιτεί καινοτόμο σκέψη, πρόοδο στη φιλοξενία και εξωστρέφεια (Poulaki et al., 2023, Theologi & Kyriakaki, 2025).

4. Συγκριτική Ανάλυση Πολιτικών Ευρωπαϊκών Χωρών

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η συγκριτική ανάλυση των πολιτικών των Ευρωπαϊκών χωρών (που εξετάστηκαν στα κεφάλαια 2 και 3), αναδεικνύοντας κοινά χαρακτηριστικά, διαφοροποιήσεις και καλές πρακτικές για την Ελλάδα. Περιλαμβάνει επίσης, κριτική αποτίμηση των στρατηγικών και συνοπτική σύγκριση μέσω ενός πίνακα που διευκολύνει την επισκόπηση των βασικών πολιτικών για τους ψηφιακούς νομάδες ανά χώρα ενώ παράλληλα αναδεικνύει καλές πρακτικές οι οποίες μπορούν να προσαρμοστούν ή να υιοθετηθούν από την Ελλάδα.

4.1 Ανάλυση κοινών χαρακτηριστικών και διαφοροποιήσεων

Αν και θεωρούνταν περιθωριακή δραστηριότητα στην προ-πανδημική εποχή, οι ψηφιακοί νομάδες έχουν τραβήξει την προσοχή των κρατών, όπως αποδεικνύεται από τις βίζες "ψηφιακών νομάδων" - digital nomad visas που έχουν εισαγάγει αρκετές χώρες σε όλο τον κόσμο για να τους προσελκύσουν και να τους διατηρήσουν. Το 2020 η Εσθονία και τα Μπαρμπάντος πρωτοστάτησαν στις βίζες ψηφιακών νομάδων, και έκτοτε πάνω από 50 χώρες στην Ευρώπη, την Αφρική, την Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική έχουν αναμορφώσει τα νομοθετικά και μεταναστευτικά τους συστήματα για να φιλοξενήσουν τους ψηφιακούς νομάδες. Τέτοιες μεταρρυθμίσεις πολιτικής κυμαίνονται από την κυκλοφορία καινούργιων αυτόνομων βιζών ψηφιακών νομάδων έως την προσαρμογή και την εκ των υστέρων αναβάθμιση προϋπαρχουσών βιζών επισκεπτών ή επενδύσεων/ επαγγελμάτων. Αν και όλα αυτά τα προγράμματα βιζών περιγράφονται ως βίζες ψηφιακών νομάδων, διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά τη διάρκεια διαμονής, τα κριτήρια επιλεξιμότητας και τις διαδικασίες τεκμηρίωσης. Ως κοινός παρονομαστής, οι βίζες ψηφιακών νομάδων επιτρέπουν στους διακρατικούς εργαζόμενους εξ αποστάσεως - είτε πρόκειται για μισθωτούς υπαλλήλους εταιρειών με έδρα σε άλλη χώρα, είτε για αυτοαπασχολούμενους ή ελεύθερους επιχειρηματίες - να συνδυάζουν νόμιμα την εργασία και τα ταξίδια που προηγουμένως ήταν χωρισμένα σε ξεχωριστά καθεστώτα θεωρήσεων (KC & Triandafyllidou, 2026).

Για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ο ψηφιακός νομαδισμός προσφέρει την ευκαιρία να καινοτομήσουν σε τομείς όπως η μεταναστευτική πολιτική, η ρύθμιση της

τηλεργασίας και η ανάπτυξη υποδομών (Lutz & Miguel, 2024). Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που οι κυβερνήσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν. Η φορολογία, η διαμονή και η εργατική νομοθεσία συχνά δεν ταιριάζουν με την ευέλικτη, παροδική φύση του ψηφιακού νομαδισμού και οι κυβερνήσεις πρέπει να βρουν τρόπους να διασφαλίσουν ότι οι νομάδες συνεισφέρουν δίκαια στο φορολογικό σύστημα, αποφεύγοντας παράλληλα ζητήματα διπλής φορολογίας (Cook, 2022). Επιπλέον, υπάρχει η πρόκληση της εξισορρόπησης των συμφερόντων των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι μπορεί να αισθάνονται εκτοπισμένοι ή οικονομικά περιθωριοποιημένοι, με πολιτικές που ευνοούν την εισροή νομάδων (Lutz & Miguel, 2024). Η μελέτη των Mancinelli και Bozzi (2026) καταλήγει σε τρία βασικά ευρήματα σχετικά με τον ψηφιακό νομαδισμό ως ξεχωριστής κατηγορίας τουριστικού προϊόντος για τους προορισμούς. Πρώτον, οι προορισμοί εργασίας παρουσιάζουν αξιοσημείωτες ομοιότητες ως προς τα χαρακτηριστικά, τις υπηρεσίες και την προστιθέμενη αξία τους. Δεύτερον, οι στρατηγικές μάρκετινγκ του τουρισμού συνδέονται στενά με ευρύτερες πολιτικές προσέλκυσης ταλέντων, επιδιώκοντας όχι μόνο να προσελκύσουν τους ψηφιακούς νομάδες ως επισκέπτες, αλλά και να τους διατηρήσουν ως εύπορους και εξειδικευμένους κατοίκους, γεφυρώνοντας έτσι τον τουρισμό με τη μετανάστευση σε ένα ενιαίο συνεχές. Τρίτον, οι ψηφιακοί νομάδες αντιμετωπίζονται ως ένα αναδυόμενο και υψηλής ποιότητας τμήμα-στόχο, παρότι οι υπάρχουσες στρατηγικές μάρκετινγκ δυσκολεύονται να τους προσεγγίσουν αποτελεσματικά (Mancinelli & Bozzi, 2026).

Πιο συγκεκριμένα, για τις πολιτικές που ακολουθούν, οι δεκατρείς συνολικά χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, προκύπτουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά και διαφοροποιήσεις. Από την ανάλυση προκύπτουν τρία επίπεδα πολιτικών στις χώρες αυτές. Στο πρώτο επίπεδο, ανήκει η κύρια βάση των πολιτικών τους με κοινά χαρακτηριστικά και μικρές αποκλίσεις, και αποτελείται από (α) το καθεστώς βίζας ψηφιακού νομά και την δυνατότητα ανανέωσής της, (β) από ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα που απαιτείται και (γ) από την κοινωνική ασφάλιση που απαιτείται. Στο σύνολό τους, με ελάχιστες εξαιρέσεις ή παραλλαγές, έχουν καθιερώσει βίζα ειδικά για τους ψηφιακούς νομάδες τύπου D, με κοινή διαδικασία αίτησης και κοινές απαιτήσεις ελάχιστου εισοδήματος (3.000-5.000 μηνιαίως) και ιδιωτικής ασφάλειας υγείας. Στο δεύτερο επίπεδο, ανήκει η δευτερεύουσα βάση των πολιτικών τους, που όμως αποτελεί

και τον πιο σημαντικό παράγοντα χάραξης της πολιτικής καθώς αφορά το φορολογικό καθεστώς της εκάστοτε χώρας. Σε αυτό το επίπεδο, κοινό χαρακτηριστικό πολιτικής αποτελεί η φορολόγηση των ψηφιακών νομάδων σύμφωνα με το φορολογικό σύστημα της κάθε χώρας που εφαρμόζεται και στους μόνιμους κατοίκους, εφόσον κρίνονται φορολογικοί κάτοικοι σε μία χώρα μέσω της διαμονής τους για διάστημα μεγαλύτερο των 183 ημερών σε διάρκεια ενός έτους. Ωστόσο υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις ως προς τους φορολογικούς συντελεστές που εφαρμόζει κάθε χώρα, αλλά και ως προς τα προγράμματα ειδικής φορολόγησης που έχουν θεσπίσει ορισμένες χώρες και αφορούν έμμεσα ή άμεσα τους ψηφιακούς νομάδες, και αποτελούν βάση των φορολογικών κινήτρων που χρησιμοποιούν στην πολιτική προσέγγισης των ψηφιακών νομάδων. Τέτοια προγράμματα συνήθως εφαρμόζουν οι προορισμοί υβριδικού μοντέλου που αποσκοπούν στις δυνατότητες μετάβασης των ψηφιακών νομάδων σε καθεστώς μόνιμης διαμονής. Στο τρίτο επίπεδο, ανήκει η πρόσθετη βάση των πολιτικών τους, δηλαδή πολιτικές προσέλκυσης ή διαχείρισης των ψηφιακών νομάδων που προσθέτουν αξία στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των προορισμών. Σε αυτές τις πολιτικές ανήκουν η δυνατότητα συνοδείας των μελών της οικογένειας και προοπτικές μόνιμης διαμονής. Η συνοδεία των μελών της οικογένειας δύναται συνήθως μέσω της αίτησης οικογενειακής επανένωσης, σε ορισμένες περιπτώσεις μέσω της αίτησης βίζας του κύριου ψηφιακού νομά και στην Ουγγαρία μόνο δεν δύναται καθόλου. Όσον αφορά τις προοπτικές μόνιμης διαμονής, στους προορισμού υβριδικού μοντέλου συνήθως υπάρχουν προοπτικές, ενώ στους προορισμούς προηγμένων μοντέλων συνήθως δεν υπάρχουν προοπτικές.

4.2 Συνοπτική σύγκριση: Πίνακας συγκριτικής ανάλυσης πολιτικών 13 Ευρωπαϊκών χωρών

Πίνακας 4.1: *Πίνακας Συγκριτικής Ανάλυσης Πολιτικών για τον Ψηφιακό Νομαδισμό σε 13 χώρες ΕΕ*

Χώρες ΕΕ	Ισχύς Βίζας & Δυνατότητα ανανέωσης	Ελάχιστο Μηνιαίο Εισόδημα	Δυνατότητα κοινωνικής ασφάλισης	Φορολογικό καθεστώς*	Δυνατότητα συνοδείας μελών της οικογένειας	Προοπτικές μόνιμης διαμονής
Ελλάδα	1 έτος & επιπλέον 3 έτη	3.500 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος + ειδικό πρόγραμμα για 50% μείωση φόρου εισοδήματος για 2-7 έτη	ναι	μετά από 7 έτη
Βουλγαρία	1 έτος & επιπλέον 1 έτος	2.300 €	27,8% του εισοδήματος για αυτοαπασχολούμενους	10% ενιαίος φορολογικός συντελεστής, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	μετά από 5 έτη
Κροατία	έως 18 μήνες χωρίς συνεχή δυνατότητα ανανέωσης	3.295 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολογική απαλλαγή	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	οχι
Κύπρος	1 έτος & επιπλέον 2 έτη	3.500 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές 0-45%, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος + ειδικό πρόγραμμα για 50% μείωση φόρου εισοδήματος για έως 17 έτη	ναι	μετά από 183 ημέρες
Εσθονία	1 έτος & επιπλέον 6 μήνες	4.500 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	22% ενιαίος φορολογικός συντελεστής εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	μετά από 5 έτη

Ουγγαρία	1 έτος & επιπλέον 1 έτος	3.000 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας + εισφορες κοινωνικής ασφαλισης 18,5% ο εργαζομενος, 13% ο εργοδοτης	15% ενιαίος φορολογικός συντελεστής εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος	**οχι**	οχι
Ιταλία	2 έτη	2.335 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές 23-43%, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	μετά από 5 έτη
Λετονία	1 έτος & επιπλέον 1 έτος	4.213 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές 25,5% και 33%, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος + ειδικό πρόγραμμα για ιδιώτες επαγγελματίες για φόρο εισοδήματος κεφαλαίου 15% και φόρο εισοδήματος 6%	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	μετά από 5 έτη
Μάλτα	1 έτος & επιπλέον 3 φορές για 1 έτος	3.500 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	12 μήνες φοροαπαλλαγή και μετά 10% ενιαίο συντελεστή	ναι	οχι
Πορτογαλία	2 έτη & επιπλέον 3 έτη	3.680 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος, φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές 0-48% ή δυνατότητα ενιαίου φορολογικού συντελεστή 20% μέσω του προγράμματος Κατάστασης με Φορολογικά Κίνητρα	ναι	μετά από 10 έτη
Ρουμανία	1 έτος με δυνατότητα ετήσια ανανέωσης για όσο διάστημα ο αιτών πληροί τα κριτήρια	3.700 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας + συνταξιοδοτική εισφορά έως 25%	10% ενιαίος φορολογικός συντελεστής εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	μετά από 5 έτη

Σλοβενία	1 έτος	2.975 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές 16-50%, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος (διαμονή μεγαλύτερη από 183 ημέρες)	με αίτηση οικογενειακής επανένωσης	οχι
Ισπανία	1 ή 3 έτη με δυνατότητα ετήσια ανανέωσης για όσο διάστημα ο αιτών πληροί τα κριτήρια	2.850 €	ιδιωτική ασφάλιση υγείας	φορολόγηση με προοδευτικούς συντελεστές 19-47%, εφόσον είναι φορολογικός κάτοικος ή ειδικό πρόγραμμα "Beckham Law" 24% ενιαίο συντελεστή	ναι	μετά από 5 έτη
**Η παραμονή σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διάστημα μεγαλύτερο των 183 ημερών συνεπάγεται, σύμφωνα με το ισχύον ευρωπαϊκό πλαίσιο, την απόκτηση καθεστώτος φορολογικού κατοίκου.*						

Πηγή: Επεξεργασία συγγραφέα

4.3 Καλές πρακτικές για την ελληνική περίπτωση

Σύμφωνα με Theologi & Kyriakaki (2025) Ελλάδα ανήκει στους προορισμούς υβριδικού μοντέλου, συνδυάζοντας τον μεσογειακό τρόπο ζωής με θεσμικές πρωτοβουλίες, για την μεσοπρόθεσμη διάρκεια παραμονής των ψηφιακών νομάδων, την μετάβαση με μακροπρόθεσμη διάρκεια παραμονής και τελικά σε καθεστώς μόνιμης διαμονής. Η στρατηγική αυτή αποσκοπεί στη διατήρηση εντός της χώρας υψηλού επαγγελματικού επιπέδου ροών μετανάστευσης. Από τα τρία επίπεδα πολιτικών που έχει υιοθετήσει η Ελλάδα (κύρια βάση - δευτερεύουσα βάση - πρόσθετη βάση), συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες σύγκρισης, παρουσιάζονται ορισμένες καλές πρακτικές, οι οποίες μπορούν να προσαρμοστούν στα δεδομένα της Ελλάδας και να βελτιώσουν του ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα. Στην κύρια βάση των πολιτικών, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης των προϋποθέσεων απόκτησης βίζας ψηφιακού νομά, προσθέτοντας ως προαπαιτούμενο το επαγγελματικό επίπεδο εξειδίκευσης των αιτούντων, με απόδειξη πτυχίου ή διάρκεια εμπειρικής εξειδίκευσης στον τομέα απασχόλησής τους, παρόμοια με τις προϋποθέσεις που εφαρμόζονται στην Ιταλία και την Ισπανία. Στην δευτερεύουσα βάση των πολιτικών, κρίνεται αναγκαίο να θεσμοθετηθεί ένα πρόγραμμα φορολογικών κινήτρων για εξειδικευμένες ομάδες επαγγελματιών ή επιχειρηματιών που απασχολούνται σε τομείς όπως η έρευνα, η τεχνολογία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ο τουρισμός και τα μέσα ενημέρωσης, παρόμοιο με το πρόγραμμα “Κατάστασης με Φορολογικά Κίνητρα” της Πορτογαλίας. Στην πρόσθετη βάση των πολιτικών της Ελλάδας, για την συνοδεία των μελών της οικογένειας προς το παρόν εφαρμόζεται η αίτηση οικογενειακής επανένωσης για μέλη με την αυστηρή έννοια της οικογένειας, θα μπορούσε ωστόσο να υιοθετηθεί παρόμοια πολιτική με αυτή της Μάλτας, που η συνοδεία εφαρμόζεται μέσω της αίτησης του κύριου ψηφιακού νομά για μέλη με την διευρυμένη έννοια της οικογένειας υπό προϋποθέσεις. Με αυτόν τον τρόπο, θα αυξηθούν τόσο η ροή ψηφιακών νομάδων και των οικογενειών τους όσο και η ζήτηση του προορισμού, και θα απλοποιηθεί η διαδικασία της αίτησης.

5. Μεθοδολογία της Πρωτογενούς Ποσοτικής Έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογική προσέγγιση της πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας, παρουσιάζονται οι ερευνητικοί στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και η συνολική μεθοδολογία της έρευνας. Αναλύεται η επιλογή ερευνητικής μεθόδου, το εργαλείο έρευνας, η δειγματοληψία και τα χαρακτηριστικά του δείγματος, καθώς και τη διαδικασία συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων. Τέλος, τεκμηριώνονται η διάρκεια, οι περιορισμοί της έρευνας και οι διαδικασίες επεξεργασίας των δεδομένων που διασφαλίζουν την εγκυρότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων.

5.1 Ερευνητικοί στόχοι και ερωτήματα

Ο ερευνητικός στόχος είναι η εύρεση απαντήσεων σε προβλήματα και ερωτήματα μέσω της χρήσης επιστημονικών τεχνικών. Ωστόσο, κάθε ερευνητικό έργο έχει τον δικό του συγκεκριμένο στόχο (Ghanad, 2023). Η παρούσα πρωτογενή έρευνα επιδιώκει να εξετάσει σε βάθος την αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των ελληνικών πολιτικών και στρατηγικών προσέλκυσης ψηφιακών νομάδων, όπως αξιολογείται από τους ίδιους τους ψηφιακούς νομάδες. Οι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι εξειδικεύονται ως εξής:

1. Η διερεύνηση του μοντέλου κινητικότητας των ψηφιακών νομάδων και των κριτηρίων αξιολόγησης του προορισμού της Ελλάδας.
2. Η διερεύνηση της επίδρασης της πολιτικής βίζας στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας ως προορισμού από ψηφιακούς νομάδες.
3. Η διερεύνηση της επίδρασης της πολιτικής φορολογικών κινήτρων στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας ως προορισμού από ψηφιακούς νομάδες.
4. Η αποτίμηση της χρησιμότητας της επίσημης διαδικτυακής ιστοσελίδας της Χώρας για την προετοιμασία και διαμονή των ψηφιακών νομάδων.
5. Η αποτίμηση της συνολικής εμπειρίας διαμονής των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα.

Οι στόχοι αυτοί μεταφράζονται σε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία καθοδηγούν τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων:

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου κινητικότητας των ψηφιακών νομάδων και ποια κριτήρια αξιολόγησης εφαρμόζονται κατά την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού;
- Ποια επιμέρους στοιχεία της πολιτικής βίζας επηρεάζουν την απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό διαμονής και εργασίας;
- Ποια επιμέρους στοιχεία της πολιτικής φορολογικών κινήτρων επηρεάζουν την απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό διαμονής και εργασίας;
- Ποια επιμέρους στοιχεία της επίσημης διαδικτυακής ιστοσελίδας επηρεάζουν την απόφαση των ψηφιακών νομάδων να θεωρήσουν χρήσιμη την ιστοσελίδα "Work from Greece" για την προετοιμασία και τη διαμονή των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα;
- Ποια επιμέρους στοιχεία και εμπλεκόμενα μέρη του γενικού περιβάλλοντος της Ελλάδας, επηρεάζουν την συνολική εμπειρία διαμονής των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα;

Τα ερευνητικά ερωτήματα συνδέονται άμεσα με τους ερευνητικούς στόχους, καθώς αποτελούν το αναλυτικό πλαίσιο μέσω του οποίου καθίσταται δυνατή η συστηματική διερεύνηση του υπό μελέτη φαινομένου και η εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων με τη χρήση κατάλληλων επιστημονικών μεθόδων και τεχνικών.

5.2 Μεθοδολογία Έρευνας

Η έρευνα αποτελεί μια φιλοσοφία συστηματικής μελέτης που διερευνά κριτικά διάφορες πτυχές της επαγγελματικής εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης σημαντικών εννοιών που διαχειρίζονται μια συγκεκριμένη διαδικασία και της ανάπτυξης και ανάλυσης νέων θεωριών. Επιπλέον, η έρευνα περιλαμβάνει τον εντοπισμό ερευνητικού προβλήματος, τη δημιουργία υποθέσεων, τη συλλογή, την ανάλυση και την αξιολόγηση δεδομένων και την εξαγωγή συμπερασμάτων. Οι τρεις συνήθεις προσεγγίσεις για τη διεξαγωγή έρευνας είναι η ποιοτική μέθοδος, η ποσοτική μέθοδος και οι μικτές μέθοδοι (Ghanad, 2023).

Μια ποσοτική ερευνητική μέθοδος ασχολείται με την ποσοτικοποίηση και την ανάλυση μεταβλητών με σκοπό την εξαγωγή αποτελεσμάτων. Περιλαμβάνει τη χρήση και ανάλυση αριθμητικών δεδομένων χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες στατιστικές τεχνικές για να απαντηθούν ερωτήματα όπως ποιος, πόσο, τι, πού, πότε, πόσα και πώς. Με άλλα λόγια, οι ποσοτικές ερευνητικές μέθοδοι χρησιμοποιούνται για την εξήγηση ενός ζητήματος ή φαινομένου μέσω της συλλογής δεδομένων σε αριθμητική μορφή και της ανάλυσής τους με τη βοήθεια μαθηματικών μεθόδων, ιδίως στατιστικής (Apuke, 2017). Η παρούσα έρευνα υιοθετεί ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση, με στόχο τη συστηματική καταγραφή των αντιλήψεων και εμπειριών των ψηφιακών νομάδων. Ο σκοπός της έρευνας είναι η αποτύπωση της αποτελεσματικότητας των ελληνικών πολιτικών προσέλκυσης και διαχείρισης ψηφιακών νομάδων, όπως αυτή εκλαμβάνεται από τους ίδιους τους χρήστες των πολιτικών αυτών.

5.3 Εργαλείο έρευνας

Το εργαλείο έρευνας είναι ένα μέσο συλλογής δεδομένων στην έρευνα, όπως ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και παρατήρηση. Η διαδικασία συλλογής ποσοτικών δεδομένων περιλαμβάνει: (1) τον ορισμό των συμμετεχόντων ή του δείγματος της έρευνας, (2) την λήψη εξουσιοδοτήσεων από οργανισμούς ή άτομα, (3) τον προσδιορισμό του είδους των δεδομένων που θα συλλεχθούν, (4) την επιλογή ερευνητικών μέσων, και (5) την κατεύθυνση της διαδικασίας συλλογής δεδομένων (Ghanad, 2023).

Στην παρούσα εργασία, το βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων ήταν ένα δομημένο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, σχεδιασμένο ώστε να καλύπτει όλους τους άξονες της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε:

- δημογραφικές και επαγγελματικές πληροφορίες,
- ερωτήσεις κλειστού τύπου με κλίμακας Likert,
- ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και
- μία ανοικτή ερώτηση για αποτύπωση σχολίων.

Η δομή του εργαλείου διασφαλίζει τη δυνατότητα στατιστικής επεξεργασίας και συγκριτικής ανάλυσης.

Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με τη βοήθεια της θεωρητικής επισκόπησης και των ερευνητικών ερωτημάτων και πριν την οριστικοποίηση της δομής του, προηγήθηκε πιλοτική έρευνα με 20 ανεξάρτητα άτομα, με στόχο τη βελτίωση της σαφήνειας, της δομής και της εγκυρότητας των ερωτήσεων. Το ερωτηματολόγιο δομείται σε 7 ενότητες. Ειδικότερα, η Ενότητα 1: Μοντέλο Κινητικότητας ψηφιακών νομάδων (Mobility Pattern) περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει τον χρόνο και τον τόπο της κινητικότητας των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα. Η Ενότητα 2: Κριτήρια Αξιολόγησης Προορισμού (Nomadism in Greece) περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει τους παράγοντες επιλογής της Ελλάδας ως προορισμού. Η Ενότητα 3: Αξιολόγηση Νομοθετικού Πλαισίου Ελλάδας (Greek Digital Nomad Visa Process & No application of Digital Nomad Visa) περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει τα κριτήρια αξιολόγησης του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα. Η Ενότητα 4: Αξιολόγηση Φορολογικών Κινήτρων (Tax Incentives) περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει τα κριτήρια αξιολόγησης για τα φορολογικά κίνητρα που παρέχει η Ελλάδα. Η Ενότητα 5: Αξιολόγηση επίσημης ιστοσελίδας (Website Rating) περιλαμβάνει 2 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει τα κριτήρια αξιολόγησης για την επίσημη ιστοσελίδα που έχει θεσπίσει η Ελλάδα. Η Ενότητα 6: Παρουσίαση της εμπειρίας των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα (Digital Nomad Experience in Greece) περιλαμβάνει 7 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει ποιά ήταν η συνολική εμπειρία των ψηφιακών νομάδων από την διαμονή τους στην Ελλάδα. Τέλος, η Ενότητα 7: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά (Demographics) περιλαμβάνει 7 ερωτήσεις και στόχο έχει να διερευνήσει το κοινωνικό-δημογραφικό προφίλ των ψηφιακών νομάδων.

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου παρουσιάζονται αναλυτικά στο Παράρτημα Α.

5.4 Δειγματοληψία - Δείγμα

Σε μια έρευνα, ένα δείγμα είναι μια υποομάδα ατόμων που επιλέγονται από έναν πληθυσμό. Επομένως, ο ερευνητής μελετά το δείγμα και στη συνέχεια αναζητά την

κοινοποίηση των αποτελεσμάτων στον πληθυσμό. Ένα από τα πλεονεκτήματα της χρήσης μιας έρευνας με δημοσκόπηση είναι ότι ο ερευνητής μπορεί να συλλέξει δεδομένα από ένα δείγμα ερωτηθέντων από έναν μεγάλο πληθυσμό. Η ανάλυση μεγάλων συνόλων δεδομένων αντιπροσωπεύει σωστά την ποικιλομορφία του πληθυσμού και πιθανόν η συλλογή δεδομένων μπορεί να γενικευτεί στον μεγαλύτερο πληθυσμό με μεγαλύτερη αξιοπιστία από τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω μιας μελέτης περίπτωσης (Ghanad, 2023). Στην παρούσα εργασία, η δειγματοληψία ήταν μη πιθανοτική, με τη μέθοδο της σκόπιμης δειγματοληψίας, καθώς το ερωτηματολόγιο απευθυνόταν αποκλειστικά σε ψηφιακούς νομάδες που έχουν επισκεφθεί την Ελλάδα. Η σκόπιμη δειγματοληψία έχει αναδειχθεί ως η πλέον κατάλληλη δειγματοληψία στην μικτή μεθοδολογική έρευνα λόγω της ικανότητάς της να παρέχει πλούσιες, εξειδικευμένες πληροφορίες για το πλαίσιο. Η σκόπιμη δειγματοληψία ορίζεται "ως η σκόπιμη επιλογή μονάδων - όπως άτομα, περιπτώσεις ή γεγονότα - με βάση τη συνάφειά τους με το ερευνητικό ερώτημα"(Tajik et al., 2025), αυτή η μέθοδος είναι ιδιαίτερα πολύτιμη για την εξερεύνηση σύνθετων φαινομένων σε βάθος (Tajik et al., 2025). Η μέθοδος αυτή θεωρείται κατάλληλη για πληθυσμούς που δεν είναι εύκολα προσβάσιμοι μέσω παραδοσιακών δειγματοληπτικών τεχνικών. Το τελικό δείγμα αποτελείται από συμμετέχοντες, οι οποίοι πληρούσαν τα κριτήρια ένταξης:

α) εργασία εξ αποστάσεως,

β) προσωρινή διαμονή στην Ελλάδα (στο παρόν ή στο παρελθόν),

γ) συμμετοχή σε διαδικτυακές κοινότητες ψηφιακών νομάδων.

Η ερευνητική διαδικασία της παρούσας διπλωματικής εργασίας υλοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, το οποίο δομήθηκε σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα και πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας των δεδομένων, μέσω του ελέγχου εγκυρότητας του περιεχομένου του ερωτηματολογίου και του ελέγχου εγκυρότητας της δομής του ερωτηματολογίου. Ο έλεγχος εγκυρότητας του περιεχομένου του ερωτηματολογίου έγινε με πιλοτική έρευνα σε 20 ανεξάρτητα άτομα, που στόχο είχε τη βελτίωση της σαφήνειας, της δομής και της εγκυρότητας των ερωτήσεων και ο έλεγχος εγκυρότητας της δομής του ερωτηματολογίου έγινε με εμπειρογνωμική αξιολόγηση, από την κ. Άννα Κυριακάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού, της Σχολής

Επιστημών της Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου και κ. Θεοδώρα Θεολόγη, Υποψήφια Διδάκτωρ στο Τμήμα Οικονομικών και Διοίκησης Τουρισμού, του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Στη συνέχεια και εφόσον έγιναν οι κατάλληλες αναπροσαρμογές, το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε σε εξειδικευμένες κοινότητες ψηφιακών νομάδων στο Facebook (Πίνακας 5.1). Η επιλογή των ομάδων έγινε μέσω στοχευμένης αναζήτησης στην εσωτερική μηχανή αναζήτησης της πλατφόρμας, καθώς και μέσω παραπομπών από την επίσημη ιστοσελίδα Work from Greece. Το ερωτηματολόγιο παρέμεινε ενεργό για διάστημα 8 εβδομάδων.

Η επιλογή διαδικτυακής έρευνας αιτιολογείται από τη φύση του πληθυσμού-στόχου, καθώς οι ψηφιακοί νομάδες χρησιμοποιούν συστηματικά διαδικτυακά εργαλεία και κοινότητες για ενημέρωση και δικτύωση.

Πίνακας 5.1: *Ομάδες που δημοσιεύτηκε η έρευνα*

Μέλη	**Όνομα Ομάδας**
20,060	Digital Nomads Athens
939	Digital Nomads Corfu
1,200	Digital Nomads in Syros Island
1,200	Digital Nomads Kalamata
3,000	Digital Nomads Thessaly & Central Greece
745	Digital Nomads Rhodes
15,700	Digital Nomads & Remote Workers Chania - Crete
410	Digital Nomads - Remote workers & Expats Rethymno - Crete
64,600	Digital Nomads in Greece
7,000	Greece Digital Nomads
8,800	Nomad Hub Greece
6,400	*Digital Nomads* Work from anywhere in Greece
4,400	Digital Nomads Crete

26,800	Digital Nomads & Expats in Athens
5,600	Expats Greece Community

Πηγή: Επεξεργασία συγγραφέα

5.5 Διάρκεια και περιορισμοί της Έρευνας

Η παρούσα έρευνα διήρκησε 10 εβδομάδες και παρά τη συμβολή της στην κατανόηση της αντιλαμβανόμενης αποτελεσματικότητας των πολιτικών για τους ψηφιακούς νομάδες στην Ελλάδα, ορισμένοι περιορισμοί θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία των ευρημάτων. Καταρχάς, η χρήση μη πιθανοτικής σκόπιμης δειγματοληψίας, αν και πρόσφορη για την πρόσβαση σε έναν δύσκολα προσεγγίσιμο πληθυσμό, περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων στο ευρύτερο σύνολο των ψηφιακών νομάδων. Επιπλέον, το σχετικά περιορισμένο μέγεθος του τελικού δείγματος, καθώς και το γεγονός ότι η έρευνα αφορούσε αποκλειστικά άτομα που έχουν επισκεφθεί την Ελλάδα, ενδέχεται να επηρεάζουν την ευρύτερη εξωτερική εγκυρότητα των συμπερασμάτων. Βέβαια, ενώ η συγκέντρωση δεδομένων μέσω διαδικτυακού ερωτηματολογίου ενδέχεται να εισάγει μεροληψία αυτοεπιλογής, καθώς συμμετείχαν άτομα ενεργά σε διαδικτυακές κοινότητες και εξοικειωμένα με ψηφιακά μέσα, η μεροληψία μειώνεται σημαντικά καθώς το δείγμα χαρακτηρίζεται από την εξοικείωσή του με ψηφιακά μέσα. Επίσης, επειδή η παρούσα έρευνα εξετάζει πολιτικές που αφορούν το νομικό και φορολογικό πλαίσιο μίας χώρας, τα οποία μπορεί να μεταβληθούν άμεσα με νέους νόμους, περιορίζεται η χρονική ισχύς των αποτελεσμάτων. Τέλος, παρότι προηγήθηκε πιλοτική έρευνα για τη βελτίωση του ερωτηματολογίου, παραμένει το ενδεχόμενο οι απαντήσεις να επηρεάστηκαν από την υποκειμενική αντίληψη των συμμετεχόντων και από τον αυτοαναφερόμενο χαρακτήρα των δεδομένων.

5.6 Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Η περιγραφική έρευνα στοχεύει στην ακριβή περιγραφή ενός πληθυσμού, μιας κατάστασης και ενός φαινομένου και των χαρακτηριστικών που ασχολούνται

περισσότερο με το "τι, πού και πότε" παρά με το "γιατί" έχει συμβεί κάτι. Οι τρεις κύριοι τύποι περιγραφικής έρευνας είναι η έρευνα με δημοσκόπηση, η μελέτη περίπτωσης και η παρατήρηση (Ghanad, 2023). Η έρευνα με δημοσκόπηση είναι μια ποσοτική προσέγγιση στην οποία ο ερευνητής κατανέμει μια σειρά ερωτήσεων σε ένα δείγμα έρευνας. Η φάση της ανάλυσης διαλειτουργεί στατιστικά δεδομένα για να καταλήξει σε αποδεικτικά ή διαψευστικά συμπεράσματα. Οι ερωτηθέντες απαντούν μέσω ερωτηματολογίων, ερευνών ή δημοσκοπήσεων. Η έρευνα για τη συλλογή ακριβών και αποτελεσματικών δεδομένων πρέπει να περιλαμβάνει τις κατάλληλες ερωτήσεις έρευνας με ανοιχτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις. Η μέθοδος της έρευνας μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε διαδικτυακά είτε δια ζώσης με μεγάλο μέγεθος δείγματος (Ghanad, 2023).

Στην παρούσα εργασία, η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του προγράμματος IBM SPSS Statistics Version 29.0.2.0 (20). Η στατιστική ανάλυση πραγματοποιήθηκε σε τρία επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο, πραγματοποιήθηκε περιγραφική αποτύπωση του δείγματος με περιγραφική στατιστική προκειμένου να προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά του δείγματος και περιγραφική ανάλυση των βασικών μεταβλητών για τον προσδιορισμό των τάσεων. Στο δεύτερο επίπεδο, πραγματοποιήθηκε επαγωγική στατιστική ανάλυση με διερεύνηση μεταξύ ομάδων υποθέσεων και με εξέταση συσχετίσεων μεταξύ δεικτών, προκειμένου να προσδιοριστούν σημαντικοί παράγοντες και σημαντικές σχέσεις μεταξύ παραγόντων. Τέλος, τα ποιοτικά δεδομένα της ανοικτής ερώτησης του ερωτηματολογίου αναλύθηκαν με θεματική ανάλυση, ώστε να εντοπιστούν επαναλαμβανόμενα μοτίβα και αξιολογικές κρίσεις των συμμετεχόντων.

6. Αποτελέσματα της Πρωτογενούς Έρευνας

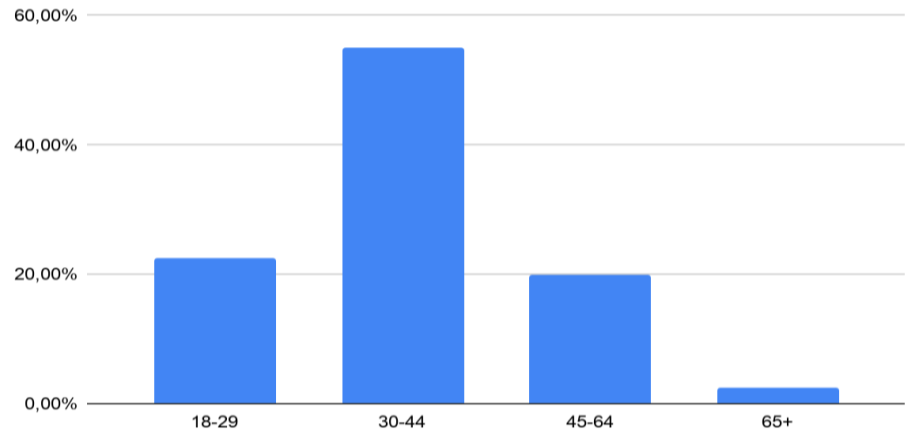
Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου σχετικά με την αντίληψη των ψηφιακών νομάδων σχετικά με την αποτελεσματικότητα των ελληνικών πολιτικών για την προσέλκυση και τη διαχείρισή της διαμονής τους στην Ελλάδα. Η επεξεργασία των ευρημάτων επιτρέπει την ανάδειξη κρίσιμων παραγόντων που επηρεάζουν την επιλογή της χώρας ως τόπου προσωρινής διαμονής και εργασίας, καθώς και την αποτίμηση των υφιστάμενων πολιτικών και υποδομών.

6.1 Περιγραφή Δείγματος

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων της έρευνας προκειμένου να προσδιοριστούν τα βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, συλλέχθηκαν δεδομένα από συνολικά 80 συμμετέχοντες (N=80), οι οποίοι αποτέλεσαν το δείγμα της μελέτης. Η περιγραφική ανάλυση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ερωτηθέντων χρησιμοποιήθηκε για να διατυπωθεί η εικόνα του προφίλ του δείγματος, όπως αναλύεται παρακάτω.

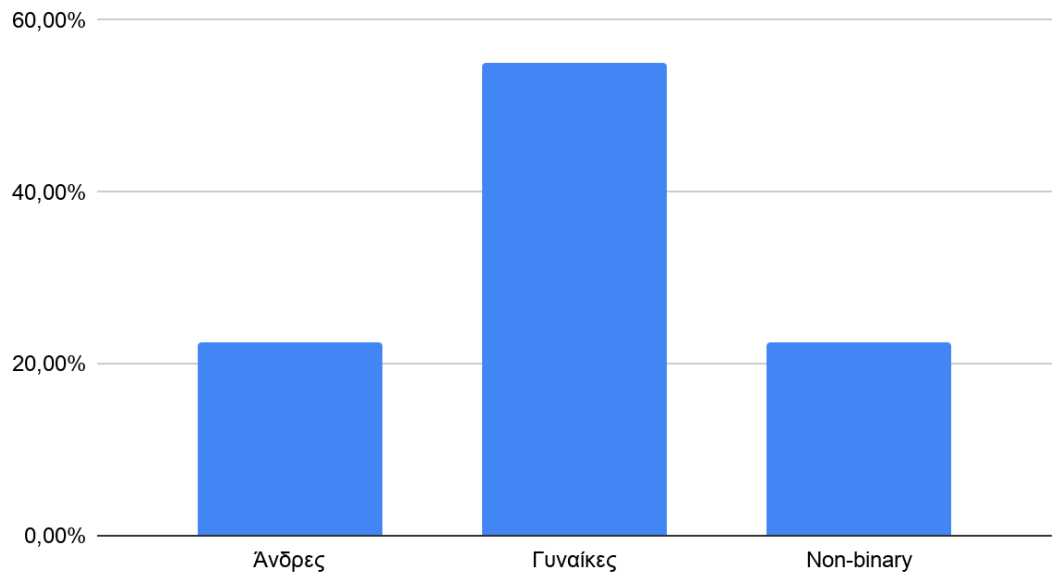
Γράφημα 6.1: *Ηλικιακή ομάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Το δείγμα καλύπτει ένα ευρύ ηλικιακό εύρος (Γράφημα 6.1), από 18 έως 64 έτη, καθώς το 92,5% ανήκει σε μία από τις τρεις ηλικιακές ομάδες γενεών, των generation z (18-29), millennials (30-44) και generation x (45-64). Η επικρατέστερη ηλικιακή ομάδα είναι της γενιάς των millennials (55%) και ακολουθούν οι ηλικιακές ομάδα των generation z (22,5%) και generation x (22%). Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι το δείγμα αποτελείται από άτομα παραγωγικής ηλικίας 18–44 ετών (77,5%).

Γράφημα 6.2: *Κατηγορίες Φύλου*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Όσον αφορά τη δημογραφική κατανομή ανά φύλο (Γράφημα 6.2), το δείγμα αποτελείται από 18 άνδρες (22.5%), 44 γυναίκες (55%) και 16 Non-binary άτομα (22,5%). Παρόλο που η κατανομή συγκεντρώνεται στο θηλυκό φύλο, όλα τα φύλα εκπροσωπούνται καθώς υπάρχει σημαντική συμμετοχή και στο ανδρικό και στο non-binary φύλο.

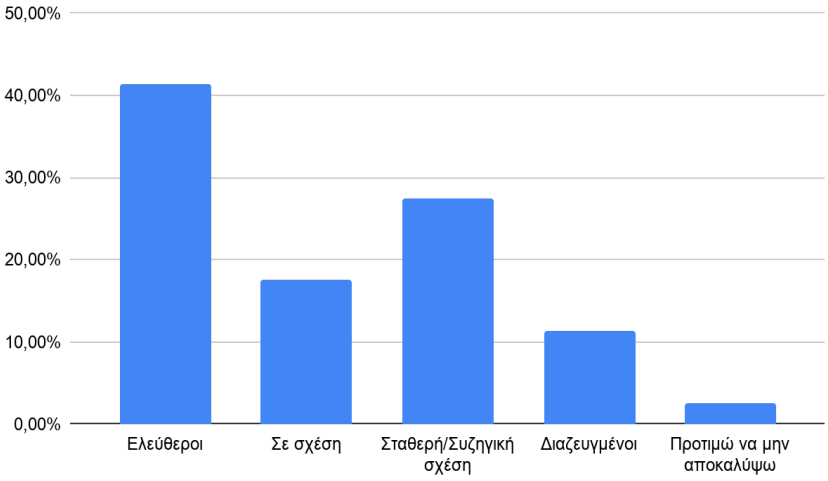
Γράφημα 6.3: *Εθνικότητα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Σχετικά με την εθνικότητα, το δείγμα έχει κατηγοριοποιηθεί σε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μη. Όπως παρατηρείται και από το (Γράφημα 6.3) η κατανομή είναι οριακά ομοιόμορφη με τους Ευρωπαίους πολίτες να έχουν μία μικρή υπεροχή (56,3%) σε σχέση με τους μη Ευρωπαίους (43,8%). Η σχεδόν ίση αναλογία Ευρωπαίων και μη Ευρωπαίων πολιτών επιτρέπει ερμηνείες που δεν είναι εξαρτώνται από την εθνικότητα.

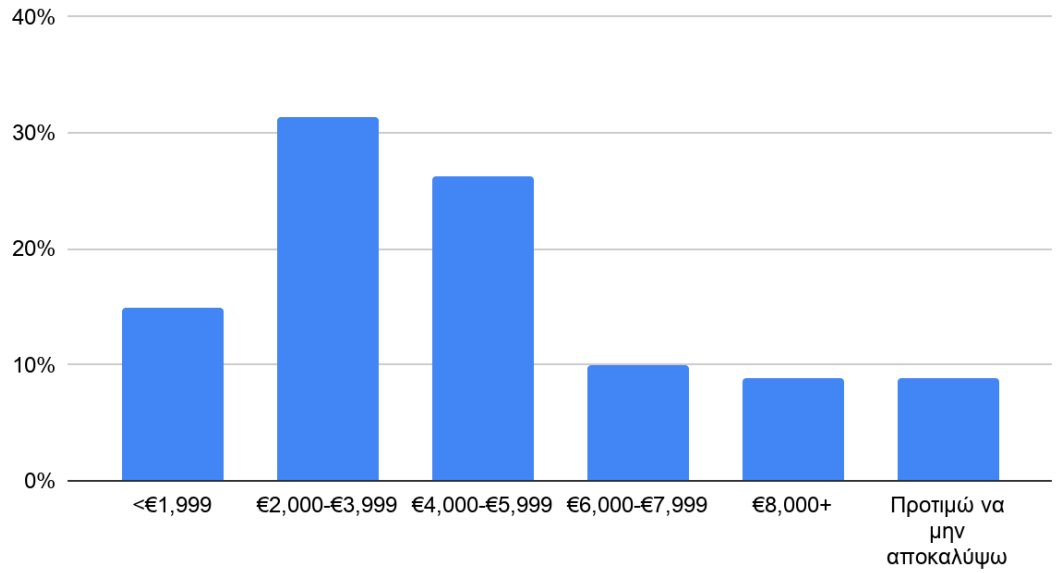
Γράφημα 6.4: *Κατάσταση Προσωπικής Σχέσης*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Η κατάσταση προσωπικής σχέσης των συμμετεχόντων (Γράφημα 6.4) διαμορφώνεται ως εξής: 33 άτομα (41,3%) αναφέρουν ότι είναι ελεύθεροι, 14 άτομα (17,5%) βρίσκονται σε σχέση, 22 άτομα (27,5%) είναι σε σταθερή/συζυγική σχέση και 9 άτομα είναι διαζευγμένοι (11,3%). Η κατανομή είναι σχετικά ομοιόμορφη, με μερική υπεροχή των ελεύθερων ερωτηθέντων.

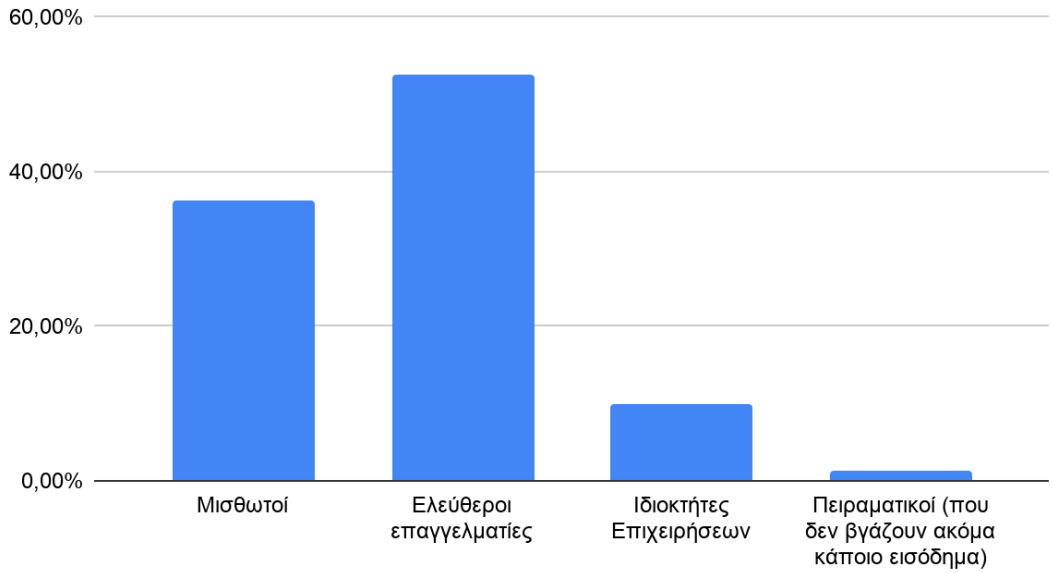
Γράφημα 6.5: *Μηνιαίο Καθαρό Εισόδημα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Το μηνιαίο καθαρό εισόδημα των συμμετεχόντων (Γράφημα 6.5) παρουσιάζει σχετική ανομοιομορφία. Επιπλέον, οι απαντήσεις συγκεντρώνονται κυρίως στις εισοδηματικές κατηγορίες <€1,999 (15%), €2,000-€3,999 (31,3%) και €4,000-€5,999 (26,3%). Γεγονός που υποδηλώνει πως στο δείγμα δεν περιλαμβάνει μεγάλο ποσοστό σε υψηλά εισοδήματα €6.000+ και πως υπάρχει μεγάλο εύρος στο επίπεδο εισοδήματος. Συγκριτικά με το επίπεδο εισοδήματος στην Ελλάδα, που ο μέσος καθαρός μισθός διαμορφώνεται στα €1.131 (Καθημερινή, 2025), το επίπεδο εισοδήματος των ψηφιακών νομάδων είναι εξαιρετικά υψηλό, γεγονός που οφείλεται στο εισοδηματικό κριτήριο για την έκδοση Βίζας Ψηφιακού Νομά, ελάχιστο μηνιαίο καθαρό εισόδημα 3.500€.

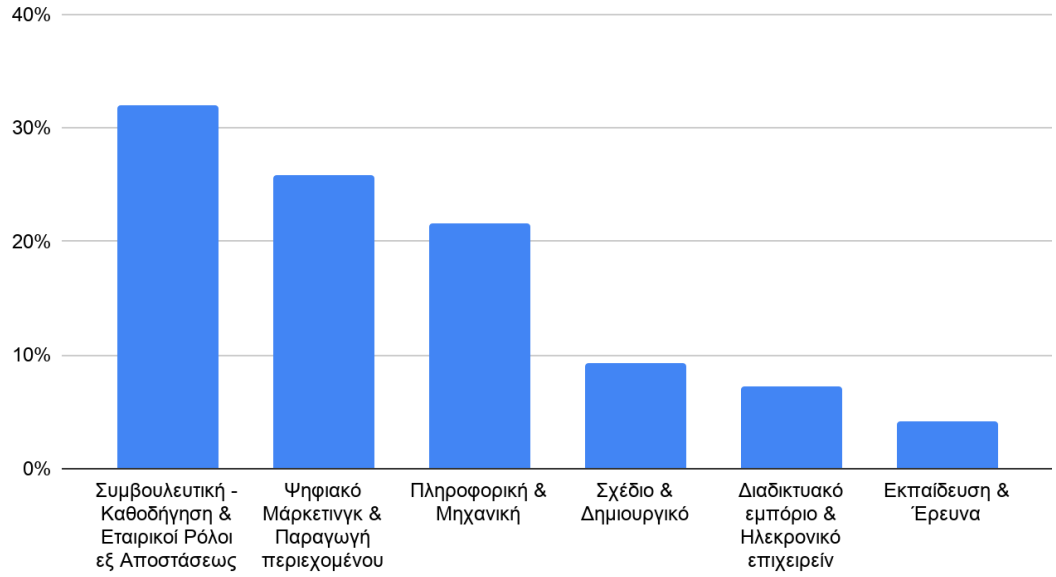
Γράφημα 6.6: *Επαγγελματική Κατάσταση*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Στην επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων (Γράφημα 6.6), το δείγμα χαρακτηρίζεται από σχετική επικράτηση των Ελεύθερων επαγγελματιών (freelancers), οι οποίοι αποτελούν 42 συμμετέχοντες (52,5%). Ακολουθούν οι μισθωτοί με 29 συμμετέχοντες (36,3%) και οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων με 8 συμμετέχοντες (10%). Η επικράτηση των ελεύθερων επαγγελματιών αποδεικνύει τον υψηλό βαθμό ανεξαρτησίας και ευελιξίας των ψηφιακών νομάδων, ενώ ταυτόχρονα το υψηλό ποσοστό των μισθωτών αποδεικνύει την συμμετοχή ψηφιακών νομάδων με συμβατικές μορφές απασχόλησης, προσδίδοντας πολυδιάστατη εικόνα για το δείγμα.

Γράφημα 6.7: *Επαγγελματικός Τομέας Απασχόλησης*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Στον τομέα απασχόλησης (Γράφημα 6.7), αρκετοί συμμετέχοντες δραστηριοποιούνται σε παραπάνω από έναν τομέα. Οι τρεις κύριοι πυλώνες με σχετικά ίση κατανομή είναι η "Συμβουλευτική - Καθοδήγηση & Εταιρικοί Ρόλοι εξ Αποστάσεως" (32%), το "Ψηφιακό Μάρκετινγκ & Παραγωγή περιεχομένου" (25,8%) και η "Πληροφορική & Μηχανική" (21,6%). Και οι τρεις αυτές κατηγορίες επαγγελμάτων αποτελούν σύγχρονους ψηφιακούς τομείς υψηλής εξειδίκευσης, γεγονός που αποδεικνύει την υψηλή εξειδίκευση των ψηφιακών νομάδων και την ενασχόλησή τους με ψηφιακά επαγγέλματα.

Συμπέρασμα: Μελέτες που αξιολογούν το προφίλ των ψηφιακών νομάδων έχουν δείξει ότι είναι κυρίως Δυτικοί, νέοι επαγγελματίες, άγαμοι, με υψηλή μόρφωση, αυτοαπασχολούμενοι με μέσο εισόδημα και συνήθως εργάζονται σε τομείς όπως το ψηφιακό μάρκετινγκ, ο σχεδιασμός ιστοσελίδων, η διαχείριση λογισμικού, ο προγραμματισμός υπολογιστών, καθώς και η εξ αποστάσεως διδασκαλία γλωσσών (Poulaki et al., 2023). Γεγονός που επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελείται κυρίως από ψηφιακούς νομάδες ελεύθερους επαγγελματίες (52,5%) με υψηλή εξειδίκευση σε ψηφιακά επαγγέλματα (79,4%, Συμβουλευτική, Ψηφιακό Μάρκετινγκ, Πληροφορική), παραγωγικής ηλικίας

(77,5% 18-44 έτη, κυρίαρχοι Millennials), με μέσο οικονομικό επίπεδο (57,6%, 2,000-€5,999) και διεθνικό φύλο (Ευρωπαίοι και μη Ευρωπαίοι). Η εκπροσώπηση από όλα τα φύλα και η επικράτηση των freelancers επιβεβαιώνει ότι η έρευνα εστιάζει σε εξειδικευμένους ψηφιακούς επαγγελματίες που εργάζονται ελεύθερα, ένα προφίλ που είναι κρίσιμο για την κατανόηση των ψηφιακών νομάδων.

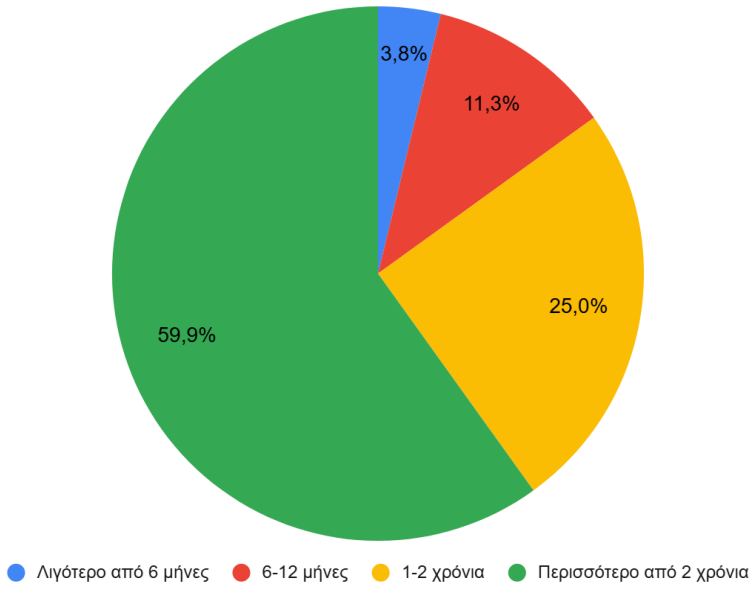
6.2 Περιγραφική ανάλυση βασικών μεταβλητών

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν με σκοπό την κατανόηση των βασικών τάσεων του δείγματος για κάθε μία από τις ενότητες.

6.2.1 Μοντέλο Κινητικότητας ψηφιακών νομάδων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται το μοντέλο κινητικότητας των συμμετεχόντων της έρευνας προσδιορίζοντας την συνολική διάρκεια κινητικότητας, τη διάρκεια παραμονής, την χωρική κατανομή και τον συνήθη τόπο εργασίας.

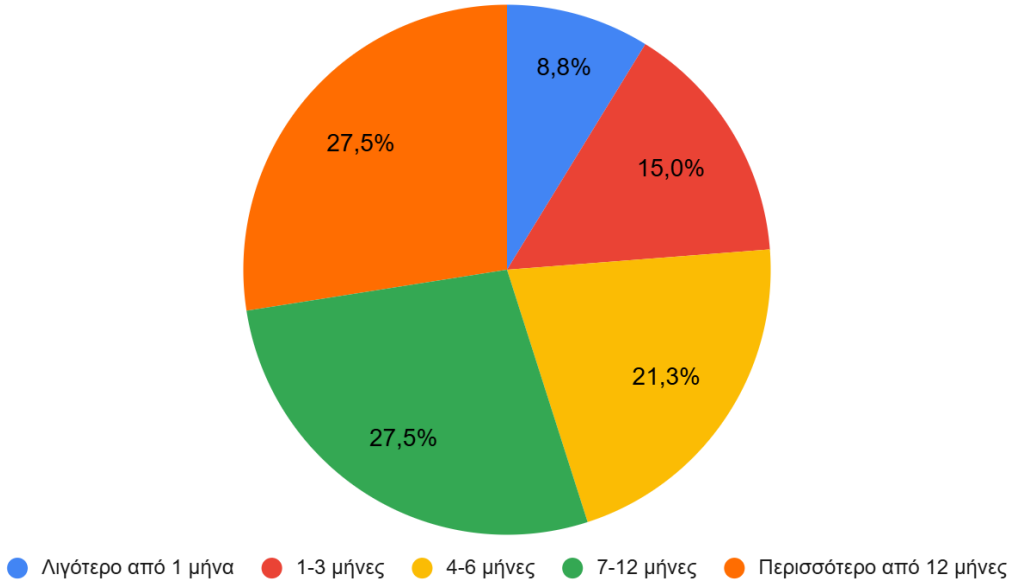
Γράφημα 6.8: *Εμπειρία ψηφιακών νομάδων*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Όπως φαίνεται στο (Γράφημα 6.8), το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων είναι ψηφιακοί νομάδες για περισσότερο από 2 χρόνια (60%). Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι το 25% των συμμετεχόντων διαθέτει σχετικά μέτρια εμπειρία στον τρόπο ζωής του ψηφιακού νομά (1-2 έτη), ενώ το 15,1% (λιγότερο από 1 έτος) δεν διαθέτει σχεδόν καθόλου εμπειρία. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν πως το φαινόμενο των ψηφιακών νομάδων βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης και διεύρυνσης.

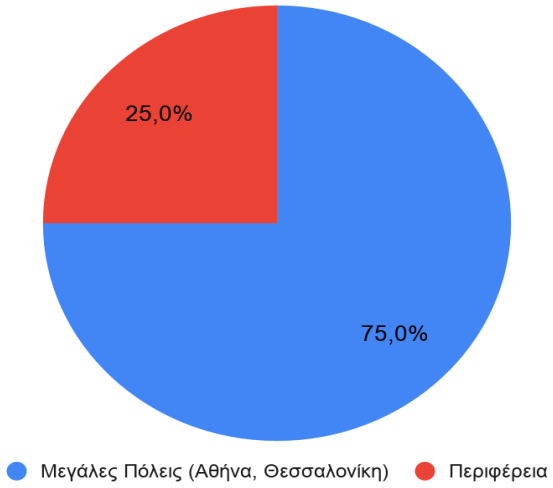
Γράφημα 6.9: *Διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

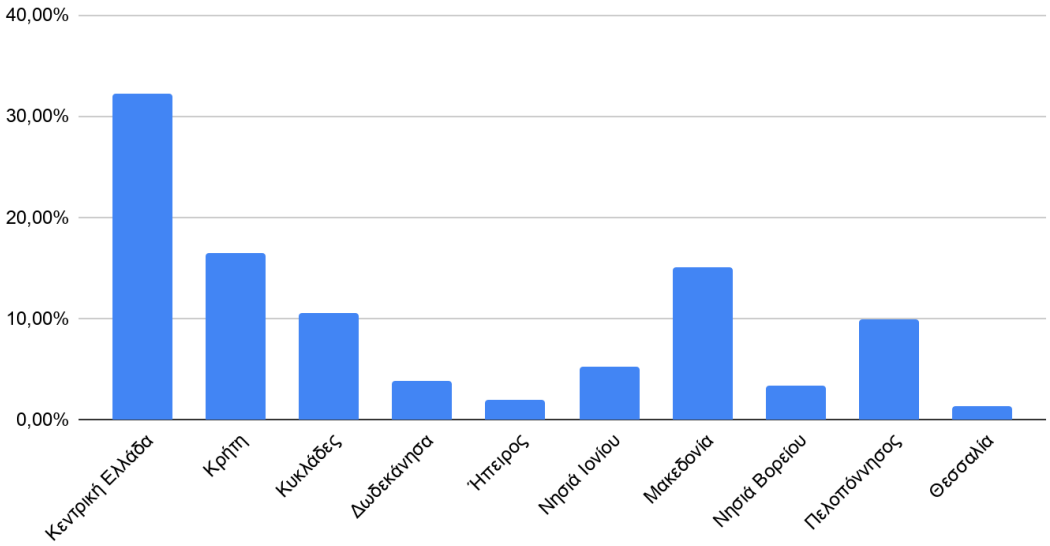
Η ανάλυση αναδεικνύει ότι η παραμονή των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα ποικίλει και δεν επικρατεί κάποια κατηγορία διάρκειας παραμονής (Γράφημα 6.9). Η κατανομή είναι ομοιόμορφη σε όλες τις κατηγορίες και το εύρημα αυτό υποδεικνύει ότι η χώρα λειτουργεί ως ενδιάμεσος ή εποχικός προορισμός, αλλά παράλληλα και ως τόπος μόνιμης εγκατάστασης.

Γράφημα 6.10: *Διαμονή στην Ελλάδα διάκριση πόλεων - περιφέρειας*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Γράφημα 6.11: *Περιοχές διαμονής στην Ελλάδα*

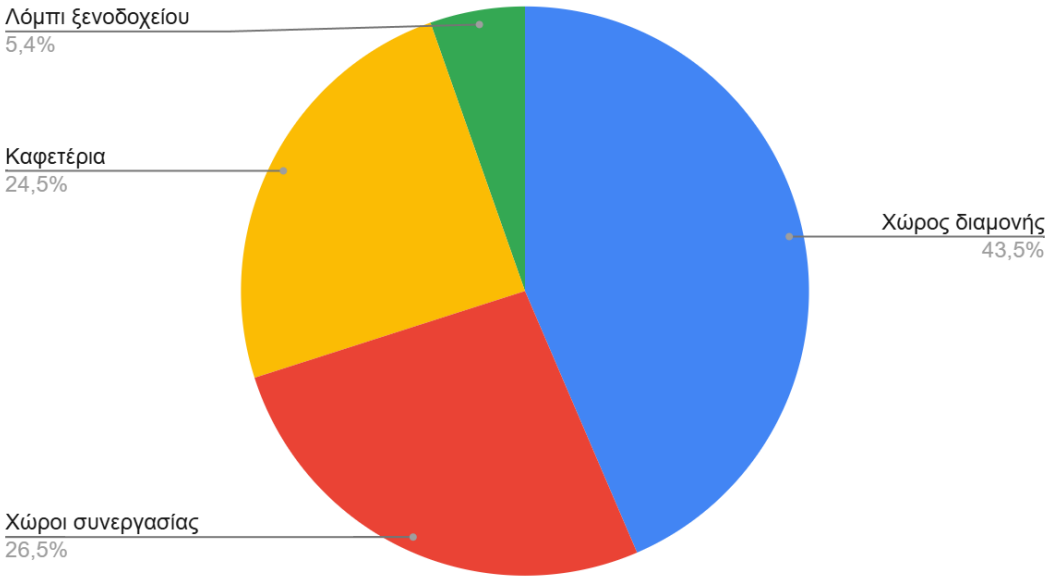

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Σε γεωγραφικό επίπεδο, η προτίμηση των συμμετεχόντων επικεντρώνεται σε μεγάλα αστικά κέντρα με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στις δύο μεγαλύτερες πόλεις της χώρας (Γράφημα 6.10), την **Αθήνα και την Θεσσαλονίκη (75%).** Οι ψηφιακοί νομάδες κατά την διαμονή τους στην Ελλάδα, επισκέπτονται παραπάνω από μία περιοχές (Γράφημα 6.11). Οι τέσσερις πιο συχνές επιλογές είναι η **Κεντρική Ελλάδα**

(32,2%), η Κρήτη (16,4%), οι Κυκλάδες (10,5%) και η Μακεδονία (15,1%). Από τις τέσσερις αυτές περιοχές, στην Κεντρική Ελλάδα και την Μακεδονία ανήκουν οι μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, Αθήνα και Θεσσαλονίκη αντίστοιχα, γεγονός που αποδεικνύει την μεγάλη συγκέντρωση σε αστικές περιοχές. Επιπλέον, από τις τέσσερις επικρατέστερες περιοχές, η Κρήτη και οι Κυκλάδες αποτελούν τους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα, γεγονός που αποδεικνύει πως η ζωή των ψηφιακών νομάδων είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον τουρισμό. Η τάση αυτή των ψηφιακών νομάδων να επισκέπτονται μεγάλα αστικά κέντρα και γνωστούς τουριστικούς προορισμούς συνδέεται αρχικά με την σημαντικότητα να έχουν υψηλής ποιότητα υποδομές για το επάγγελμά τους, που συναντώνται στα αστικά κέντρα αφού έχουν καλύτερες υποδομές, και επιπλέον με τον τρόπο ζωής τους, δηλαδή την ανάγκη τους να ταξιδεύουν και να επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς.

Γράφημα 6.12: *Τοποθεσία Εργασίας*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

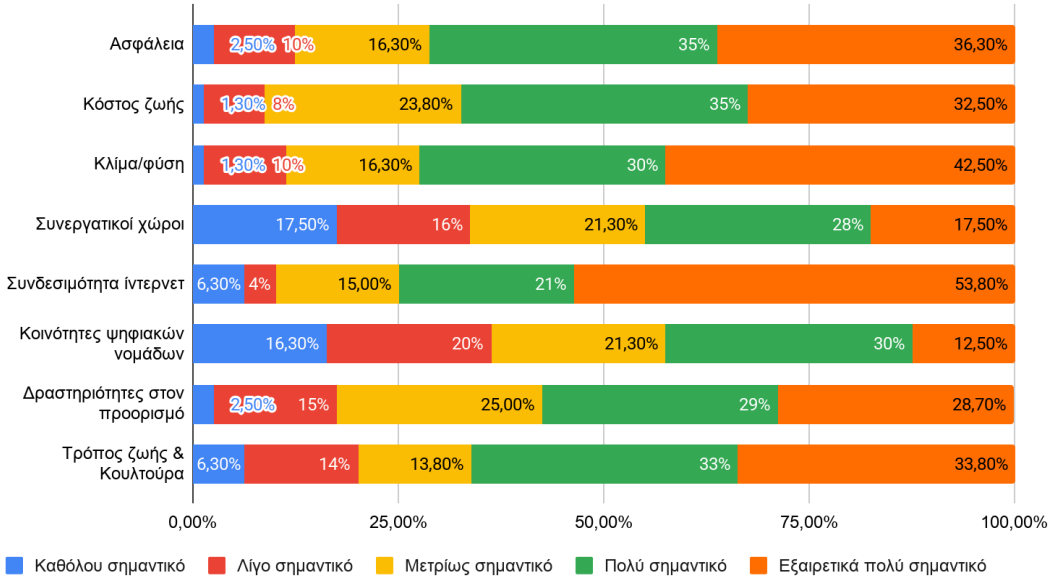
Τα ευρήματα, όπως παρουσιάζονται στον Γράφημα 6.12 υποδεικνύουν ότι οι ψηφιακοί νομάδες εργάζονται κυρίως από τον **ιδιωτικό τους χώρο (43,5%),** ενώ παράλληλα αξιοποιούν σε σημαντικό βαθμό εξειδικευμένους **χώρους συνεργασίας (co-working spaces) (26,5%) και καφετέριες (24,5%).** Η συγκεκριμένη τάση αναδεικνύει τη σημασία της ποιότητας του διαδικτύου, καθώς η εργασία στο χώρο διαμονής τους ή σε

εξειδικευμένους χώρους συνεργασίας διασφαλίζει την σταθερή ταχύτητα διαδικτύου καθώς δεν επηρεάζεται από άλλους χρήστες. Επιπλέον, αναδεικνύεται η σημασία της διαθεσιμότητας των ευέλικτων χώρων εργασίας καθώς η πλειονότητα των συμμετεχόντων έχει εργαστεί σε παραπάνω από μία τοποθεσίες.

6.2.2 Κριτήρια Αξιολόγησης Προορισμού

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κριτήρια αξιολόγησης των συμμετεχόντων της έρευνας για τον προορισμό, προκειμένου να προσδιοριστούν οι παράγοντες επιλογής της Ελλάδας και το επίπεδο δυσκολίας των διαδικασιών προετοιμασίας.

Γράφημα 6.13: *Παράγοντες επιλογής προορισμού*

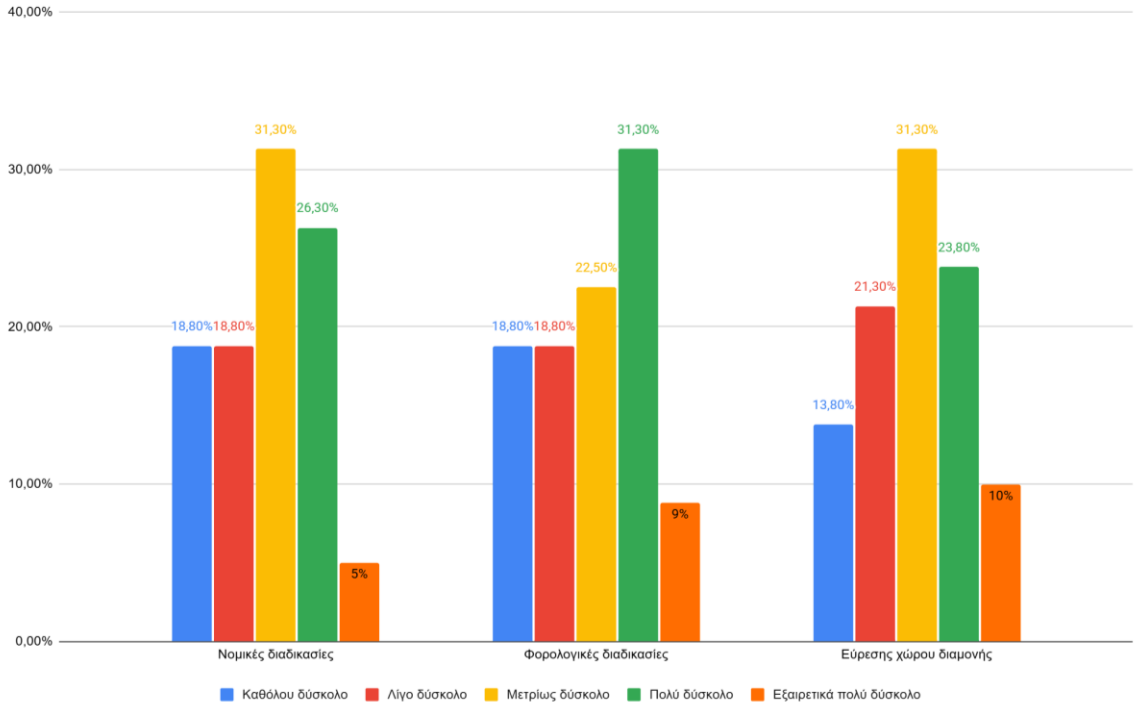
Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Τα κριτήρια τα οποία κρίθηκαν να αξιολογήσουν οι ερωτώμενοι αφορούσαν την ασφάλεια, το κόστος ζωής, το ευνοϊκό κλίμα και το φυσικό περιβάλλον, τους συνεργατικούς χώρους, την συνδεσιμότητα του ίντερνετ, τις κοινότητες ψηφιακών νομάδων, τις δραστηριότητες στον προορισμό και την αλληλεπίδραση με το πολιτισμικό περιβάλλον και την ντόπια κουλτούρα. Οι κυριότεροι παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού από τους ψηφιακούς

νομάδες (Γράφημα 6.13), δηλαδή έχουν μέση τιμή μεγαλύτερη του 3,70 και μικρή τυπική απόκλιση, σχετίζονται με:

- **την συνδεσιμότητα του ίντερνετ**, με μέση τιμή 4,13, τυπική απόκλιση 1,18 και διάμεσο 5 (εξαιρετικά σημαντικό).
- **το ευνοϊκό κλίμα και το φυσικό περιβάλλον**, με μέση τιμή 4,03, τυπική απόκλιση 1,06 και διάμεσο 4 (πολύ σημαντικό).
- **την ασφάλεια**, με μέση τιμή 3,93 με την πλειοψηφία (71,3%), τυπική απόκλιση 1,08 να θεωρεί αυτόν τον παράγοντα πολύ σημαντικό (35%) και εξαιρετικά σημαντικό και διάμεσο 4 (πολύ σημαντικό).
- **το κόστος ζωής**, με μέση τιμή 3,90, τυπική απόκλιση 0,99 και διάμεσο 4 (πολύ σημαντικό).
- **την αλληλεπίδραση με το πολιτισμικό περιβάλλον και την ντόπια κουλτούρα**, με μέση τιμή 3,74, τυπική απόκλιση 1,24 και διάμεσο 4 (πολύ σημαντικό).

Γράφημα 6.14: *Διαδικασίες προετοιμασίας*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

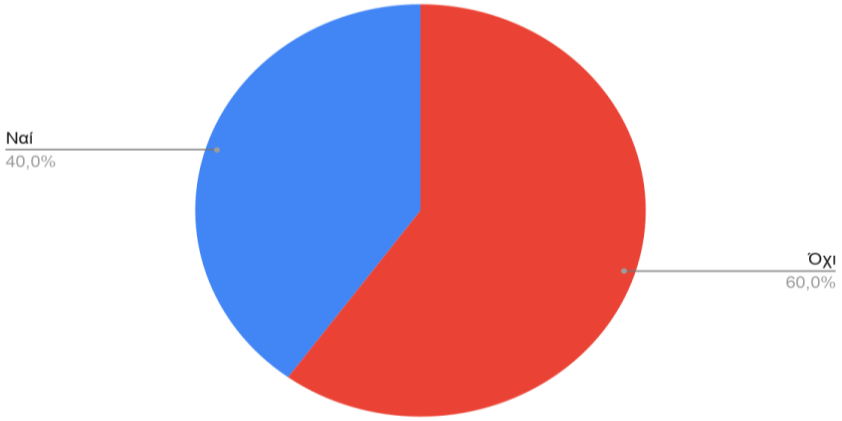
Οι διαδικασίες προετοιμασίας που κρίθηκαν να αξιολογήσουν οι ερωτώμενοι αφορούσαν τις νομικές διαδικασίες, τις φορολογικές διαδικασίες και την διαδικασία αναζήτησης χώρου διαμονής (Γράφημα 6.14). Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής για τη δυσκολία που αντιμετώπισαν, δείχνουν ότι οι τρεις εξεταζόμενες διαστάσεις, δηλαδή οι νομικές διαδικασίες, οι φορολογικές διαδικασίες και η αναζήτηση χώρου διαμονής, αξιολογούνται συνολικά σε μέτριο επίπεδο από τους συμμετέχοντες. Συγκεκριμένα, οι μέσοι όροι κυμαίνονται από 2.80 έως 2.95, ενώ η διάμεσος είναι ίση με 3 σε όλες τις περιπτώσεις, γεγονός που υποδηλώνει ότι η κεντρική τάση των απαντήσεων βρίσκεται στη μεσαία κατηγορία της κλίμακας, δηλαδή θεωρούν τις διαδικασίες μέτρια δύσκολες. Η **υψηλότερη μέση τιμή παρατηρείται στην αναζήτηση χώρου διαμονής (M=2,95), ακολουθούμενη από τις φορολογικές διαδικασίες (M=2,93), ενώ η χαμηλότερη τιμή καταγράφεται στις νομικές διαδικασίες (M=2,80).** Επιπλέον, οι τυπικές αποκλίσεις κυμαίνονται από 1,17 έως 1,27, δείχνοντας μέτρια διασπορά στις απαντήσεις και σχετικά συγκρατημένη μεταβλητότητα μεταξύ των συμμετεχόντων. Συνολικά, τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι οι ερωτώμενοι τείνουν να τοποθετούνται γύρω από τη μέτρια και ελαφρώς δύσκολη αξιολόγηση των συγκεκριμένων πεδίων.

Πιο συγκεκριμένα όπως φαίνεται στο Γράφημα 6.14, το **μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων αξιολογεί τις διαδικασίες ως μέτρια και αρκετά δύσκολες τόσο για το νομικό (57,6%) όσο και για το φορολογικό πλαίσιο (53,8%), γεγονός** που φανερώνει ένα επίπεδο δυσκολίας στις κρατικές διαδικασίες, πιθανόν λόγω υψηλής γραφειοκρατίας και έλλειψης επικοινωνίας στην αγγλική γλώσσα από τις ελληνικές αρχές, όπως προκύπτει από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ψηφιακοί νομάδες από την επίσκεψή τους στην Ελλάδα, που παρουσιάζονται στην υποενότητα 6.2.6. Επιπλέον, όσον αφορά την διαδικασία αναζήτησης κατοικίας οι απαντήσεις ποικίλλουν, γεγονός που πιθανόν να προκύπτει από την μεγάλη γεωγραφική διασπορά του δείγματος και επιβεβαιώνει πως σε ορισμένες περιοχές η αναζήτηση χώρου διαμονής είναι πολύ δυσκολότερη από άλλες.

6.2.3 Αξιολόγηση Νομοθετικού Πλαισίου Ελλάδας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κριτήρια αξιολόγησης των συμμετεχόντων της έρευνας για το νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας ως προορισμού, προκειμένου να προσδιοριστεί η καταλληλότητα του θεσμικό πλαίσιο και των διοικητικών διαδικασιών.

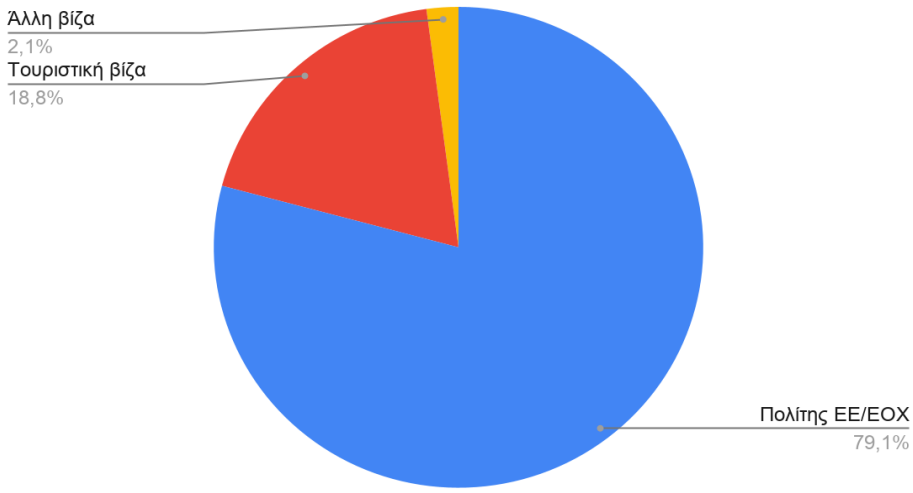
Γράφημα 6.15: *Αίτηση για Βίζα Ψηφιακού Νομά*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Από το σύνολο των 80 συμμετεχόντων για την διαμονή τους στην Ελλάδα (Γράφημα 6.15), **οι 48 (60%) δεν έκαναν αίτηση για Βίζα Ψηφιακού Νομά (60%), ενώ οι 32 (40%)** έκαναν αίτηση.

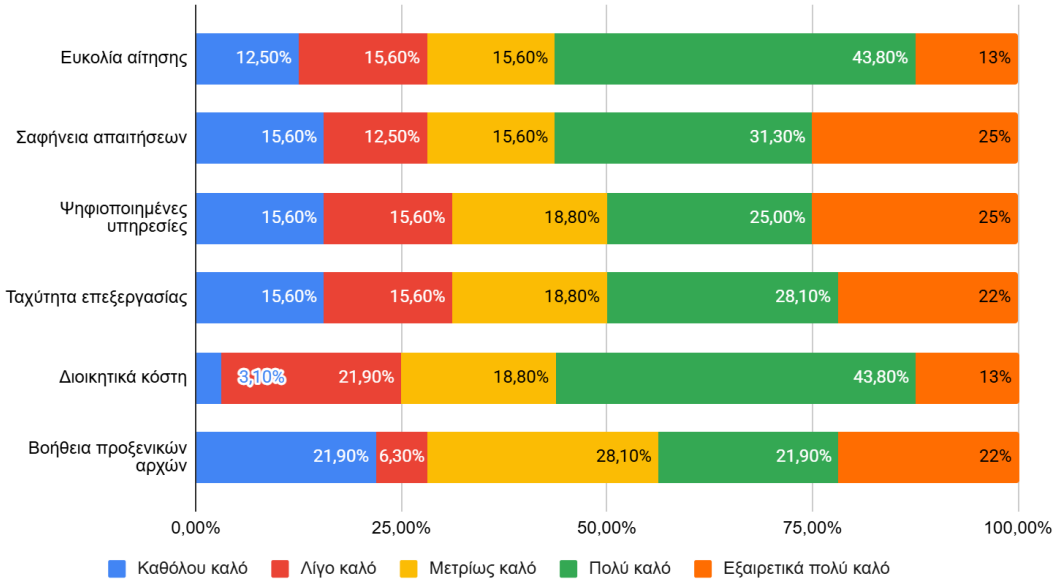
Γράφημα 6.16: *Λόγος μη αίτησης για Βίζα Ψηφιακού Νομά*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Όσοι δεν έκαναν αίτηση για Βίζα Ψηφιακού Νομά, κλήθηκαν να απαντήσουν τον λόγο για τον οποίο δεν προέβησαν σε αίτηση (Γράφημα 6.16). Για το σύνολο των 48 που δεν έκαναν αίτηση, οι λόγοι σχετίζονται με τη χρήση εναλλακτικών τρόπων εισόδου στη χώρα, και συγκεκριμένα **η συντριπτική πλειονότητα (79,2%) δεν προέβη σε αίτηση επειδή είναι πολίτες ΕΕ**/ΕΟΧ και δεν χρειάζονται βίζα για την μετακίνησή τους, ενώ οι υπόλοιποι επειδή χρησιμοποίησαν την Τουριστική Βίζα (18,8%) και ένας (2,1%) επειδή χρησιμοποίησε την Βίζα Οικονομικά Ανεξάρτητου ατόμου καθώς το εισόδημά του ήταν χαμηλότερο από το απαιτούμενο για την έκδοση Βίζας Ψηφιακού Νομά. Το μεγάλο ποσοστό μη συμμετοχής στην έκδοση Βίζας Ψηφιακού Νομά, δεν εγείρει θέματα αξιοποίησης του συγκεκριμένου τύπου βίζας, καθώς οφείλεται στην μεγάλη συμμετοχή Ευρωπαίων πολιτών στην έρευνα, το 56,3% του δείγματος είναι πολίτες ΕΕ/ΕΟΧ.

Γράφημα 6.17: *Αξιολόγηση διαδικασίας έκδοσης Βίζας Ψηφιακού Νομά*

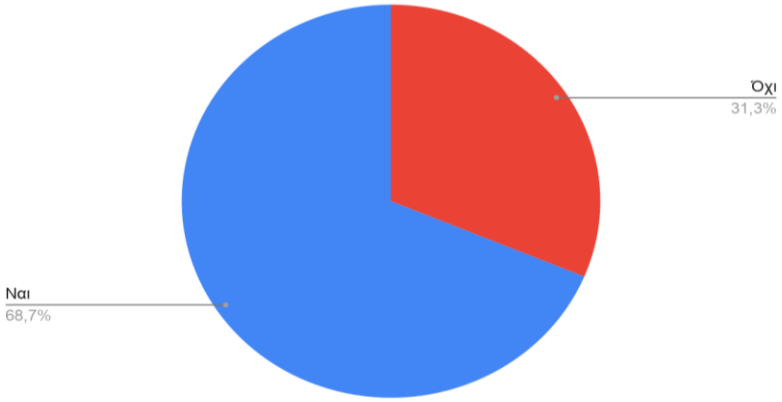

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Όσοι έκαναν αίτηση για Βίζα Ψηφιακού Νομά, κλήθηκαν να αξιολογήσουν την διαδικασία έκδοσης Βίζας Ψηφιακού Νομά βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων (Γράφημα 6.17). Τα κριτήρια αφορούσαν την ευκολία της αίτησης, την σαφήνεια των απαιτήσεων, τις ψηφιοποιημένες υπηρεσίες, την ταχύτητα επεξεργασίας, τα διοικητικά

κόστη και την βοήθεια των προξενικών αρχών. Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής για τη διαδικασία της αίτησης δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν τις επιμέρους διαστάσεις σε γενικά μέτρια προς θετική επίπεδα, με τις μέσες τιμές να κυμαίνονται από 3,16 έως 3,41. **Η υψηλότερη μέση τιμή παρατηρείται στα Διοικητικά κόστη (M=3,41), ακολουθούμενη από την Σαφήνεια των απαιτήσεων (M=3,38), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι παράγοντες αυτοί αξιολογούνται ως οι πλέον θετικοί** ή λιγότερο προβληματικοί. Αντίστοιχα, οι διαστάσεις της Ευκολίας της αίτησης και των Ψηφιοποιημένων υπηρεσιών παρουσιάζουν ταυτόσημη μέση τιμή (M=3,28), ενώ η Ταχύτητα επεξεργασίας ακολουθεί με οριακά χαμηλότερη μέση τιμή (M=3,25). Δεδομένου ότι η κλίμακα μέτρησης αποτυπώνει τον βαθμό θετικής αξιολόγησης των εξεταζόμενων διαστάσεων, οι υψηλότερες μέσες τιμές ερμηνεύονται ως εντονότερα θετικές αντιλήψεις των συμμετεχόντων. Κατά συνέπεια, η υψηλή αξιολόγηση των Διοικητικών κοστών και της Σαφήνειας των απαιτήσεων αντανακλά ευνοϊκή αποτίμηση των συγκεκριμένων παραγόντων και όχι αυξημένη αντίληψη κόστους ή δυσκολίας. Η χαμηλότερη μέση τιμή εντοπίζεται στην Βοήθεια των προξενικών αρχών (M=3,16), χωρίς ωστόσο να υποδηλώνεται έντονα αρνητική στάση, αλλά μια πιο ουδέτερη προς μέτρια αξιολόγηση. Οι διάμεσοι για τις περισσότερες μεταβλητές βρίσκονται στο 4 (πολύ καλή), με εξαίρεση τις Ψηφιοποιημένες υπηρεσίες και την Ταχύτητα επεξεργασίας, όπου η διάμεσος είναι 3 (μετρίως καλή), ενώ οι τυπικές αποκλίσεις δείχνουν μέτρια διασπορά, με μεγαλύτερη μεταβλητότητα στην Βοήθεια των προξενικών αρχών και μικρότερη στα Διοικητικά κόστη. Συνολικά, τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες αξιολογούν σχετικά θετικά τις εξεταζόμενες υπηρεσιακές διαστάσεις, αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στη σαφήνεια των απαιτήσεων και στο διοικητικό κόστος. Αντίθετα, η προξενική υποστήριξη συγκεντρώνει συγκριτικά χαμηλότερες αξιολογήσεις, ενώ παράλληλα παρουσιάζει μεγαλύτερη διαφοροποίηση στις απόψεις των συμμετεχόντων. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι οι εμπειρίες και οι αντιλήψεις σχετικά με την ποιότητα της παρεχόμενης εξυπηρέτησης δεν είναι ομοιόμορφες μεταξύ των ερωτηθέντων.

Γράφημα 6.18: *Επιρροή πολιτικής βίζας στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Όσοι έκαναν αίτηση για Βίζα Ψηφιακού Νομά, επιπλέον κλήθηκαν να απαντήσουν αν η πολιτική βίζας είχε επιρροή στην απόφασή τους να επιλέξουν την Ελλάδα (Γράφημα 6.18). Το **68,8% υποστηρίζει πως η πολιτική βίζας επηρέασε την απόφασή τους να επιλέξουν την Ελλάδας ως προορισμό.** Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί στο ότι η διαδικασία έκδοσης βίζας αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τους ταξιδιώτες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ, η οποία δεν λειτουργεί μόνο ως τυπική προϋπόθεση εισόδου, αλλά και ως ουσιαστικός παράγοντας λήψης ταξιδιωτικής απόφασης.

Σύμφωνα με τα σχόλια κάποιων συμμετεχόντων όπως φαίνονται παρακάτω, το νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας αποτελεί πρόκληση τόσο για τους Ευρωπαίους όσο και για τους μη Ευρωπαίους:

"Ως πολίτης της ΕΕ, υπέθεσα ότι η καταγραφή της διαμονής μου θα ήταν απλή, αλλά τα ραντεβού με φυσική παρουσία, οι ελλείπουσες πληροφορίες και οι αντικρουόμενες οδηγίες έκαναν όλη τη διαδικασία να μοιάζει εξαντλητική και πολύ παλιομοδίτικη."

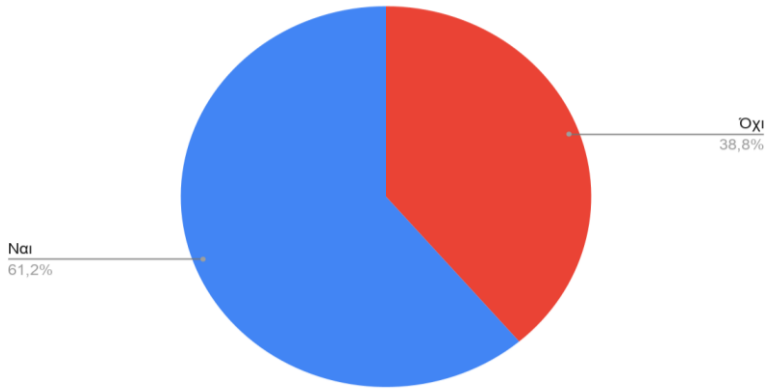
"Η διαδικασία της DNV ήταν πολύ αργή και περίπλοκη."

"Προσωπικά, δεν ξέρω ακόμα πώς να οργανώσω «επίσημα» αυτή την ψηφιακή νομαδική ζωή, καθώς είναι πολύ δύσκολο ή ακριβό να πλοηγηθώ εντός της νομοθεσίας για τους ψηφιακούς νομάδες."

6.2.4 Αξιολόγηση Φορολογικών Κινήτρων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κριτήρια αξιολόγησης των συμμετεχόντων της έρευνας για τα φορολογικά κίνητρα που παρέχει η Ελλάδα ως προορισμός στους ψηφιακούς νομάδες, προκειμένου να προσδιοριστεί το επίπεδο ενημέρωσης ως προς τα φορολογικά κίνητρα και το επίπεδο σημαντικότητας των κινήτρων αυτών για την επιλογή του προορισμού.

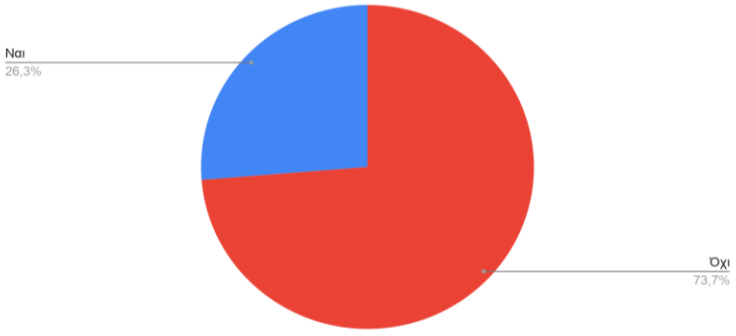
Γράφημα 6.19: *Γνώση φορολογικών κινήτρων πριν την άφιξη στην Ελλάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Τα αποτελέσματα (Γράφημα 6.19) αποκαλύπτουν **υψηλό επίπεδο ενημέρωσης των ψηφιακών νομάδων σχετικά με τα διαθέσιμα φορολογικά κίνητρα πριν την άφιξή τους στην Ελλάδα (61,3%).** Το εύρημα αυτό αναδεικνύει την σημαντικότητα της πολιτικής φορολογικών κινήτρων και αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα λήψης ταξιδιωτικής απόφασης.

Γράφημα 6.20: *Επιρροή πολιτικής φορολογικών κινήτρων στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Αντιθέτως με την περίπτωση της πολιτική της Βίζας Ψηφιακών Νομάδων**, το 73,8% του συνόλου του δείγματος υποστηρίζει πως τα φορολογικά κίνητρα δεν επηρέασαν την απόφασή τους να επιλέξουν την Ελλάδας** ως προορισμό (Γράφημα 6.20). Η διαπίστωση ότι η πολιτική φορολογικών κινήτρων αναγνωρίζεται από σημαντικό ποσοστό συμμετεχόντων ως παράγοντας που λαμβάνεται υπόψη κατά τη λήψη της απόφασης, αλλά δεν φαίνεται να επηρέασε ουσιαστικά την τελική επιλογή τους στην περίπτωση της Ελλάδας, υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη πολιτική δεν αξιοποιείται με τον ίδιο αποτελεσματικό τρόπο.

Σύμφωνα με τα σχόλια κάποιων συμμετεχόντων όπως φαίνονται παρακάτω, ***το φορολογικό πλαίσιο της Ελλάδας αποτελεί πρόκληση για τους ψηφιακούς νομάδες, λόγω της πολυπλοκότητας του φορολογικού συστήματος και της δυσκολίας αξιοποίησης των φορολογικών ελαφρύνσεων***. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, την βραχυχρόνια διαμονή τους και αποφυγή της εμπλοκής τους φορολογικά με το κράτος της Ελλάδας.

"Εάν οι φορολογικοί συντελεστές ήταν απλούστεροι, πιο διαφανείς και κάπως χαμηλότεροι, η διαμονή στην Ελλάδα θα ήταν ακόμη πιο ελκυστική."

"Επειδή το συνολικό σύστημα δεν μου φαίνεται ακόμα εντελώς απλό, αυτή τη στιγμή περνάω λιγότερο από έξι μήνες το χρόνο εδώ."

"Εκτιμώ το πρόγραμμα μείωσης του φόρου εισοδήματος κατά 50% για άτομα που μεταφέρουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα, αλλά η πορεία προς την πραγματική υπαγωγή σε αυτό είναι αδιαφανής και γεμάτη μικρές παγίδες."

"Χωρίς τη βοήθεια ενός τοπικού λογιστή και δικηγόρου, ειλικρινά δεν νομίζω ότι θα μπορούσα να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της εφορίας και των διαδικασιών μετανάστευσης ως εργαζόμενος εξ αποστάσεως."

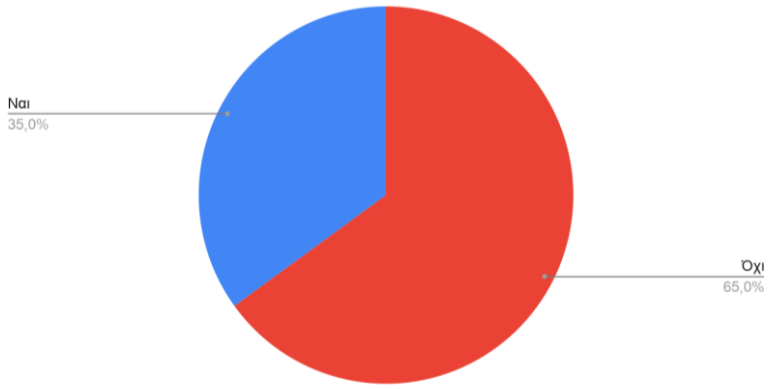
"Κάθε ιστότοπος φαίνεται να παραθέτει διαφορετικούς κανόνες για τη φορολογική κατοικία, το καθεστώς φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ), την κοινωνική ασφάλιση και το καθεστώς ψηφιακού νομαδισμού, επομένως ανησυχώ συνεχώς ότι παρερμηνεύω κάτι σημαντικό."

"Η γραφειοκρατία για τους μετανάστες είναι τρελή και ακόμη δεν έχουμε σαφή εικόνα για τη φορολογική πολιτική αυτής της άδειας (4 χρόνια αργότερα!). Οι χρόνοι επεξεργασίας είναι πολύ, πολύ μεγάλοι."

6.2.5 Αξιολόγηση επίσημης ιστοσελίδας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κριτήρια αξιολόγησης των συμμετεχόντων της έρευνας για την επίσημη ιστοσελίδα που έχει θεσπίσει η Ελλάδα για την προσέλκυση των ψηφιακών νομάδων, προκειμένου να προσδιοριστεί το επίπεδο ενημέρωσης και ο ρόλος της πληροφόρησης της υποστηρικτικής αυτής δομής για την επιλογή του προορισμού.

Γράφημα 6.21: *Γνώση επίσημη ιστοσελίδας workfromgreece.gr πριν την άφιξη στην Ελλάδα*

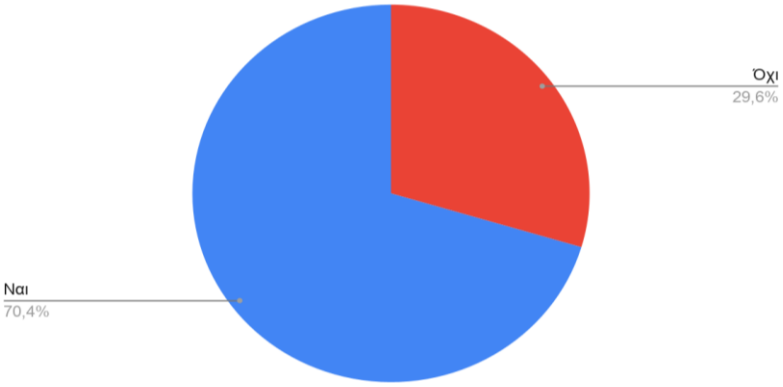
Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Η επίσημη πλατφόρμα «**Work from Greece» παρουσιάζει χαμηλά επίπεδα αναγνωρισιμότητας μεταξύ των συμμετεχόντων με το 65% να μην γνώριζε την πλατφόρμα πριν την άφιξή τους**, γεγονός που υποδηλώνει την περιορισμένη αποτελεσματικότητα της επικοινωνιακής πολιτικής σε διεθνές επίπεδο (Γράφημα 6.21).

Όσοι γνώριζαν την ύπαρξη του επίσημου ιστότοπου, κλήθηκαν να αξιολογήσουν την χρησιμότητα του βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων πληροφόρησης. Τα κριτήρια αφορούσαν την προετοιμασία της επίσκεψης, την προετοιμασία της Βίζας Ψηφιακού Νομά, την νομοθετική σαφήνεια, τις πληροφορίες για χώρους εργασίας, τις

πληροφορίες για διαμονή, τις πληροφορίες για τοποθεσίες, την συνδεσιμότητα εκδηλώσεων εργασίας, την σύνδεση με ψηφιακές κοινότητες και τις συμβουλές βιωσιμότητας. Η περιγραφική στατιστική ανάλυση αναδεικνύει ότι για συγκεκριμένα κριτήρια πληροφόρησης οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συμφωνίας ως προς τη χρησιμότητά τους, ενώ για άλλα κριτήρια καταγράφονται διαφοροποιημένες απόψεις. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι ορισμένες πληροφορίες θεωρούνται ευρέως χρήσιμες από το σύνολο του δείγματος, ενώ η αξία άλλων εξαρτάται περισσότερο από τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των συμμετεχόντων. Τα κριτήρια στα οποία φαίνεται να υπάρχει ετερογένεια είναι η Σύνδεση με ψηφιακές κοινότητες (SD=1,59), η Προετοιμασία της Βίζας Ψηφιακού Νομά (SD=1,59), οι Συμβουλές βιωσιμότητας (SD=1,57), η Νομοθετική σαφήνεια (SD=1,52) και οι Πληροφορίες για τους χώρους εργασίας (SD =1,50). Αντιθέτως, τα κριτήρια στα οποία φαίνεται να υπάρχει ομοιογένεια είναι οι Πληροφορίες για τοποθεσίες (SD=1,02), οι Πληροφορίες για διαμονή (SD=1,32), η Συνδεσιμότητα εκδηλώσεων εργασίας (SD =1,40) και η Προετοιμασία της επίσκεψης (SD=1,42). Επιπλέον, στα κριτήρια που χαρακτηρίζονται από ομοιογένεια, υψηλότερη μέση τιμή παρατηρείται στις Πληροφορίες για διαμονή (M=3,85), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι πληροφορίες που αφορούν τις τοποθεσίες θεωρούνται οι πιο χρήσιμες από το δείγμα. Ακολουθούν, η Συνδεσιμότητα εκδηλώσεων εργασίας (M=3,44), η Προετοιμασία της επίσκεψης (M=3,37) και οι Πληροφορίες για διαμονή (M=3,26). Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες αξιολογούν ως πιο χρήσιμες κυρίως τις πρακτικές πληροφορίες που σχετίζονται άμεσα με την οργάνωση και την εμπειρία διαμονής, ενώ εμφανίζουν μεγαλύτερη διαφοροποίηση στις πιο εξειδικευμένες ή δευτερεύουσες μορφές πληροφόρησης.

Γράφημα 6.22: *Επιρροή πολιτικής προώθησης της Ελλάδας μέσω της επίσημης ιστοσελίδας στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας*

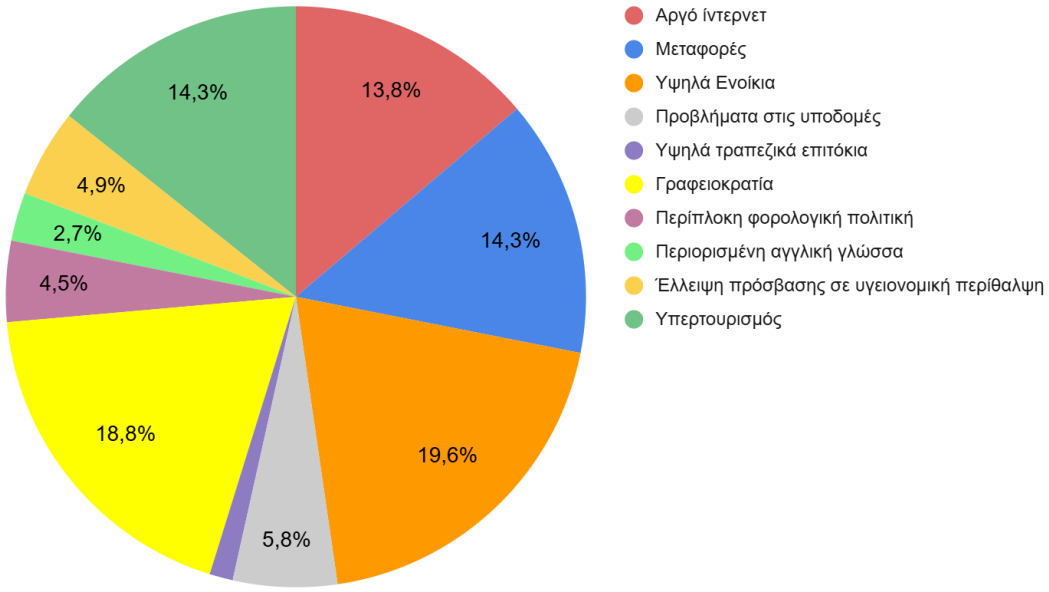
Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Επιπλέον, από το σύνολο των συμμετεχόντων που γνώριζαν την πλατφόρμα, το 70,4% υποστηρίζει πως **η ύπαρξη του επίσημου ιστότοπου δεν επηρέασε την απόφασή τους να επιλέξουν την Ελλάδας ως προορισμό διαμονής** (Γράφημα 6.22). Η διαπίστωση ότι η επικοινωνιακή αυτή πολιτική δεν φαίνεται να επηρέασε ουσιαστικά την τελική επιλογή τους στην περίπτωση της Ελλάδας, υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη πολιτική δεν αξιοποιείται με αποτελεσματικό τρόπο.

6.2.6 Παρουσίαση της εμπειρίας των ψηφιακών νομάδων στην Ελλάδα

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η εμπειρία των συμμετεχόντων της έρευνας από την διαμονή τους στην Ελλάδα, προκειμένου να προσδιοριστούν οι προκλήσεις που αντιμετώπισαν και οι ευκαιρίες από τις οποίες μπορούσαν να επωφεληθούν, αλλά και η συνολική αξιολόγηση της εμπειρίας.

Γράφημα 6.23: *Προκλήσεις κατά την επίσκεψη στην Ελλάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα περιλαμβάνουν (Γράφημα 6.23):

- τα υψηλά ενοίκια, με ποσοστό 19,6%
- τη γραφειοκρατία, με ποσοστό 18,8%
- την μεταφορά και τον υπερτουρισμό, με ποσοστό 14,3%
- το αργό ίντερνετ, με ποσοστό 13,8%

Αντιθέτως, παρατηρούνται χαμηλά ποσοστά από 1,3% έως 5,8% στις προκλήσεις που αφορούν τα υψηλά τραπεζικά επιτόκια, την περιορισμένη αγγλική γλώσσα, την περίπλοκη φορολογική πολιτική, την έλλειψη πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη και τα προβλήματα στις υποδομές.

Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν κυρίως προκλήσεις που συνδέονται με το άμεσο λειτουργικό περιβάλλον διαβίωσης. Η συγκέντρωση των απαντήσεων σε αυτούς τους παράγοντες υποδηλώνει ότι **η εμπειρία των ψηφιακών νομάδων επηρεάζεται σε σημαντικότερο βαθμό από τις καθημερινές συνήθεις συνθήκες εγκατάστασης και εργασίας**.

Σύμφωνα με τα σχόλια κάποιων συμμετεχόντων όπως φαίνονται παρακάτω, ***οι προκλήσεις που αντιμετώπισαν συγκεντρώνονται στην γραφειοκρατία που κλήθηκαν να διαχειριστούν, αλλά έντονη δυσαρέσκεια διατυπώνουν και για την ποιότητα του ίντερνετ και για ζητήματα καθημερινής διαβίωσης***.

"Ως πολίτης της ΕΕ, περίμενα μια σχετικά απλή διαδικασία, ωστόσο ήταν υπερβολικά περίπλοκη, γραφειοκρατική και δυσάρεστη."

"Η γραφειοκρατία είναι σχεδόν αβάσιμη. Το κόστος στέγασης είναι εξωφρενικό."

"Η γραφειοκρατία, οι τιμές των κατοικιών και η έλλειψη σαφούς καθοδήγησης με κάνουν μερικές φορές να αμφισβητώ την παραμονή πλήρους χρόνου."

"Το WiFi είναι ακόμα πολύ αργό σε ορισμένες περιοχές και η Αθήνα μπορεί να είναι πολύ ακριβή σε ορισμένα μέρη."

"Ο θόρυβος στις πόλεις, ειδικά από την κυκλοφορία και τη νυχτερινή ζωή, μπορεί να είναι έντονος και μερικές φορές δυσκολεύει την εργασία ή τον ύπνο αν ζείτε σε πολυσύχναστες γειτονιές."

"Το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και η έλλειψη αγγλικών στις ελληνικές αρχές είναι το πρόβλημα που με εμποδίζει να μένω εδώ για περισσότερο από 6 μήνες το χρόνο."

"Η έλλειψη σαφών πληροφοριών στα αγγλικά από τις αρχές κάνει κάθε μικρή διοικητική εργασία να μοιάζει με ένα μεγάλο έργο."

Γράφημα 6.24: *Ευκαιρίες κατά την επίσκεψη στην Ελλάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Αντίστοιχα, οι κυριότερες ευκαιρίες που φαίνεται να θεωρούν χρήσιμες οι ψηφιακοί νομάδες σχετίζονται με (Γράφημα 6.24):

- την βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ δουλειάς και προσωπικής ζωής, με ποσοστό 19,2%
- την εμπειρία της γνώσης της ελληνικής κουλτούρας αλλά και της αλληλεπίδρασης με τους ντόπιους, με ποσοστό 18,2%
- την βελτίωση του τρόπου ζωής, με ποσοστό 17,5%

Αντιθέτως, παρατηρούνται χαμηλότερα ποσοστά στις ευκαιρίες που αφορούν την δημιουργία συνδέσεων με άλλους ταξιδιώτες (11%) και την διεύρυνση του επαγγελματικού τους δικτύου (9,3%) και πολύ χαμηλά ποσοστά στις ευκαιρίες που αφορούν την συμμετοχή σε εκδηλώσεις βιωσιμότητας (5,2%) και προγράμματα εθελοντισμού (1,4%).

Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι **οι ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα αποδίδουν μεγαλύτερη αξία σε ευκαιρίες που συνδέονται άμεσα με τη βελτίωση της προσωπικής και επαγγελματικής τους καθημερινότητας**. Ενώ, ευκαιρίες που σχετίζονται περισσότερο με τη δικτύωση, τη συμμετοχή σε βιώσιμες δράσεις και τον εθελοντισμό συγκεντρώνουν σαφώς χαμηλότερα ποσοστά, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι προτεραιότητες της συγκεκριμένης ομάδας εστιάζουν πρωτίστως σε εμπειρίες άμεσης προσωπικής ωφέλειας και όχι σε πιο συλλογικές ή δευτερεύουσες δραστηριότητες.

Το εν λόγω συμπέρασμα συμπληρώνεται και από τα σχόλια των ίδιων των συμμετεχόντων, όπως φαίνονται παρακάτω, οι οποίοι αναγνωρίζουν την ευκαιρία για βελτίωση της ποιότητας ζωής τους αλλά και τη σύνδεση τους με την τοπική κοινωνία.

"Οι ντόπιοι εδώ είναι απολύτως υπέροχοι"

"Αυτό που προσφέρει πολύ έντονα η Ελλάδα είναι η ποιότητα ζωής: καλό ίντερνετ σε πολλές περιοχές, υπέροχο φαγητό, κλίμα, φύση, μια αίσθηση ηρεμίας και πραγματικά ζεστούς ανθρώπους, τόσο ντόπιους όσο και διεθνείς."

Πίνακας 6.1: *Επίπεδο χρησιμότητας κοινοτήτων*

Statistics

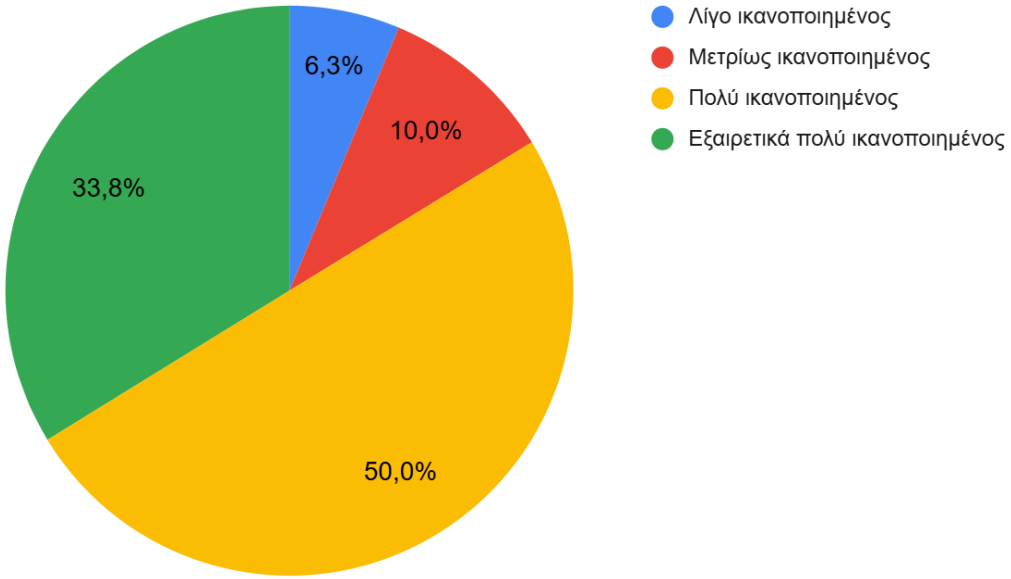
		Greek authorities	Digital nomads communities	Locals
N	Valid	78	77	79
	Missing	2	3	1
Mean		2.7436	3.5455	3.9747
Std. Error of Mean		.13950	.13902	.11247
Median		3.0000	4.0000	4.0000
Mode		2.00	4.00	4.00
Std. Deviation		1.23200	1.21985	.99968
Variance		1.518	1.488	.999
Range		4.00	4.00	4.00
Minimum		1.00	1.00	1.00
Maximum		5.00	5.00	5.00

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Από τις κοινότητες που συναναστράφηκαν κατά την διάρκεια της παραμονής τους στην Ελλάδα, τις ελληνικές αρχές, τις κοινότητες των ψηφιακών νομάδων και τους ντόπιους, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την βοήθεια που τους παρείχαν (Πίνακας 6.1).

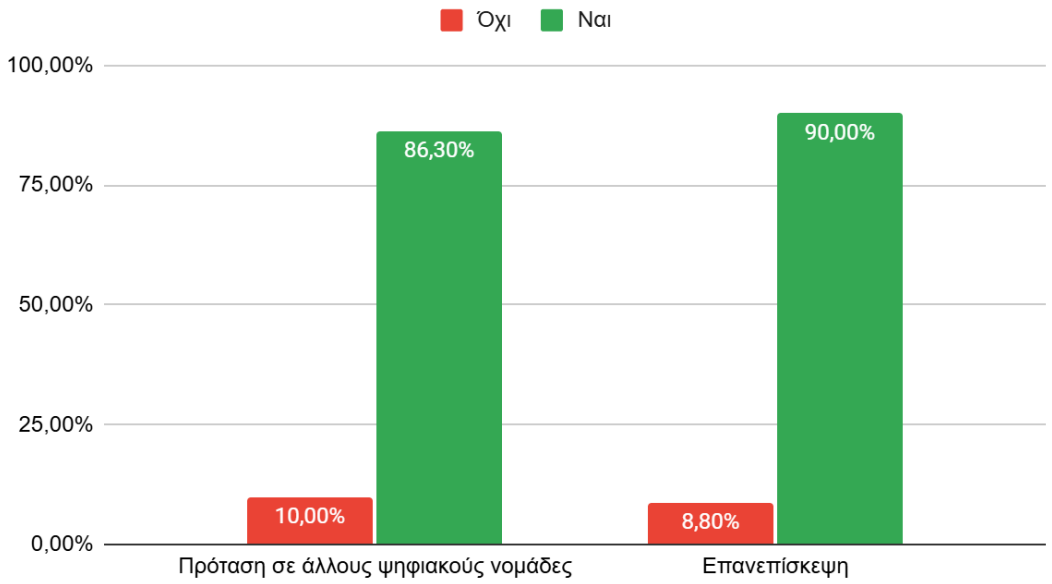
Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής έδειξαν πως οι συμμετέχοντες αξιολογούν διαφορετικά τις τρεις εξεταζόμενες κοινότητες, με σαφή διαφοροποίηση ως προς το επίπεδο αποδοχής τους. Συγκεκριμένα, **οι Ντόπιοι συγκεντρώνουν την υψηλότερη μέση τιμή** και την χαμηλότερη τυπική απόκλιση (M=3,97, SD=1,00), **ακολουθούμενοι από τις Κοινότητες των ψηφιακών νομάδων (**M=3,55, SD=1,22), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι δύο αυτές κοινότητες αξιολογούνται θετικότερα από το δείγμα. **Αντιθέτως, οι Ελληνικές αρχές παρουσιάζουν τη χαμηλότερη μέση τιμή** (M=2,74, SD=1,23), στοιχείο που δείχνει πιο συγκρατημένη ή και λιγότερο θετική αξιολόγηση σε σχέση με την βοήθεια που τους παρείχαν κατά την διαμονή τους στην Ελλάδα.

Γράφημα 6.25: *Επίπεδο ικανοποίησης συνολικής εμπειρίας διαμονής στην Ελλάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Γράφημα 6.26: *Αξιολόγηση συνολικής εμπειρίας διαμονής στην Ελλάδα*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Ιδιαίτερα σημαντικό εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι η πλειονότητα των συμμετεχόντων δηλώνει υψηλό επίπεδο ικανοποίησης από την συνολική εμπειρία της

διαμονής τους στην Ελλάδα (Γράφημα 6.25). Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα έδειξαν πως υπάρχει πολύ υψηλό ποσοστό ικανοποίησης 83,8%, από το οποίο το 50% δήλωσε πολύ ικανοποιημένο και το 33,8% εξαιρετικά πολύ ικανοποιημένο. Ενώ παράλληλα προκύπτει πως κανένας από τους συμμετέχοντες δεν δήλωσε καθόλου ικανοποιημένος από την συνολική εμπειρία. Επιπλέον, ***η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δηλώνει εξαιρετικά υψηλό επίπεδο σύστασης σε άλλους ψηφιακούς νομάδες να επισκεφτούν την Ελλάδα*** (86,3%) (Γράφημα 6.26). Τέλος, η μεγάλη πλειονότητα των συμμετεχόντων δηλώνει εξαιρετικά έντονη πρόθεση επανεπίσκεψης (90,%) (Γράφημα 6.26). Συνολικά η ικανοποίηση είναι ένας βασικός καθοριστικός παράγοντας των συμπεριφορικών προθέσεων, όπως οι προθέσεις επανεπισκέψεων και οι συστάσεις από στόμα σε στόμα (Kyriakaki et al., 2016. Sapuan et al., 2024). Από την αξιολόγηση της συνολική εμπειρίας των ψηφιακών νομάδων που επισκέφτηκαν την Ελλάδα, ***το πολύ υψηλό ποσοστό ικανοποίησης*** και το οριακά μηδενικό ποσοστό μη ικανοποίησης υποδηλώνει υψηλό επίπεδο ικανοποίησης και γενικά ευνοϊκή αποτίμηση του προορισμού. Παράλληλα το ***εξαιρετικά υψηλό ποσοστό σύστασης*** σε άλλους ψηφιακούς νομάδες επιβεβαιώνει το υψηλό επίπεδο ικανοποίησης και την συνολικά θετική αξιολόγηση του προορισμού. Τέλος, η εξαιρετικά έντονη πρόθεση επανεπίσκεψης ενισχύει την εικόνα της Ελλάδας ως ενός ελκυστικού και ανταγωνιστικού προορισμού στον τομέα των ψηφιακών νομάδων.

6.3 Παρουσίαση σύνθετων δεικτών

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δείκτες αποτελεσματικότητας της πολιτικής ιστοσελίδας προώθησης και της πολιτικής αποτελεσματικότητας της βίζας ψηφιακών νομάδων προκειμένου να προσδιοριστούν τα επίπεδα αποτελεσματικότητας των δύο αυτών πολιτικών που χρησιμοποιεί η Ελλάδα για την προσέλκυση των ψηφιακών νομάδων.

Πίνακας 6.2: *Δείκτες Αποτελεσματικότητας*

Statistics

		Δείκτης Αποτελεσματικότητας Official Website	Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa
N	Valid	27	32
	Missing	53	48
Mean		3.3004	3.2917
Std. Error of Mean		.24459	.20658
Std. Deviation		1.27091	1.16859
Minimum		1.00	1.00
Maximum		5.00	5.00

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Ο **Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης** (ΔΑΠΙΠ) (Πίνακας 6.2) προκύπτει από την Μέση Τιμή των Μέσων Τιμών των μεταβλητών που αφορούν την αξιολόγηση της ιστοσελίδας προώθησης. Συγκεκριμένα τις μεταβλητές:

- προετοιμασία της επίσκεψης
- προετοιμασία της Βίζας Ψηφιακού Νομά,
- νομοθετική σαφήνεια
- πληροφορίες για χώρους εργασίας
- πληροφορίες για διαμονή
- πληροφορίες για τοποθεσίες
- συνδεσιμότητα εκδηλώσεων εργασίας
- σύνδεση με ψηφιακές κοινότητες
- συμβουλές βιωσιμότητας

Ο ΔΑΠΙΠ ισούται με 3,30 και έχει τυπική απόκλιση 1,27, γεγονός που υποδηλώνει ότι ***η Πολιτική Ιστοσελίδας Προώθησης αξιολογείται μετρίως αποτελεσματική***.

Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η συγκεκριμένη πολιτική, στην παρούσα μορφή της, δεν λειτουργεί ως ιδιαίτερα ισχυρό εργαλείο προσέλκυσης της συγκεκριμένης ομάδας και ενδέχεται να απαιτεί περαιτέρω ενίσχυση ή αναπροσαρμογή προκειμένου να καταστεί πιο αποτελεσματική.

Ο **Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας** (ΔΑΠΒ) (Πίνακας 6.2) προκύπτει από την Μέση Τιμή των Μέσων Τιμών των μεταβλητών, που αφορούν την αξιολόγηση της Βίζας Ψηφιακών Νομάδων. Συγκεκριμένα τις μεταβλητές:

1. ευκολία της αίτησης
2. σαφήνεια των απαιτήσεων
3. ψηφιοποιημένες υπηρεσίες
4. ταχύτητα επεξεργασίας
5. διοικητικά κόστη
6. βοήθεια των προξενικών αρχών

Ο ΔΑΠΒ ισούται με 3,29 και έχει τυπική απόκλιση 1,17, γεγονός που υποδηλώνει ότι ***η Πολιτική Βίζας αξιολογείται μετρίως αποτελεσματική***. Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η συγκεκριμένη πολιτική, στην παρούσα μορφή της, δεν λειτουργεί ως ιδιαίτερα ισχυρό εργαλείο προσέλκυσης της συγκεκριμένης ομάδας και ενδέχεται να απαιτεί περαιτέρω ενίσχυση ή αναπροσαρμογή προκειμένου να καταστεί πιο αποτελεσματική.

Συγκριτικά, η Πολιτική Βίζας αναδεικνύεται πιο αποτελεσματική από την Πολιτική Ιστοσελίδας Προώθησης (ΔΑΠΒ < ΔΑΠΙΠ), ωστόσο η διαφορά είναι πολύ μικρή. Γεγονός που ενισχύει το συμπέρασμα πως οι πολιτικές αυτές χρήζουν βελτίωσης.

6.4 Έλεγχοι υποθέσεων ανά ερευνητικό άξονα

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα τεσσάρων δίπλευρων ελέγχων υποθέσεων σχετικά με την πολιτική βίζας ψηφιακού νομά, την πολιτική φορολογικών κινήτρων και την αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα προκειμένου να προσδιοριστούν τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας σε κάθε περίπτωση στατιστικού ελέγχου. Ο δίπλευρος έλεγχος υποθέσεων (two-tailed test) είναι ένα είδος στατιστικού ελέγχου με το οποίο εξετάζεται αν μια παράμετρος είναι διαφορετική από μια συγκεκριμένη τιμή, χωρίς να καθορίζεται κατεύθυνση. Για τον έλεγχο των υποθέσεων χρησιμοποιήθηκαν στατιστικοί έλεγχοι t-test, x2 και anova ανά περίπτωση μέσω του προγράμματος SPSS και η αξιολόγηση δίπλευρου ελέγχου έγινε βάσει του επιπέδου του p-value (Sig.) (<0,05 ή >0,05).

6.4.1 Η επιρροή της πολιτικής βίζας στην απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό.

Ο πρώτος έλεγχος αφορά την επιρροή της πολικής βίζας στην απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό και εξετάζεται κατά πόσο ο Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας διαφοροποιείται μεταξύ των ψηφιακών νομάδων που δηλώνουν ότι η πολιτική βίζας επηρέασε την απόφασή τους και εκείνων που δηλώνουν ότι δεν επηρεάστηκαν.

H0 Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στον Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας ανάμεσα στις δύο κατηγορίες ψηφιακών νομάδων.
H0 Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στον Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας ανάμεσα στις δύο κατηγορίες ψηφιακών νομάδων.*

Πίνακας 6.3: *Η επιρροή της πολιτικής βίζας στην απόφαση των ψηφιακών νομάδων να επιλέξουν την Ελλάδα ως προορισμό.*

Group Statistics

	Did visa policy influence your decision in choosing Greece?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	Yes	22	3.5682	1.17701	.25094
	No	10	2.6833	.93442	.29549

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
						Significance				95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	One-Sided p	Two-Sided p	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper
Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	Equal variances assumed	.259	.614	2.091	30	.023	.045	.88485	.42327	.02042	1.74927
	Equal variances not assumed			2.283	21.802	.016	.033	.88485	.38767	.08046	1.68924

Independent Samples Effect Sizes

		Standardizer[a]	Point Estimate	95% Confidence Interval	
				Lower	Upper
Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	Cohen's d	1.10981	.797	.017	1.565
	Hedges' correction	1.13856	.777	.017	1.526
	Glass's delta	.93442	.947	.065	1.790

a. The denominator used in estimating the effect sizes.
Cohen's d uses the pooled standard deviation.
Hedges' correction uses the pooled standard deviation, plus a correction factor.
Glass's delta uses the sample standard deviation of the control (i.e., the second) group.

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Για τον έλεγχο της πρώτης υπόθεσης, υλοποιήθηκε έλεγχος t-test για την ανεξάρτητη μεταβλητή "*επιρροή πολιτικής βίζας στην απόφαση επιλογής της Ελλάδας*" και την εξαρτημένη μεταβλητή "*Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας*". Από τα αποτελέσματα στον Πίνακα 6.3, προκύπτει ότι οι ομάδες παρουσιάζουν σημαντική διαφορά σχετικά με το Δείκτη ($t(30)=2.09$, p-value=0.045 <0.05), με το δείγμα των συμμετεχόντων που δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν από την πολιτική βίζας να παρουσιάζουν υψηλό μέσο όρο και τυπική απόκλιση ($M=3.57$, $SD=1.18$) σε σχέση με

αυτούς που δήλωσαν ότι η πολιτική βίζας δεν επηρέασε την απόφαση τους (M=2.68, SD=0.93). Η τιμή του μεγέθους επίδρασης (Cohen's d ≈ 0.80) αναδεικνύει την ισχυρή και στατιστικά σημαντική διαφορά. Επομένως, απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεικτική η εναλλακτική, αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο ότι ***η επιρροή της πολιτικής βίζας στην επιλογή της Ελλάδας ως χώρας προορισμού ενός ψηφιακού νομά συνδέεται με την αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα της πολιτικής της βίζας***.

6.4.2 Η γνώση των φορολογικών κινήτρων συνδέεται με μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλωθεί ότι αυτά τα κίνητρα επηρέασαν την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού.

Ο δεύτερος έλεγχος αφορά στη σύνδεση της γνώσης των φορολογικών κινήτρων με την πιθανότητα να δηλωθεί ότι αυτά τα κίνητρα επηρέασαν την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού και εξετάζεται αν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ομάδων των ψηφιακών νομάδων, σε συνάρτηση με το αν γνώριζαν τα φορολογικά κίνητρα πριν από την απόφαση επιλογής της Ελλάδας ως χώρας προορισμού.

H1 Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ψηφιακών νομάδων που γνώριζαν τα φορολογικά κίνητρα πριν λάβουν την απόφασή τους και εκείνων που δεν τα γνώριζαν.

H1 Υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ψηφιακών νομάδων που γνώριζαν τα φορολογικά κίνητρα πριν λάβουν την απόφασή τους και εκείνων που δεν τα γνώριζαν.*

Πίνακας 6.4: *Η γνώση των φορολογικών κινήτρων συνδέεται με μεγαλύτερη πιθανότητα να δηλωθεί ότι αυτά τα κίνητρα επηρέασαν την επιλογή της Ελλάδας ως προορισμού*

Did tax incentives influence your decision in choosing Greece? * Were you aware of any tax incentives for digital nomads in Greece before arriving? Crosstabulation

Count

		Were you aware of any tax incentives for digital nomads in Greece before arriving?		
		No	Yes	Total
Did tax incentives influence your decision in choosing Greece?	No	29	30	59
	Yes	2	19	21
Total		31	49	80

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	10.248[a]	1	.001		
Continuity Correction[b]	8.646	1	.003		
Likelihood Ratio	11.836	1	<.001		
Fisher's Exact Test				.001	<.001
Linear-by-Linear Association	10.120	1	.001		
N of Valid Cases	80				

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.14.

b. Computed only for a 2x2 table

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Για τον έλεγχο της δεύτερης υπόθεσης, υλοποιήθηκε έλεγχος x^2 ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές "*επιρροή των φορολογικών κινήτρων στην επιλογή της Ελλάδας*" και "*γνώση των φορολογικών κινήτρων πριν την άφιξη*". Από τα αποτελέσματα (Πίνακας 6.4) προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών (Pearson x^2=10.25, p=0.001<0.05),απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και αποδεχόμαστε την εναλλακτική. Από τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στους Πίνακες (αριθμοί) προκύπτει ότι το δείγμα των συμμετεχόντων που είχε γνώση των φορολογικών

κινήτρων πριν την λήψη της απόφασής τους της Ελλάδας επηρέασε την επιλογή της χώρας προορισμού, συγκριτικά με όσους δεν είχαν γνώση σχετικά με τα φορολογικά κίνητρα. Επομένως, προκύπτει το συμπέρασμα ότι ***η γνώση της φορολογικής πολιτικής τείνει να επιδρά σημαντικά στην τελική επιλογή των ψηφιακών νομάδων για την Ελλάδα ως χώρα προορισμού***.

6.4.3 Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφέρει μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ.

Ο τρίτος έλεγχος αφορά την διαφορά της αντιλαμβανόμενης αποτελεσματικότητας του συνόλου των πολιτικών μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ, και εξετάζεται κατά πόσο υπάρχει διαφορά στον Δείκτη Αντιλαμβανόμενης Αποτελεσματικότητα της Πολιτικής της Βίζας μεταξύ πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πολιτών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η2 Δεν υπάρχει διαφορά στον Δείκτη Αντιλαμβανόμενης Αποτελεσματικότητα της Πολιτικής της Βίζας μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ.

Η2* Υπάρχει διαφορά στον Δείκτη Αντιλαμβανόμενης Αποτελεσματικότητα της Πολιτικής της Βίζας μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ.

Πίνακας 6.5: *Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφέρει μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ.*

Group Statistics

	Nationality	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	EU citizen	13	3.8333	.51819	.14372
	NON-EU citizen	19	2.9211	1.34757	.30915

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
						Significance		Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	t	df	One-Sided p	Two-Sided p			Lower	Upper
Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	Equal variances assumed	15.751	<.001	2.317	30	.014	.028	.91228	.39379	.10804	1.71652
	Equal variances not assumed			2.676	24.878	.006	.013	.91228	.34093	.20995	1.61461

Independent Samples Effect Sizes

		Standardizer[a]	Point Estimate	95% Confidence Interval	
				Lower	Upper
Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	Cohen's d	1.09407	.834	.091	1.564
	Hedges' correction	1.12240	.813	.089	1.524
	Glass's delta	1.34757	.677	-.070	1.407

a. The denominator used in estimating the effect sizes.
Cohen's d uses the pooled standard deviation.
Hedges' correction uses the pooled standard deviation, plus a correction factor.
Glass's delta uses the sample standard deviation of the control (i.e., the second) group.

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Για τον έλεγχο της τρίτης υπόθεσης, υλοποιήθηκε t-test μεταξύ της ανεξάρτητης μεταβλητής της "*Εθνικότητας*" (πολίτες Ε.Ε./ πολίτες εκτός Ε.Ε.) και της εξαρτημένης μεταβλητής, τον "*Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας*. Από τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.5 προκύπτει πως ο Δείκτης Αποτελεσματικότητας της Πολιτικής Βίζας παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων των πολιτών (t(24,88)=2.68, p=0.013<0,05), με τους πολίτες εκτός Ε.Ε. να εμφανίζουν χαμηλότερο μέσο όρο (M=2.92, SD=1.35) σε σχέση με τους πολίτες της Ε.Ε. (M=3.83, SD=0.52). Η τιμή του μεγέθους επίδρασης (Cohen's d ≈ 0.83) αναδεικνύει την ισχυρή και στατιστικά σημαντική διαφορά. Συμπερασματικά, απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική, διαπιστώνοντας ότι ***η εθνικότητα τείνει να επηρεάζει την αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα της πολιτικής βίζας***.

6.4.4 Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφοροποιείται ανάλογα με την διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα.

Ο τέταρτος έλεγχος αφορά την διαφορά της αντιλαμβανόμενης αποτελεσματικότητας του συνόλου των πολιτικών μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών εκτός της ΕΕ, και εξετάζεται αν ο μέσος όρος της συνολικής ικανοποίησης διαφοροποιείται μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών διάρκειας παραμονής.

Η3 Ο μέσος όρος της συνολικής ικανοποίησης δεν διαφέρει ως προς τον μέσο όρο της συνολικής ικανοποίησης σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες.

Η3* Τουλάχιστον μία κατηγορία διάρκειας παραμονής διαφέρει ως προς τον μέσο όρο της συνολικής ικανοποίησης σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες.

Πίνακας 6.6: *Η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των πολιτικών διαφοροποιείται ανάλογα με την διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα.*

Descriptives

How satisfied were you overall with your experience in Greece as a Digital Nomad?

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
Less than 1 month	7	4.4286	.78680	.29738	3.7009	5.1562	3.00	5.00
1-3 months	12	4.2500	.86603	.25000	3.6998	4.8002	2.00	5.00
4-6 months	17	3.9412	.82694	.20056	3.5160	4.3663	2.00	5.00
7-12 months	22	4.3636	.78954	.16833	4.0136	4.7137	2.00	5.00
More than 12 months	22	3.8182	.79501	.16950	3.4657	4.1707	2.00	5.00
Total	80	4.1125	.82667	.09242	3.9285	4.2965	2.00	5.00

ANOVA

How satisfied were you overall with your experience in Greece as a Digital Nomad?

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	4.718	4	1.180	1.796	.139
Within Groups	49.269	75	.657		
Total	53.988	79			

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Για τον έλεγχο της τέταρτης υπόθεσης, υλοποιήθηκε ανάλυση της διακύμανσης (one-way ANOVA) με την ανεξάρτητη μεταβλητή "*Ικανοποίηση συνολικής εμπειρίας από την Ελλάδα*" και την ανεξάρτητη ομαδοποιημένη μεταβλητή "*Διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα*". Από τον Πίνακα 6.6 με τα περιγραφικά στατιστικά προκύπτει ότι οι τιμές του μέσου όρου ικανοποίησης από την συνολική εμπειρία από την επιλογή της Ελλάδας ως χώρας προορισμού κυμαίνονται από 3.82 έως 4.43. Από τον Πίνακα ANOVA δεν προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην τιμή μεταξύ των ομάδων ($p=0.139>0.05$), επομένως αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση. Συνοψίζοντας, η τιμή του μέσου όρου της συνολικής ικανοποίησης δεν διαφοροποιείται σημαντικά από την ελάχιστη έως τη μέγιστη τιμή (3.82 - 4.43) μεταξύ των κατηγοριών της διάρκειας παραμονής, αναδεικνύοντας ότι ***η ικανοποίηση από τη συνολική εμπειρία των ψηφιακών νομάδων δεν συσχετίζεται με τον χρόνο παραμονής τους στη χώρα του προορισμού***.

6.5 Πίνακας συσχετίσεων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τρεις συσχετίσεις μεταβλητών σχετικά με την αποτελεσματικότητα των πολιτικών, την πρόθεση των νομάδων ως αποτέλεσμα της εμπειρίας τους από την επίσκεψη στην Ελλάδα και τα επίπεδα δυσκολίας των διαδικασιών προκειμένου να προσδιοριστούν τα επίπεδα συσχέτισης και η κατεύθυνση των μεταβλητών. Για τον έλεγχο των συσχετίσεων των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν οι συντελεστές συσχέτισης Pearson και Spearman κάθε περίπτωση συσχέτισης, μέσω του προγράμματος SPSS. Η αξιολόγηση του ελέγχου συσχέτισης, έγινε βάσει του επιπέδου του Sig. (2-tailed) (<0,05 ή >0,05) και της δύναμης και του προσήμου

συσχέτισης, βάσει των συντελεστών Pearson και Spearman. Ο συντελεστής Pearson χρησιμοποιείται για ποσοτικές μεταβλητές, με κανονικά κατανεμημένα δεδομένα, η σχέση των οποίων φαίνεται γραμμική (ευθεία γραμμή στο scatterplot). Αντιθέτως, ο συντελεστής Spearman μεταβλητές ordinal ή ποσοτικές αλλά όχι κανονικές, με ακραίες τιμές (outliers), η σχέση των οποίων φαίνεται μη γραμμική με τάση καμπύλης.

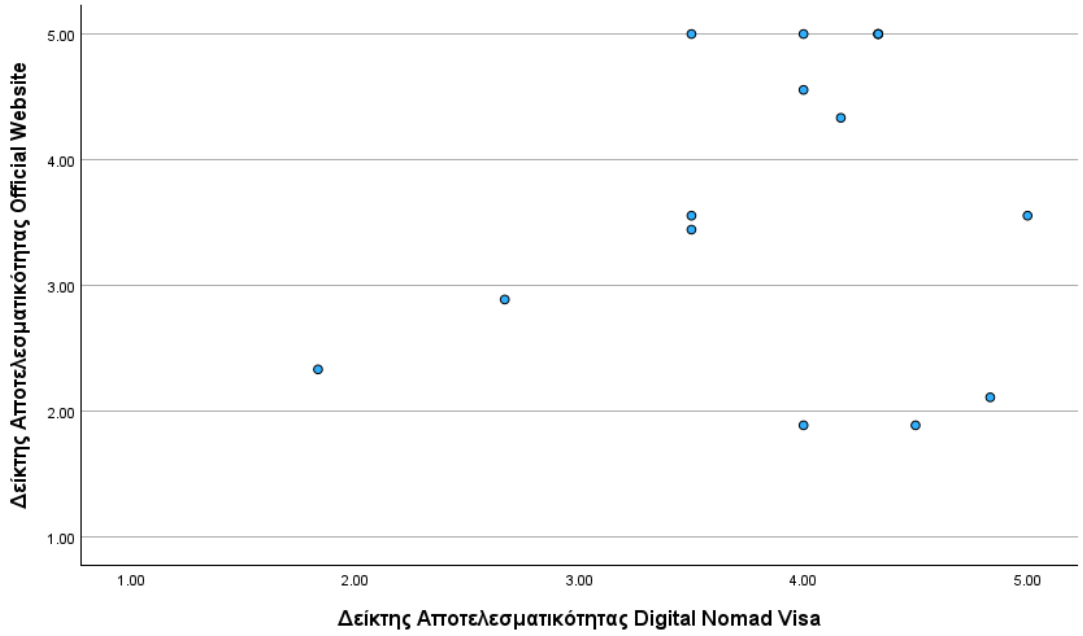
Στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης εξετάζονται τρεις βασικές συσχετίσεις μεταξύ μεταβλητών που αποτυπώνουν τόσο την εμπειρία των ψηφιακών νομάδων όσο και την αντίληψή τους για επιμέρους πτυχές της παραμονής τους στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη συσχέτιση αφορά τον **Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας και τον Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης**, η δεύτερη συσχέτιση αφορά την **Πρόθεση επανεπίσκεψης και την Πρόθεση σύστασης Ελλάδας σε άλλους ψηφιακούς νομάδες** και η τρίτη συσχέτιση την **Δυσκολία των φορολογικών διαδικασιών και την Δυσκολία των νομικών διαδικασιών.** Οι συσχετίσεις αυτές επιλέχθηκαν προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο οι αξιολογήσεις τους για θεσμικά, επικοινωνιακά και λειτουργικά ζητήματα συνδέονται μεταξύ τους, συμβάλλοντας έτσι σε μια συνολικότερη κατανόηση της εμπειρίας τους.

6.5.1 Συσχέτιση του Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας με τον Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης

Αναμένεται να διαπιστωθεί θετική συσχέτιση μεταξύ του Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας και του Δείκτη Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης. Η συγκεκριμένη αναμενόμενη σχέση υποδηλώνει

ότι οι ψηφιακοί νομάδες οι οποίοι αξιολογούν θετικά την αποτελεσματικότητα της πολιτικής βίζας είναι πιθανό να αποδίδουν αντίστοιχα υψηλότερες τιμές και στην αποτελεσματικότητα της ιστοσελίδας προώθησης. Η εν λόγω συσχέτιση αποτυπώνει μια συνολικότερη θετική αντίληψη για τα θεσμικά και επικοινωνιακά εργαλεία που χρησιμοποιεί η χώρα για την προσέλκυση του συγκεκριμένου πληθυσμού.

Γράφημα 6.27: *Scatter/ Dot συσχέτισης δεικτών αποτελεσματικότητας*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Πίνακας 6.7: *Συσχέτιση δεικτών αποτελεσματικότητας*

Correlations

			Δείκτης Αποτελεσματικότητας Official Website	Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa
Spearman's rho	Δείκτης Αποτελεσματικότητας Official Website	Correlation Coefficient	1.000	.057
		Sig. (2-tailed)	.	.840
		N	27	15
	Δείκτης Αποτελεσματικότητας Digital Nomad Visa	Correlation Coefficient	.057	1.000
		Sig. (2-tailed)	.840	.
		N	15	32

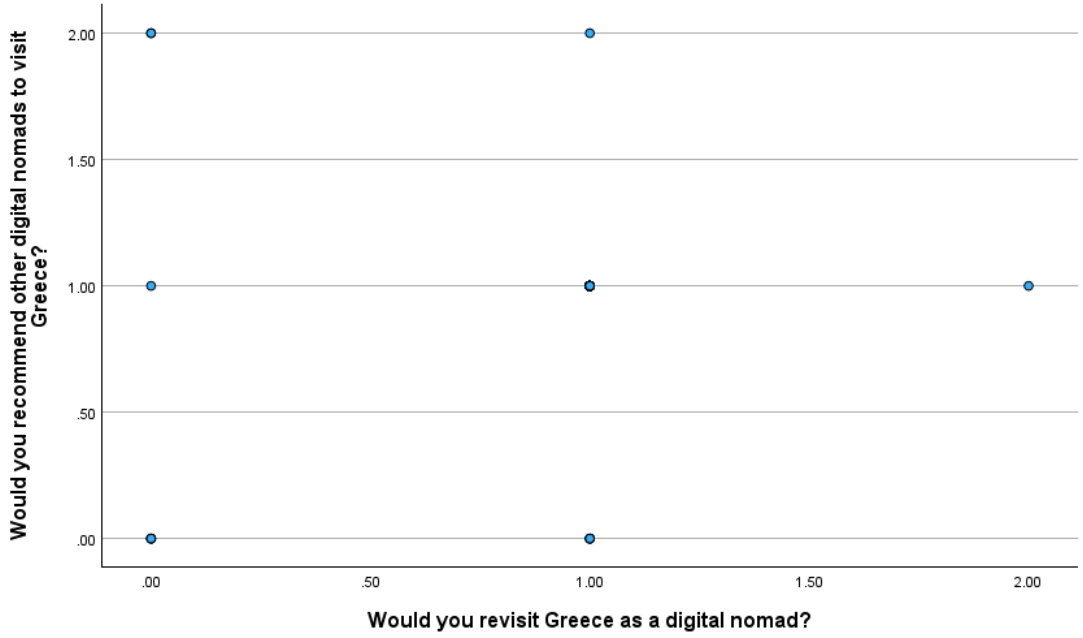
Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Για τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών "Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Βίζας" και "Δείκτης Αποτελεσματικότητας Πολιτικής Ιστοσελίδας Προώθησης" χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Spearman, καθώς οι μεταβλητές είναι ποσοτικές αλλά όχι κανονικές, υπάρχουν ακραίες τιμές και η σχέση των δύο μεταβλητών δεν είναι γραμμική (Γράφημα 6.27). Από τα αποτελέσματα (Πίνακας 6.7) προκύπτει πως rho=0,057, p=0,84 και για τους δύο συντελεστές, επομένως ο έλεγχος δεν ανέδειξε στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών. Επιπλέον, η συσχέτιση υπολογίζεται σε N=15 ζεύγη, καθώς το υπόδειγμα αφορά μόνο όσους ταυτόχρονα έκαναν αίτηση βίζας και γνώριζαν την ιστοσελίδα. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως το υπόδειγμα είναι εξαιρετικά μικρό σε μέγεθος και για αυτόν τον λόγο η μη σημαντική συσχέτιση δεν μπορεί να ερμηνευτεί ως συμπέρασμα, αλλά ως περιορισμός χαμηλής ισχύος

6.5.2 Συσχέτιση της Πρόθεσης επανεπίσκεψης με την Πρόθεση σύστασης της Ελλάδας σε άλλους ψηφιακούς νομάδες

Αναμένεται να εντοπιστεί θετική συσχέτιση μεταξύ της πρόθεσης επανεπίσκεψης και της πρόθεσης σύστασης της Ελλάδας σε άλλους ψηφιακούς νομάδες. Η αναμενόμενη αυτή σχέση ερμηνεύεται από το γεγονός ότι η πρόθεση επανεπίσκεψης συνιστά ένδειξη θετικής εμπειρίας και ικανοποίησης από τη χώρα, στοιχεία τα οποία είναι πιθανό να συνδέονται με την προθυμία του ατόμου να λειτουργήσει ως θετικός διαμεσολαβητής της εμπειρίας του προς άλλα άτομα με παρόμοιο προφίλ. Συνεπώς, όσο ισχυρότερη είναι η πρόθεση επανεπίσκεψης, τόσο αυξάνεται και η πιθανότητα σύστασης της χώρας σε τρίτους.

Γράφημα 6.28: *Scatter/ Dot συσχέτισης πρόθεσης επανεπίσκεψης και σύστασης*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Πίνακας 6.8: *Συσχέτιση πρόθεσης επανεπίσκεψης και σύστασης*

Correlations

			Would you revisit Greece as a digital nomad?	Would you recommend other digital nomads to visit Greece?
Spearman's rho	Would you revisit Greece as a digital nomad?	Correlation Coefficient	1.000	.199
		Sig. (2-tailed)	.	.077
		N	80	80
	Would you recommend other digital nomads to visit Greece?	Correlation Coefficient	.199	1.000
		Sig. (2-tailed)	.077	.
		N	80	80

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

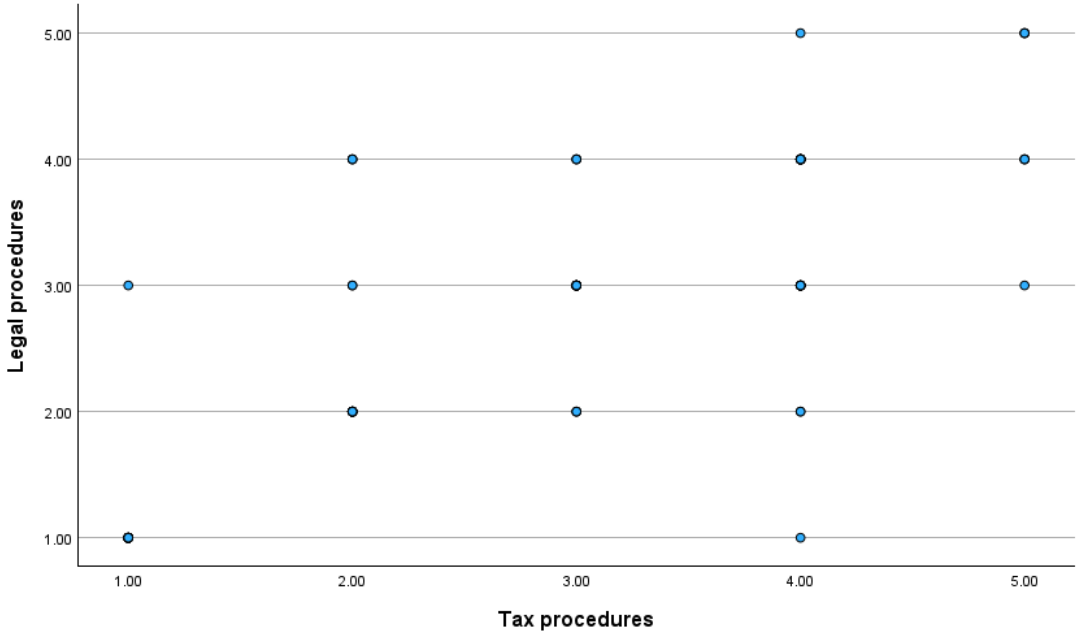
Για τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών “Πρόθεση επανεπίσκεψης” και “Πρόθεση σύστασης Ελλάδας σε άλλους ψηφιακούς νομάδες” χρησιμοποιήθηκε ο συνελεστής

συσχέτισης Spearman, καθώς οι μεταβλητές είναι ordinal και υπάρχουν ακραίες τιμές, παρόλο που η σχέση των δύο μεταβλητών φαίνεται να είναι γραμμική (Γράφημα 6.28). Από τα αποτελέσματα (Πίνακας 6.8) προκύπτει πως, ο συντελεστής συσχέτισης rho = 0,199 υποδηλώνει ασθενή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών, γεγονός που σημαίνει ότι η αύξηση της μίας μεταβλητής συνοδεύεται από μια πολύ περιορισμένη τάση αύξησης και της άλλης. Ωστόσο, το επίπεδο της συσχέτισης είναι χαμηλό, ενώ το p=0,077 δείχνει ότι η σχέση αυτή δεν είναι στατιστικά σημαντική στο επίπεδο σημαντικότητας 5%. Επιπλέον, η συσχέτιση υπολογίζεται σε N=80 ζεύγη, καθώς το υπόδειγμα αφορά όσους ταυτόχρονα είχαν την πρόθεση να ξανεπισκεφτούν την Ελλάδα και να την συστήσουν σε άλλους ψηφιακούς νομάδες και υποδηλώνει υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης. Επομένως, παρότι παρατηρείται θετική τάση, δεν προκύπτει επαρκής στατιστική ένδειξη ώστε να υποστηριχθεί ότι η συσχέτιση αυτή ισχύει στον πληθυσμό.

6.5.3 Συσχέτιση Δυσκολίας φορολογικών διαδικασιών με την Δυσκολία νομικών διαδικασιών

Αναμένεται να προκύψει θετική συσχέτιση μεταξύ της δυσκολίας των φορολογικών διαδικασιών και της δυσκολίας των νομικών διαδικασιών. Η ύπαρξη μιας τέτοιας σχέσης θα υποδηλώνει ότι οι ψηφιακοί νομάδες που αντιλαμβάνονται τις φορολογικές διαδικασίες ως περίπλοκες είναι πιθανό να αξιολογούν αναλόγως και τις νομικές διαδικασίες. Η αναμενόμενη συσχέτιση αντανακλά τη γενικότερη εμπειρία διοικητικής επιβάρυνσης, η οποία ενδέχεται να επηρεάζει συνολικά την αντίληψη των επιμέρους θεσμικών απαιτήσεων.

Γράφημα 6.29: *Scatter/ Dot συσχέτισης δυσκολίας φορολογικών και νομικών διαδικασιών*

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Πίνακας 6.9: *Συσχέτιση δυσκολίας φορολογικών και νομικών διαδικασιών*

Correlations

		Tax procedures	Legal procedures
Tax procedures	Pearson Correlation	1	.762**
	Sig. (2-tailed)		<.001
	N	80	80
Legal procedures	Pearson Correlation	.762**	1
	Sig. (2-tailed)	<.001	
	N	80	80

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πηγή: Ίδια επεξεργασία πρωτογενών δεδομένων μέσω IBM SPSS Statistics.

Για τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών "Δυσκολία φορολογικών διαδικασιών" και "Δυσκολία νομικών διαδικασιών" χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης

Pearson, καθώς οι μεταβλητές είναι ποσοτικές, τα δεδομένα είναι κανονικά και η σχέση των δύο μεταβλητών φαίνεται να είναι γραμμική (Γράφημα 6.29). Από τα αποτελέσματα (Πίνακας 6.9) προκύπτει πως, ο συντελεστής συσχέτισης rho = 0,762 υποδηλώνει ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών, γεγονός που σημαίνει ότι η αύξηση της μίας μεταβλητής συνοδεύεται από σαφή και έντονη αύξηση και της άλλης. Παράλληλα, το p = 0,001 δείχνει ότι η συσχέτιση αυτή είναι στατιστικά σημαντική σε ιδιαίτερα υψηλό βαθμό. Επιπλέον, η συσχέτιση υπολογίζεται σε N=80 ζεύγη, καθώς το υπόδειγμα αφορά όσους ταυτόχρονα αντιμετώπισαν δυσκολίες στις φορολογικές και νομικές διαδικασίες και υποδηλώνει υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης. Επομένως, η συγκεκριμένη σχέση δεν φαίνεται να οφείλεται στην τύχη, αλλά να αντανακλά μια ουσιαστική και ισχυρή σύνδεση μεταξύ των δύο μεταβλητών και μπορεί να υποστηριχθεί ότι η συσχέτιση αυτή ισχύει στον πληθυσμό.

Τέλος, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το μέγεθος του δείγματος διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των τριών αναλύσεων (N=15 έναντι N=80 και N=80). Ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τα μεγαλύτερα δείγματα (N=80) χαρακτηρίζονται από αυξημένη στατιστική αξιοπιστία και μεγαλύτερη ακρίβεια στις εκτιμήσεις, ενώ τα ευρήματα της ανάλυσης με N=15 θα πρέπει να ερμηνεύονται με μεγαλύτερη προσοχή λόγω της περιορισμένης βάσης παρατηρήσεων.

6.6 Σύντομος ερευνητικός σχολιασμός των ευρημάτων σε σχέση με το κύριο ερευνητικό ερώτημα

Τα ευρήματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα των σχετικών πολιτικών αξιολογείται από τους ψηφιακούς νομάδες κυρίως μέσα από

την πρακτική τους συμβολή στη διευκόλυνση της εγκατάστασης, της καθημερινής διαβίωσης και της συνολικής εμπειρίας παραμονής στον προορισμό. Ειδικότερα, πολιτικές και παράγοντες που μειώνουν τα εμπόδια εισόδου, ενισχύουν την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και υποστηρίζουν την ποιότητα ζωής φαίνεται να αποτιμώνται θετικότερα, ενώ παρεμβάσεις με πιο περιορισμένη ή έμμεση επίδραση εμφανίζουν χαμηλότερη αντιληπτή αποτελεσματικότητα. Συνεπώς, ***το βασικό ερευνητικό ερώτημα αναδεικνύει ότι η επιτυχία των πολιτικών δεν κρίνεται μόνο από τη θεσμική τους ύπαρξη, αλλά κυρίως από το κατά πόσο μεταφράζονται σε ουσιαστικό, άμεσο και λειτουργικό όφελος για τους ίδιους τους ψηφιακούς νομάδες.***

7. Συμπεράσματα και Προτάσεις

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα κύρια συμπεράσματα της έρευνας και διατυπώνονται οι πολιτικές προτάσεις, τα εμπειρικά συμπεράσματα και οι στρατηγικές κατευθύνσεις. Ειδικότερα, παρουσιάζονται τα γενικά συμπεράσματα, οι προτάσεις πολιτικής προσανατολισμένες στην προώθηση βιώσιμης καινοτομίας, η ανάλυση SWOT που αξιολογεί τις δυνάμεις, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές, καθώς και έναν σαφή κατάλογο περιορισμών της έρευνας . Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με προτάσεις για μελλοντική έρευνα που εντοπίζουν κενά γνώσης και προτεινόμενες κατευθύνσεις μελλοντικής διερεύνησης.

7.1 Γενικά Συμπεράσματα

Οι προορισμοί για ψηφιακούς νομάδες προσφέρουν τεχνολογική υποδομή υψηλής απόδοσης, κοινότητες ψηφιακών νομάδων, χώρους συνεργασίας για τη διατήρηση των εργασιακών ρουτινών και εκτεταμένες υποδομές αναψυχής, όπως μπαρ και καφετέριες για δικτύωση. Άλλοι παράγοντες έλξης περιλαμβάνουν τα ήπια κλίματα, το μειωμένο κόστος ζωής, την εύκολη απόκτηση μακροπρόθεσμων θεωρήσεων εισόδου, μια ποικιλία επιλογών αθλητισμού και ευεξίας, τη ζωντανή πολιτιστική ζωή και νυχτερινή ζωή και την εγγύτητα στη φύση. Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης και η κοινωνική σύνδεση με άλλους ψηφιακούς νομάδες θεωρούνται απαραίτητες για ένα οικοσύστημα ψηφιακών νομάδων (Zhou et al., 2024).

7.2 Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Οι προορισμοί θα πρέπει να διευκολύνουν την καθημερινότητα των ψηφιακών νομάδων όχι μόνο από νομικής και γραφειοκρατικής άποψης, αλλά και από την άποψη της οικοδόμησης μιας κοινότητας για αυτήν τη συγκεκριμένη θέση. Όπως προκύπτει από την ανάλυση των πολιτικών και στρατηγικών των Ευρωπαϊκών χωρών στο Κεφάλαιο 2.2, οι περισσότερες κυβερνήσεις έχουν ήδη εισάγει ένα συνδυασμό πολιτικών που περιλαμβάνει (α) τη «Digital Nomad Visa», η οποία ωστόσο, δεν

αποτελεί αναγκαιότητα για τον μεγαλύτερο αριθμό των συμμετεχόντων ψηφιακών νομάδων, καθώς χρησιμοποιούν είτε την τουριστική /Schengen βίζα, είτε είναι Ευρωπαίοι πολίτες, (β) φορολογικές ελαφρύνσεις, παρόλο ότι οι περισσότεροι ψηφιακοί νομάδες δεν επιβάλλονται σε φορολογικές υποχρεώσεις στη χώρα διαμονής τους, καθώς και (γ) επιφανειακές τουριστικές προβολές και γενικευμένες παγκόσμιες υποσχέσεις σχετικά με τα οφέλη της εργασίας από την εν λόγω χώρα. Ωστόσο, οι ψηφιακοί νομάδες επιδιώκουν πέραν της επαγγελματικής ευελιξίας τη συμμετοχή σε κοινότητες, την κοινωνική δικτύωση, την ενεργό προσφορά και τη στενότερη επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Υπό το πρίσμα αυτό, η εξ αποστάσεως εργασία αναδεικνύεται ως ένας πιθανός μηχανισμός δημογραφικής αναζωογόνησης, συμβάλλοντας στην προσέλκυση και εγκατάσταση πληθυσμού σε επιλεγμένες περιοχές. Ωστόσο, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει προϋποθέτει την ενδυνάμωση και υποστήριξη των ατόμων που επιδιώκουν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην προώθηση της αλλαγής σε μικρές κοινότητες. Προς αυτήν την κατεύθυνση, απαιτείται η παροχή ουσιαστικής στήριξης προς την τοπική αυτοδιοίκηση, με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών ηγετών, τη δημιουργία περισσότερων χώρων συνάντησης και συνεργασίας που θα ευνοούν την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων, καθώς και την προσέλκυση εξωτερικών παραγόντων που μπορούν να λειτουργήσουν ως φορείς έμπνευσης και καινοτομίας. Παράλληλα, είναι σημαντική η αναγνώριση του γεγονότος ότι οι αγροτικές και μικρές κοινοτικές περιοχές μπορούν να προσφέρουν υψηλή ποιότητα ζωής, ιδιαίτερα σε μια εποχή όπου τα αστικά κέντρα χαρακτηρίζονται από υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και η φυσική παρουσία σε μια πόλη δεν αποτελεί πλέον απαραίτητη προϋπόθεση για την απασχόληση σε μεγάλους οργανισμούς. Τέλος, καθίσταται αναγκαία η ανάδειξη του καθοριστικού ρόλου της κοινότητας ως βασικού παράγοντα κοινωνικής συνοχής, υποστήριξης και ενδυνάμωσης των ατόμων (Mourato et al., 2023).

7.3 Εμπειρικά συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, η Ελλάδα φαίνεται να διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα ως προορισμός ψηφιακών νομάδων, κυρίως λόγω των φυσικών, πολιτιστικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών της. Ωστόσο, η περιορισμένη αποτελεσματικότητα των

θεσμικών εργαλείων (όπως η Digital Nomad Visa και τα φορολογικά κίνητρα), σε συνδυασμό με τις γραφειοκρατικές δυσκολίες, αναδεικνύουν την ανάγκη για πιο στοχευμένες παρεμβάσεις πολιτικής. Η ενίσχυση της διεθνούς προβολής, η απλοποίηση των διαδικασιών και η βελτίωση των υποδομών μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στην περαιτέρω ανάπτυξη της Ελλάδας ως προορισμού για ψηφιακούς νομάδες.

7.4 Ανάλυση SWOT

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, προκύπτει μια ολοκληρωμένη ανάλυση SWOT που αποτυπώνει τα βασικά πλεονεκτήματα, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές που σχετίζονται με την Ελλάδα ως προορισμό για ψηφιακούς νομάδες. Στα πλεονεκτήματα, η χώρα διαθέτει υψηλή αυθεντικότητα, πλούσιους και σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτους φυσικούς πόρους, καθώς και ισχυρή τοπική ταυτότητα, στοιχεία που ενισχύουν τη δυνατότητα διαφοροποίησης και συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός ελκυστικού και ανταγωνιστικού προφίλ. Παράλληλα, τα ευρήματα ανέδειξαν σημαντικές αδυναμίες, όπως η ανεπάρκεια σύγχρονων υποδομών, η περιορισμένη διεθνής αναγνωρισιμότητα της χώρας ως προορισμού εργασίας και η έλλειψη εξειδίκευσης σε υπηρεσίες που απευθύνονται ειδικά σε ψηφιακούς νομάδες.

Ωστόσο, η έρευνα καταγράφει ουσιαστικές ευκαιρίες, οι οποίες συνδέονται με τις σύγχρονες τάσεις του βιώσιμου και ποιοτικού τουρισμού, την αυξανόμενη σημασία της ψηφιακής προβολής, καθώς και τη διαθεσιμότητα ευρωπαϊκών και εθνικών χρηματοδοτικών εργαλείων που μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη σχετικών υποδομών και υπηρεσιών. Την ίδια στιγμή, εντοπίζονται σημαντικές απειλές, όπως ο κίνδυνος υπερτουρισμού, η έντονη εποχικότητα που χαρακτηρίζει πολλούς ελληνικούς προορισμούς και ο αυξανόμενος διεθνής ανταγωνισμός από χώρες που εφαρμόζουν πιο ώριμες ή επιθετικές πολιτικές προσέλκυσης ψηφιακών νομάδων.

Συνολικά, τα δεδομένα αναδεικνύουν την ανάγκη διαμόρφωσης μιας στοχευμένης στρατηγικής ανάπτυξης, η οποία θα αξιοποιεί τα εγγενή πλεονεκτήματα της χώρας, θα αντιμετωπίζει τις υφιστάμενες αδυναμίες και θα ενσωματώνει τις διεθνείς τάσεις, ώστε

η Ελλάδα να ενισχύσει τη θέση της στον παγκόσμιο χάρτη των προορισμών ψηφιακών νομάδων.

Πίνακας 7.1: *Ανάλυση SWOT για την Ελλάδα ως προορισμό ψηφιακών νομάδων*

Δυνατά Σημεία (Strengths)	**Αδυναμίες (Weaknesses)**
• Ισχυρή τοπική ταυτότητα και πολιτιστική αυθεντικότητα.	• Ελλείψεις σε σύγχρονες ψηφιακές και φυσικές υποδομές (υποδομές).
• Πλούσιοι και ανέγγιχτοι φυσικοί πόροι που ενισχύουν τη διαφοροποίηση.	• Χαμηλή διεθνής αναγνωρισιμότητα της Ελλάδας ως προορισμού εργασίας.
• Υψηλή ποιότητα ζωής και ευνοϊκό κλίμα.	• Περιορισμένη εξειδίκευση υπηρεσιών για ψηφιακούς νομάδες.
• Φιλόξενη κουλτούρα και ισχυρή τουριστική παράδοση.	• Γραφειοκρατικά εμπόδια και αργές διοικητικές διαδικασίες.
Ευκαιρίες (Opportunities)	**Απειλές (Threats)**
• Αύξηση της ζήτησης για βιώσιμους και ευέλικτους προορισμούς.	• Κίνδυνος υπερτουρισμού σε δημοφιλείς περιοχές.
• Δυνατότητες αξιοποίησης ψηφιακής προβολής και διεθνών καμπανιών.	• Έντονη εποχικότητα που επηρεάζει τη σταθερότητα της εμπειρίας.
• Ευρωπαϊκά και εθνικά χρηματοδοτικά εργαλεία για αναβάθμιση υποδομών.	• Αυξανόμενος διεθνής ανταγωνισμός από χώρες με ώριμες πολιτικές.
• Ενίσχυση συνεργειών μεταξύ τουρισμού, καινοτομίας και τηλεργασίας.	• Συνεχείς αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο που επηρεάζουν τη σταθερότητα.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT καταδεικνύουν ότι η Ελλάδα διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την προσέλκυση ψηφιακών νομάδων, τα

οποία όμως δεν αξιοποιούνται πλήρως εξαιτίας διαρθρωτικών αδυναμιών και εξωτερικών προκλήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, διατυπώνονται οι ακόλουθες προτάσεις πολιτικής:

1. Αναβάθμιση των ψηφιακών και φυσικών υποδομών

Κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση επενδύσεων για τη βελτίωση των ψηφιακών και μεταφορικών υποδομών, με έμφαση στην ανάπτυξη δικτύων υψηλής ταχύτητας, στη διασφάλιση αξιόπιστης συνδεσιμότητας και στη δημιουργία σύγχρονων χώρων συνεργασίας (co-working spaces), ιδιαίτερα σε νησιωτικές και περιφερειακές περιοχές. Η αξιοποίηση ευρωπαϊκών και εθνικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων μπορεί να επιταχύνει τη μετάβαση προς ένα πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον για την εξ αποστάσεως εργασία.

2. Διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής προβολής της Ελλάδας ως προορισμού ψηφιακών νομάδων

Απαιτείται η ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής διεθνούς προβολής, η οποία θα αναδεικνύει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, όπως η υψηλή ποιότητα ζωής, η πολιτιστική αυθεντικότητα, το φυσικό περιβάλλον και το ευνοϊκό κλίμα. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να αξιοποιεί σύγχρονα ψηφιακά μέσα, διεθνείς καμπάνιες μάρκετινγκ και συνεργασίες με εξειδικευμένες πλατφόρμες και κοινότητες ψηφιακών νομάδων.

3. Ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών για ψηφιακούς νομάδες

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας προϋποθέτει την ανάπτυξη υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ψηφιακών νομάδων. Ενδεικτικά, προτείνεται η δημιουργία ολοκληρωμένων κέντρων υποστήριξης (one-stop services), η παροχή πληροφοριών σχετικά με τη φορολογία, την υγειονομική περίθαλψη και τις διαδικασίες διαμονής, καθώς και η ανάπτυξη υπηρεσιών δικτύωσης με την τοπική επιχειρηματική και κοινωνική κοινότητα.

4. Απλοποίηση του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου

Η μείωση της γραφειοκρατίας και η επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας. Η περαιτέρω ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών, η απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης και η διατήρηση ενός σταθερού και προβλέψιμου θεσμικού πλαισίου μπορούν να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των διεθνών επαγγελματιών.

5. Προώθηση της βιώσιμης και ισόρροπης τουριστικής ανάπτυξης

Η αντιμετώπιση των κινδύνων υπερτουρισμού και εποχικότητας απαιτεί πολιτικές που ενθαρρύνουν τη γεωγραφική και χρονική διασπορά της ζήτησης. Η ανάδειξη λιγότερο προβεβλημένων προορισμών, η ενίσχυση των ορεινών και αγροτικών περιοχών και η προώθηση της μακροχρόνιας διαμονής μπορούν να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και στη μείωση των πιέσεων στους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

6. Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

Η αποτελεσματική ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος για ψηφιακούς νομάδες προϋποθέτει τη συνεργασία της δημόσιας διοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τουριστικών επιχειρήσεων, των παρόχων τεχνολογικών υπηρεσιών και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Μέσω αυτών των συνεργειών μπορούν να αναπτυχθούν καινοτόμες υπηρεσίες, κοινές δράσεις προβολής και ολοκληρωμένες εμπειρίες διαμονής και εργασίας.

7. Υιοθέτηση συστήματος συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης

Προτείνεται η δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης της αγοράς των ψηφιακών νομάδων, μέσω της συλλογής δεδομένων και της αξιολόγησης δεικτών απόδοσης, όπως ο αριθμός των επισκεπτών, η διάρκεια παραμονής, η οικονομική συμβολή στις τοπικές κοινωνίες και ο βαθμός ικανοποίησης των χρηστών. Η αξιοποίηση των σχετικών δεδομένων θα διευκολύνει τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων πολιτικών και την προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες διεθνείς τάσεις.

Συνολικά, η αποτελεσματική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας, σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση των υφιστάμενων αδυναμιών και την αξιοποίηση των διαθέσιμων ευκαιριών, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας ως προορισμού ψηφιακών νομάδων. Η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης, βιώσιμης και μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης αναμένεται να ενισχύσει τόσο την τουριστική ανάπτυξη όσο και την περιφερειακή οικονομική και κοινωνική συνοχή.

7.5 Περιορισμοί της Έρευνας

Η παρούσα έρευνα παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Αρχικά, η δειγματοληψία βασίστηκε σε μη πιθανοτική μέθοδο, καθώς το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε διαδικτυακές κοινότητες ψηφιακών νομάδων, που σε συνδυασμό με το περιορισμένο δείγμα, ενδέχεται να περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των ευρημάτων στον ευρύτερο πληθυσμό των ψηφιακών νομάδων. Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά μέσω διαδικτύου, κάτι που μπορεί να έχει αποκλείσει άτομα με περιορισμένη συμμετοχή σε ψηφιακές κοινότητες ή με διαφορετικά πρότυπα διαδικτυακής συμπεριφοράς. Η έρευνα βασίστηκε σε αυτοαναφερόμενες απαντήσεις, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζονται από υποκειμενικότητα, μνήμη ή κοινωνικά επιθυμητές απαντήσεις. Η χρονική περίοδος συλλογής δεδομένων ήταν συγκεκριμένη και περιορισμένη, γεγονός που δεν επιτρέπει την αποτύπωση πιθανών εποχικών διαφοροποιήσεων στη συμπεριφορά των ψηφιακών νομάδων. Επίσης, η έρευνα επικεντρώθηκε αποκλειστικά στην Ελλάδα και σε επιλεγμένες ευρωπαϊκές χώρες, χωρίς να εξετάζει εξωευρωπαϊκά μοντέλα πολιτικών, τα οποία θα μπορούσαν να προσφέρουν πρόσθετες συγκριτικές διαστάσεις. Τέλος, ένας ακόμη σημαντικός περιορισμός αφορά τη χρονική συγκυρία κατά την οποία διεξήχθη η έρευνα. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν την περίοδο 2025–2026, γεγονός που σημαίνει ότι τα ευρήματα αντανακλούν τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σε ένα συγκεκριμένο θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο. Ωστόσο, οι πολιτικές που αφορούν τους ψηφιακούς νομάδες -ιδίως σε ό,τι αφορά τη νομοθεσία, τις φορολογικές ρυθμίσεις και τις διοικητικές διαδικασίες-

βρίσκονται σε συνεχή εξέλιξη. Νέοι νόμοι και τροποποιήσεις εφαρμόζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων σε μελλοντικές περιόδους. Ως εκ τούτου, τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή, λαμβάνοντας υπόψη ότι το θεσμικό περιβάλλον ενδέχεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά στο άμεσο μέλλον.

7.6 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Με βάση τους παραπάνω περιορισμούς, προκύπτουν σημαντικές κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα. Αρχικά, προτείνεται η διενέργεια μελετών με πιθανοτικές μεθόδους δειγματοληψίας, ώστε να ενισχυθεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος και η δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να υιοθετήσουν μεικτές μεθόδους, συνδυάζοντας ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα, προκειμένου να αποτυπωθούν σε μεγαλύτερο βάθος οι εμπειρίες και τα κίνητρα των ψηφιακών νομάδων. Ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η διεξαγωγή σε βάθος συνεντεύξεων ή ομαδικών συζητήσεων, που θα επέτρεπαν την κατανόηση πιο σύνθετων κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων.

Επιπλέον, μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να εξετάσουν τη δυναμική του ψηφιακού νομαδισμού σε μακροχρόνια βάση, μέσω διαχρονικών ερευνών που θα αποτυπώνουν αλλαγές στις αντιλήψεις και τις ανάγκες των νομάδων. Παράλληλα, προτείνεται η διεύρυνση της συγκριτικής ανάλυσης ώστε να συμπεριλάβει χώρες εκτός Ευρώπης, όπως εκείνες που εφαρμόζουν πρωτοποριακές πολιτικές προσέλκυσης, εμπλουτίζοντας έτσι το πλαίσιο σύγκρισης. Τέλος, μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να διερευνήσει τον αντίκτυπο των πολιτικών ψηφιακών νομάδων στην τοπική κοινωνία, στην αγορά κατοικίας συμβάλλοντας σε μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του φαινομένου.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

A. Danos & Associates LLC. (2025, September 2). *Cyprus Digital Nomad Visa Scheme - 2025 Update: A Gateway for Remote Professionals.* https://www.cypruslegalservices.eu/cyprus-digital-nomad-visa-scheme-2025-update-a-gateway-for-remote-professionals/

Accountancy bulgaria. (2025). T*ax in Bulgaria: Complete Guide on BG Tax Rates [2025].*https://accountancybulgaria.com/tax-in-bulgaria/#elementor-toc__heading-anchor-2

Apuke, O. D. (2017). Quantitative research methods a synopsis approach. *Kuwait Chapter of the Arabian Journal of Business and Management Review*, 6(11), 40-47. https://doi.org/10.12816/0040336

Arslan, E. (2024). From tourists to nomads: unveiling the transformative potential of digital nomads in travel and tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(3), 269-281. https://doi.org/10.1108/WHATT-03-2024-0046

Beno, M., Caganova, D., & Bobinics, B. (2024). Working from abroad-workation as a mobility flow benefit. *Acta Logistica (AL)*, *11*(4). https://doi.org/10.22306/al.v11i4.566

Bonneau, C., & Aroles, J. (2021). Digital nomads: A new form of leisure class. *Experiencing the new world of work*, 157-177. https://durham-repository.worktribe.com/file/1626258/1/Accepted%20Book%20Chapter

Brighttax. (2026, March 28). *The Portugal Digital Nomad Visa: What You Need to Know.* https://brighttax.com/blog/portugal-digital-nomad-visa/

Citizen remote 1. (2025, November 10). *Digital Nomad Visa for Romania - 2025 Update.* https://citizenremote.com/visas/romania/

Citizen remote 2. (2025, November 23). *Slovenia Digital Nomad Visa (2025 Update).* https://citizenremote.com/visas/slovenia-digital-nomad-visa/

Citizen remote 3. (2025, November 25). *Cyprus Digital Nomad Visa (2025 Update).* https://citizenremote.com/visas/cyprus-digital-nomad-visa/

Citizen remote 4. (2025, December 11). *Latvia Digital Nomad Visa - 2025 Update.* https://citizenremote.com/visas/latvia-digital-nomad-visa/

Citizen remote 5. (2025, December 28). *Estonia Digital Nomad Visa - 2025 Update.* https://citizenremote.com/visas/estonia-digital-nomad-visa/

Citizen remote 1. (2026, January 20). *Portugal's Digital Nomad Visa (D8): 2026 Guide.* https://citizenremote.com/visas/portugal-digital-nomad-visa/

Citizen remote 2. (2026, February 17). *Spain Digital Nomad Visa - 2026 Update.* https://citizenremote.com/visas/spain-digital-nomad-visa/

Citizen remote 3. (2026, March 26). *Croatia Digital Nomad Visa - 2026 Update.* https://citizenremote.com/visas/croatia-digital-nomad-visa/

Consolato Generale d'Italia a New York. (n.d.). *Digital Nomad / Remote Worker VISA.* https://consnewyork.esteri.it/en/servizi-consolari-e-visti/servizi-per-il-cittadino-straniero/visti/visas-to-enter-italy/digital-nomad-remote-worker-visa/

Cook, D. (2023). What is a digital nomad? Definition and taxonomy in the era of mainstream remote work. *World Leisure Journal*, *65*(2), 256-275. https://doi.org/10.1080/16078055.2023.2190608

Da Silva, L., Gardolinski, S. A., & Medaglia, J. (2024). Tourism and the United Nations sustainable development goals: a scientific perspective. *Applied Tourism*, 9(2), 01-12. https://periodicos.univali.br/index.php/ijth/article/download/18901/11708

Deputy Ministry of Migration and International Protection. (2025, March 26). *Announcement by the Deputy Ministry of Migration and International Protection on "Cyprus Digital Nomad Visa" Scheme.* *https://www.gov.cy/en/migration/announcement-by-the-deputy-ministry-of-migration-and-international-protection-on-cyprus-digital-nomad-visa-scheme/*

Etias. (2026, January 7). *Bulgaria Launches Digital Nomad Visa for Remote Workers.*https://etias.com/articles/bulgaria-launches-digital-nomad-visa-for-remote-workers

Embassy of Estonia Washington. (n.d.) *Long-stay (D) visa.* Ανακτήθηκε 18 Μαΐου 2026 από https://washington.mfa.ee/long-stay-d-visa/#0

European Commission 1. (2025, April 1). *Migration and Home Affairs. Family member in Estonia.* https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/eu-immigration-portal/family-member-estonia_en

European Commission 2. (2025, April 1). *Migration and Home Affairs. Self-employed worker in Italy.* https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/eu-immigration-portal/self-employed-worker-italy_en

European Commission 3. (2025, April 1). *Migration and Home Affairs. Self-employed worker in Latvia.* https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/eu-immigration-portal/self-employed-worker-latvia_en

European Union. (n.d.) *EU Countries*. Ανακτήθηκε 15 Μαΐου 2026 από https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries_en#header_countries_list

Exparts in Romania. (n.d.). *Romania Digital Nomad Visa 2025 - Complete Application Guide.* https://expatsinromania.org/romania-digital-nomad-visa/

Ghanad, A. (2023). An overview of quantitative research methods. *International journal of multidisciplinary research and analysis*, 6(08), 3794-3803. doi.org/10.47191/ijmra/v6-i8-52

Gaspar, S., & Hannonen, O. (2026). Macro level geoarbitrage and digital nomad policymaking in Portugal. *Tourism Geographies*, 28(1), 122-140. https://doi.org/10.1080/14616688.2025.2598624

Get golden visa. (2025, December 24). *Croatia Digital Nomad Visa 2026: Requirements & Application Process.* https://getgoldenvisa.com/croatia-digital-nomad-visa

Holleran, M. (2022). Pandemics and geoarbitrage: digital nomadism before and after COVID-19. City, 26(5–6), 831–847. https://doi.org/10.1080/13604813.2022.2124713

Horizon Solutions. (2025, January 9). *Taxation of Digital Nomads in Hungary.* https://horizonsolutions.hu/taxation-of-digital-nomads-in-hungary/

Immigrant Invest 1. (2026, March 5). *Hungary White Card: How to Get a Residence Permit for Digital Nomads.* https://immigrantinvest.com/blog/hungary-digital-nomad-visa/

Immigrant Invest 2. (2026, April 13). *Italy Digital Nomad Visa.* https://immigrantinvest.com/italy-digital-nomad-visa/

Immigrant Invest 3. (2026, May 15). *Malta Nomad Residence Permit.* https://immigrantinvest.com/nomad-residence-permit-malta/

Immigrant Invest 4. (2026, May 19). *45 Digital Nomad Visa Countries: Complete Updated List for Remote Workers in 2026.* https://immigrantinvest.com/blog/countries-digital-nomad-visa/

Immigrant Invest 5. (2026, May 19). *Portugal Digital Nomad Visa.* https://immigrantinvest.com/portugal-digital-nomad/

Ji, Y., Kim, S. M., & Kim, Y. (2024). A way to attract digital nomads to tourist destinations in the new normal era. *Sustainability*, 16(6), 2336. https://doi.org/10.3390/su16062336

Jobbatical. (2026, May 19). *Digital Nomad Visa Italy: Requirements & Application Process (2025).* https://www.jobbatical.com/blog/italy-digital-nomad-visa-guide

Jumadi, M. N. H. N. A. (2025). Strategies of a Theoretical Framework. *International journal of research and innovation in social science.* https://dx.doi.org/10.47772/IJRISS.2025.9010070

KC, H., & Triandafyllidou, A. (2026). Digital Nomadism and the Emergence of Digital Nomad Visas: What Policy Objectives Do States Aim to Achieve?. *International Migration Review*, DOI: 10.1177/01979183241306367

Kyriakaki, A., Stavrinoudis, Th., Doumi, M., Proiou, E. and Meni, D. (2016) "Tourist satisfaction and destination loyalty. The case of Turkish visitors on the island of Chios", Proceedings of the 3rd International Cesme- Chios History, Culture and Tourism Symposium, 3 – 5 November, Ege Univeristy, Izmir – Turkey.

LLPO Law Firm. (2025, April 11). *Cyprus Digital Nomad Visa Scheme.* https://www.llpolawfirm.com/2025/04/11/cyprus-digital-nomad-visa-scheme-2025/

Lutz, C., & Miguel, C. (2024). Digital Nomadism in Europe: Challenges, Opportunities, and Policy Implications. *Opportunities, and Policy Implications* (December 01, 2024). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5151664

Mancinelli, F., & Bozzi, A. (2026). Workation destinations:'re-imaging'tourism cities for digital nomads. *Tourism Geographies*, 28(1), 63-79. https://doi.org/10.1080/14616688.2025.2593986

Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea Y Cooperación. (2024, May 17). *Digital Nomad Visa.* https://www.exteriores.gob.es/Consulados/londres/en/ServiciosConsulares/Paginas/Consular/Digital-Nomad-Visa.aspx

Ministry of the Interior Republic of Croatia. (n.d.) *Temporary stay of digital nomads.* Ανακτήθηκε 18 Μαΐου 2026 από https://mup.gov.hr/aliens-281621/stay-and-work/temporary-stay-of-digital-nomads/286833

Mourato, I., Dias, Á., & Pereira, L. (2023). Estimating the impact of digital nomads' sustainable responsibility on entrepreneurial self-efficacy. *Social Sciences*, *12*(2), 97. https://doi.org/10.3390/socsci12020097

National Directorate - General for Aliens Policing. (2026, March 11). *White Card - residency for digital nomads.* https://oif.gov.hu/factsheets/white-card-residency-for-digital-nomads

Office of Citizenship and Migration Affairs Republic of Latvia. (2026, February 11). *Obtaining a long-stay visa for remote work.* https://www.pmlp.gov.lv/en/article/obtaining-long-stay-visa-remote-work

Poulaki, I., Mavragani, E., Kaziani, A., & Chatzimichali, E. (2023). Digital nomads: Advances in hospitality and destination attractiveness. *Tourism and Hospitality*, *4*(3), 483-498. https://doi.org/10.3390/tourhosp4030030

Poulaki, I., Vlassi, E., Mavragani, E., Chatzimichali, E., & Papatheodorou, A. (2025). Destination Buzzers: Netnographying Digital Nomads. *Tourism and Hospitality*, 6(2), 81. https://doi.org/10.3390/tourhosp6020081

PWC 1. (2025, December 31). *Worldwide Tax Summaries. Spain. Individual - Residence.* https://taxsummaries.pwc.com/spain/individual/residence

PWC 2. (2025, December 31). *Worldwide Tax Summaries. Spain. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.com/spain/individual/taxes-on-personal-income

PWC 1. (2026, January 6). *Worldwide Tax Summaries. Slovenia. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.com/slovenia/individual/taxes-on-personal-income

PWC 2. (2026, February 6). *Worldwide Tax Summaries. Latvia. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.com/latvia/individual/taxes-on-personal-income

PWC 3. (2026, February 16). *Worldwide Tax Summaries. Greece. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.com/greece/individual/taxes-on-personal-income

PWC 4. (2026, February 19). *Worldwide Tax Summaries. Malta. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.com/malta/individual/taxes-on-personal-income

PWC 5. (2026, February 25). *Worldwide Tax Summaries. Italy. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.cwoom/italy/individual/taxes-on-personal-income

PWC 6. (2026, March 30). *Worldwide Tax Summaries. Romania. Individual - Taxes on personal income.* https://taxsummaries.pwc.com/romania/individual/taxes-on-personal-income

Remote Work Europe. (2026, April 1). *Bulgaria's new digital nomad visa – what's changed?*. https://remoteworkeurope.eu/insights/bulgaria-remotework-visa/

Republic of Slovenia. (2026, November 21). *Temporary residence permit for digital nomads.* https://www.gov.si/en/news/2025-11-21-temporary-residence-permit-for-digital-nomads/

Residency Malta Agency 1. (n.d.). *Nomad Residency Permit.* https://nomad.residencymalta.gov.mt/

Residency Malta Agency 2. (n.d.). *Eligibility.* https://nomad.residencymalta.gov.mt/nomad-eligibility/

Residency Malta Agency 3. (n.d.). *Nomad Residence Permit Application Checklist.* https://nomad.residencymalta.gov.mt/checklist/

Sapuan, M. A., Mohd Razali, M. A. H., Ariffin, H. F., & Harun, N. H. (2024). Nomad nirvana: key drivers of digital nomad satisfaction in Bukit Bintang hotels, Kuala Lumpur. *GADING (Online) Journal for Social Sciences, 27, 72-82*. https://doi.org/10.24191/gading.v27i0.529

Tajik, O., Golzar, J., & Noor, S. (2025). Purposive sampling. *International Journal of Education & Language Studies*, 1-9. https://doi.org/10.22034/ijels.2025.490681.1029

TaxRavens 1. (2026, February 11). *Bulgaria Income Tax 2026: Just 10% Flat — Here's the Full Picture.* https://taxravens.com/en/blog/bulgaria-personal-taxation

TaxRavens 2. (2026, February 28). *Estonia Income Tax 2026: Flat 22% Rate, New Tax-Free Rules & How to File.* https://taxravens.com/en/blog/estonia-personal-taxation

Theologi, Th. & Kyriakaki, A. (2025). Legal Framework, Mobility Governance, and Differential Inclusion: A Comparative Analysis of Ten European Countries' Digital Nomad Visas. *10th ATMC on Resilient Futures & Creative Placemaking*, 24 to 26 September 2025, Heraklion, Crete, Greece.

United Nations Environment Programme (UNEP) & United Nations Tourism (UN Tourism). (2005), *Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers*, p.11-12. https://wedocs.unep.org/items/30f0298c-25a7-4ce5-852a-6371c2cbe991

United Nations Sustainable Development Goals (UNSDG), (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.* World Tourism Organization. https://docs.un.org/en/A/RES/70/1

United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2005). *Making tourism more sustainable-a guide for policy makers (English version).* World Tourism Organization. https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284408214

United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2025). *Sustainable Development*. https://www.untourism.int/sustainable-development

Wąsowicz-Zaborek, E. (2025). Workation as a new mode of work–analysis of top European destinations. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, (68), 159-174. http://doi.org/10.12775/bgss-2025-0019

Work From Greece 1. (n.d.). *IDYLLIC REMOTE WORK LOCATIONS IN GREECE - FIND YOUR PERFECT WORKATION* Ανακτήθηκε 2 Φεβρουαρίου 2026 από https://workfromgreece.gr/remote-work-locations/

Work From Greece 2. (n.d.). *YOUR INVITATION TO WORK FROM GREECE.* Ανακτήθηκε 23 Ιανουαρίου 2026 από https://workfromgreece.gr/about/

Work From Greece 3. (n.d.). *ALL YOUR QUESTIONS ANSWERED.* Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2026 από https://workfromgreece.gr/faq/

Work From Greece 4. (n.d.). *Work from Greece like a local: GET YOUR FREE GLOBAL NOMAD PASS.* Ανακτήθηκε 10 Μαΐου 2026 από https://workfromgreece.gr

Xolo. (2025, May 6). Becoming and Working as a Freelancer in Romania: The Beginner's Guide. https://blog.xolo.io/becoming-and-working-as-a-freelancer-in-romania-the-beginners-guide

Zhou, L., Buhalis, D., Fan, D. X., Ladkin, A., & Lian, X. (2024). Attracting digital nomads: Smart destination strategies, innovation and competitiveness. Journal of Destination Marketing & Management, 31, 100850. https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2023.100850

Zhou, L., Lian, X., Fan, D. X., Buhalis, D., & Ladkin, A. (2026). Digital nomads: transient social interactions and local (dis) embeddedness in DNA, China. Tourism Geographies, 28(1), 37-62. https://doi.org/10.1080/14616688.2025.2595296

Ελληνική

Καθημερινή. (2025, Νοέμβριος 24). *Στα 1.450 ευρώ ο μέσος μεικτός μισθός το 2026.* https://www.kathimerini.gr/economy/563935924/sta-1-450-eyro-o-mesos-meiktos-misthos-to-2026/

Ν.4172/2013, Άρθρο 4, *Φορολογική Κατοικία.* (ΦΕΚ Α 167/23.07.2013).

Ν.4758/2020, Άρθρο 40, *Ειδικός τρόπος φορολόγησης εισοδήματος από μισθωτή εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα που προκύπτει στην ημεδαπή, φυσικών προσώπων που μεταφέρουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα. - Προσθήκη του άρθρου 5Γ στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013).* (ΦΕΚ Α 242/04.12.2020).

Ν.4825/2021, Άρθρο 11, *Αναμόρφωση διαδικασιών απελάσεων και επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών, προσέλκυση επενδυτών και ψηφιακών νομάδων, ζητήματα αδειών διαμονής και διαδικασιών χορήγησης διεθνούς προστασίας, διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και άλλες επείγουσες διατάξεις.* (ΦΕΚ Α 157/04.09.2021).

OT1 / Οικονομικός Ταχυδρόμος. (2025). Ψηφιακοί νομάδες στην Ελλάδα: Πού ζουν, πώς δουλεύουν – Γιατί «ψηφίζουν» Ελλάδα. Αναρτήθηκε στις 06 Οκτωβρίου 2025 στο https://www.ot.gr/2025/10/06/plus/executive/psifiakoi-nomades-stin-ellada-pou-zoun-pos-douleyoun-giati-psifisoun-ellada/

Lawspot. (2021, Μάρτιος 3). *Νέος Νόμος για την Ελληνική Ιθαγένεια: Προϋποθέσεις - Δικαιολογητικά - Διαδικασία.* https://www.lawspot.gr/nomika-blogs/neos-nomos-gia-tin-elliniki-ithageneia-proypotheseis/

Παραρτήματα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α - Ερωτηματολόγιο Πρωτογενούς Έρευνας

Perceived effectiveness of Greek policies for attracting and managing digital nomads

This research is conducted in the context of preparing a **Master's Thesis** for the completion of a Postgraduate Degree of Management of Tourism Businesses at the Hellenic Open University. The main objective of the study is to investigate **digital nomads' perceptions regarding the effectiveness of Greek policies for their attraction and management.**

This questionnaire is **anonymous**, and your responses will be used exclusively for the purposes of this research. The completion time does not exceed **10 minutes**.

For any clarification or further information regarding the research, you may contact me via email at the following address: **std164879@ac.eap.gr**. I would like to thank you in advance for the time you dedicate to completing this questionnaire.

Kind regards,
Konstantina Merteki
Postgraduate Student, Hellenic Open University

1. Mobility Pattern

How long have you been a digital nomad? *

- ◯ Less than 6 months
- ◯ 6-12 months
- ◯ 1-2 years
- ◯ More than 2 years

What was the total duration of your stay in Greece as a digital nomad? *

- ◯ Less than 1 month
- ◯ 1-3 months
- ◯ 4-6 months
- ◯ 7-12 months
- ◯ More than 12 months

Which areas in Greece have you stayed in as a digital nomad? [multiple answers] *

- ☐ Athens (Central Greece)
- ☐ Evia (Central Greece)
- ☐ Chania (Crete)
- ☐ Heraklion (Crete)
- ☐ Rethymnon (Crete)
- ☐ Naxos (Cyclades Islands)
- ☐ Paros (Cyclades Islands)
- ☐ Syros (Cyclades Islands)
- ☐ Rodes (Dodecanese Islands)
- ☐ Ioannina (Epirus)

- [ ] Corfu (Ionian Islands)
- [ ] Thessaloniki (Macedonia)
- [ ] Chios (Northern Aegean Islands)
- [ ] Lesvos (Northern Aegean Islands)
- [ ] Arcadia (Peloponnese)
- [ ] Kalamata (Peloponnese)
- [ ] Patra (Peloponnese)
- [ ] Volos-Pelion (Thessaly)
- [ ] Άλλο: _____

While you were in Greece, where did you work from? [multiple answers] *

- [ ] Living Space
- [ ] Coworking space
- [ ] Coffee shop
- [ ] Hotel lobby

2. Nomadism in Greece

How important are the following factors in choosing Greece? *

	not at all important	slightly important	moderately important	very important	extremely important
Safety	○	○	○	○	○
Cost of living	○	○	○	○	○
Climate/ nature	○	○	○	○	○
Coworking spaces	○	○	○	○	○
Internet Connectivity	○	○	○	○	○
Digital Nomads / Online communities	○	○	○	○	○
Activities to the destination (tourism related, self-development, entertainment)	○	○	○	○	○
Lifestyle of the destination	○	○	○	○	○
Integration with Local Culture	○	○	○	○	○
Proximity to other EU destinations	○	○	○	○	○
Healthcare infrastructure	○	○	○	○	○

How difficult were the following preparation procedures for your stay in Greece? *

	not at all difficult	slightly difficult	moderately difficult	very difficult	extremely difficult
Legal procedures	○	○	○	○	○
Tax procedures	○	○	○	○	○
House hunting	○	○	○	○	○

Did you apply for a Digital Nomad Visa? *

○ Yes

○ No

Για τους συμμετέχοντες που απάντησαν καταφατικά («Yes») στην ερώτηση «Did you apply for a Digital Nomad Visa?», ακολούθησαν οι επόμενες εξειδικευμένες ερωτήσεις της ενότητας.

I. A. Greek Digital Nomad Visa Process

How would you rate the Greek Digital Nomad Visa process? *

	not at all good	slightly good	moderately good	very good	extremely good
Ease of application	○	○	○	○	○
Clarity of requirements	○	○	○	○	○
Digitalised Services	○	○	○	○	○
Processing speed	○	○	○	○	○
Administrative costs/fees	○	○	○	○	○
Help from the Greek Consular Authority	○	○	○	○	○

Did visa policy influence your decision in choosing Greece? *

○ Yes

○ No

Για τους συμμετέχοντες που απάντησαν αρνητική («No») στην ερώτηση «Did you apply for a Digital Nomad Visa?», ακολούθησαν οι επόμενες εξειδικευμένες ερωτήσεις της ενότητας.

3. No application of Digital Nomad Visa

Why did you not apply for a Digital Nomad Visa? *

- ◯ Didn't need one. I'm a European citizen / Citizen of European Economic Area
- ◯ I have a Tourist Visa (90 days validation)
- ◯ Άλλο: _____

4. Tax Incentives

Were you aware of any tax incentives for digital nomads in Greece before arriving? *

- ◯ Yes
- ◯ No

Which of the following tax incentives are the most important for you? [multiple choice] *

- ☐ Income tax exemption, for working less than 183 days, with tax residence outside Greece
- ☐ 50% income tax reduction, for working 2-7 years in Greece and transfering tax residence to Greece

Did tax incentives influence your decision in choosing Greece? *

- ◯ Yes
- ◯ No

Were you aware of the official Work from Greece website (workfromgreece.gr) before arriving? *

- ◯ Yes
- ◯ No

Για τους συμμετέχοντες που απάντησαν αρνητική («Yes») στην ερώτηση «Were you aware of the official Work from Greece website (workfromgreece.gr) before arriving?», ακολούθησαν οι επόμενες εξειδικευμένες ερωτήσεις της ενότητας.

I. Website Rating

How useful is the website regarding: *

	not at all useful	slightly useful	moderately useful	very useful	extremely useful
Visit preparation	○	○	○	○	○
Digital Nomad Visa	○	○	○	○	○
Accomodation info	○	○	○	○	○
Working spaces info	○	○	○	○	○
Locations info	○	○	○	○	○
Workation events connectivity	○	○	○	○	○
Connection with digital communities	○	○	○	○	○
Sustainability tips	○	○	○	○	○
Legal clarity (residence, taxes)	○	○	○	○	○

Did the existence of the Digital Nomad Visa "Work from Greece" influence your decision to choose Greece? *

○ Yes

○ No

5. Digital Nomad Experience in Greece

Which challenges do you face the most when visiting Greece? [multiple choice] *

- [ ] Slow/unreliable internet (islands)
- [ ] Transportation
- [ ] High rents
- [ ] Problems with infrastructure and basic resources (e.g. water, electricity)
- [ ] High banking rates / money exchange rates
- [ ] Bureaucracy
- [ ] Complicated tax policy
- [ ] Limited English-language support in public services
- [ ] Lack of Health care access
- [ ] Overtourism
- [ ] Άλλο: _____

Which opportunities did you make the most from visiting Greece as a digital nomad? [multiple choice] *

- [ ] Expand my professional network
- [ ] Build connections with other travellers
- [ ] Interact with Locals
- [ ] Participate in sustainability events
- [ ] Participate in volunteering programs
- [ ] Improve your lifestyle
- [ ] Improve work-life balance
- [ ] Learn more about Greek culture and history

How helpful were the following "communities" to you? *

	not at all helpful	slightly helpful	moderately helpful	very helpful	extremely helpful
Greek authorities	○	○	○	○	○
Digital nomad communities	○	○	○	○	○
Locals	○	○	○	○	○

How satisfied were you overall with your experience in Greece as a Digital Nomad? *

- ○ not at all satisfied
- ○ slightly satisfied
- ○ moderately satisfied
- ○ very satisfied
- ○ extremely satisfied

Would you recommend other digital nomads to visit Greece? *

- ○ Yes
- ○ No
- ○ Maybe

Would you revisit Greece as a digital nomad? *

- ◯ Yes
- ◯ No
- ◯ Maybe

Please share some comments regarding your experience in Greece [optional]

Η απάντησή σας

6. Demographics

What is your age? *

- ◯ 18-29
- ◯ 30-44
- ◯ 45-64
- ◯ 65 or older
- ◯ Prefer not to say

Which of the following best describes your gender? *

- ◯ Male
- ◯ Female
- ◯ Non-binary
- ◯ Prefer not to say

Nationality *

Η απάντησή σας

What is your current relationship status? *

- ◯ Single
- ◯ In a relationship
- ◯ Married / Domestic partner (cohabitation agreement)
- ◯ Divorced / Separated
- ◯ Widowed
- ◯ Prefer not to disclose

What was your personal net monthly income during your stay in Greece? *

- ◯ <€1,999
- ◯ €2,000–€3,999
- ◯ €4,000–€5,999
- ◯ €6,000–€7,999
- ◯ €8,000+
- ◯ Prefer not to disclose

Which is your Field of Employment? *

- ◯ Information Technology (e.g. developer, engineer cybersecurity, data science)
- ◯ Digital Marketing (e.g. social media manager, content marketer, SEO specialist)
- ◯ Writing & Content Creation (e.g. blogger, youtuber, copywriter)
- ◯ Design & Creative (e.g. graphic designer, animator, illustrator)
- ◯ E-Commerce & Online Business (e.g. e-commerce store owner, SaaS founder)
- ◯ Consulting & Coaching (e.g. business/ HR consultant, fitness / career coach)
- ◯ Remote Corporate Roles (e.g. project / operations manager, virtual assistant)
- ◯ Online Education (e.g. teacher, course creator, university lecturer)
- ◯ Άλλο: _____

Which of the following best describes your current professional status? *

- ◯ Salaried (Employee / Contractor)
- ◯ Freelancer
- ◯ Business owner
- ◯ Experimental (freelancer/ business owner not yet earning revenue)
- ◯ Άλλο: _____

Επίλογος

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.